

Esikunt. nro 82 / 8.4.1986

T E R V O L A

Inventointikertomus vuodelta 1985

Hannu Kotivuori

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
JOHDANTO	1
KOHDEHAKEMISTO	5
ESINEHAKEMISTO	8
KOHTEIDEN JAKAUTUMINEN KARTTALEHDILLE	13
TOPOGRAFIKARTTAOTTEET	15
PERUSKARTTAOTTEET	21
YLEISKARTTAOTE TÖRMÄVAARAN KOILLISKULMASTA	41
ARVIO MAANKOHOAMISNOPEUDEN MUUTTAMISESTA TERVOLASSA	42
LÖYTÖKOhteet:	
- TERVOLA 1-60 (inventointu pääosin 1956-1984)	43
- TERVOLA 61-95 (inventointi 1985)	78
YHTEENVETO	150
TÖRMÄVAARAN ALUEEN OMISTAJALUETTELO TILAREKISTERITIEDOIN	153
DIA- JA NEGATIIVILUETTELO	155
VALOKUVAT	158

JOHDANTO

Tervolan kunnan muinaisjäännösten inventointi suoritettiin 2.9.-28.9.1985 Lapin seutukaavaliiton myöntämän määrärahan (30 000 mk) turvin. Tämä kertomus on jatkoa varhaisemmalle inventoinnille, jonka amanuenssi Aarni Erä-Esko suoritti pääosin vuosina 1956-1962 ja täydensi kertomukseksi 1971. Hän valvoi ja suunnitteli tuolloin Kemijoen voimalatöiden aiheuttamia pelastuskaivauksia ja kokosi samalla arkistolähteisiin ja kirjallisuuteen perustuvan pohjan lähinnä Ossauskosken patoaltaan rantamalla, Yli-Paakkolassa ja Törmävaaran rinteillä tekemälleen maastoinventoinnille. Muu arkeologinen tutkimustoiminta on keskittynyt lähes kokonaisuudessaan Törmävaaraan, eikä kaivaustoimintaa ole muualla Tervolassa harjoitettu lainkaan. Näin tämän työn lähtökohdaksi muodostui, aikaisemmin tarkastettujen kohteiden nykyisen kunnan määrittelyn ohella, aikaisemmin tuntemattomien kohteiden etsintä. Tässä työssä allekirjoittaneen apuna toimi HuK Petri Halinen, joka vastasi myös monista piirtämistehtävistä ja löytöaineiston (KM 22971-23015) jälkikäsitteystä.

Inventointitilanne huomioiden maastotyö kohdistui lähinnä aikaisemmin vähemmälle huomiolle jääneiden alueiden tarkastamiseen aluekokonaisuus kerrallaan ja etenkin oletuksen mukaan parhaimman tuloksen antavaan maastokorkeuteen, noin 40-65 m ymp, joka vastaa alueen maankohoamisnopeuden arvioinnin (ks. s. 42) mukaan Tervolassa nuoremman kivikauden (noin 1500-3000 eKr.) merenranta-vaihetta. Mahdollisesta rauta- ja pronssikautisesta aineistosta, joka löytyisi mainittua alhaisemmilta korkeuksilta, ei ole toistaiseksi saatu edes yksittäisiä esineitä, ja korkeammilla tasoilla todetut löydöt ovat olleet Tervolassa vähälukuisia. Itse tarkastuspisteet on valittu kartografisesti tarkastelemalla topografiaa ja varhaisempien löytöjen sijoittumista maastoon, sillä arkeologisesti tunnettujen alueiden ulkopuolelta ei ole juuri irtolöytöjä tai muita havaintoja muinaisjäännöksistä välittynyt. Rajallisen työajan puitteissa tarkastuskohteet keskittyivät tienvarsialueille, ja kirkonkylän eteläpuoliselta alueelta on ainoastaan Kauvonkangas (ks. TERVOLA 93 s. 142 ja TERVOLA 94 s. 144) osittain tarkastettu.

Kohdenumerointia on jatkettu dos. A. Erä-Eskon inventointityön jälkeen varsin sekavasti numeroon TERVOLA 58 asti. Tähän kertomukseen on muutettu päällekkäisyyksiä ym. seuraavasti: kohde 44:1 (ent. 44), 44:2 (ent. 44), 55 b (ent. 58), 57 (ent. 44), 58 (ent. 45), 59 (ent. 46) ja 60 (ent. 47). Kertomuksen alkuosan muodostavat varhaisempien inventointikohteiden osin täydennetyt ja

lyhyesti esittyt luonnehdinnat, joihin on pyritty sijoittamaan sijaintia, määrittelyä, luokitusta ja tutkimustilannetta koskevat perustiedot. Tarkemmat selvitykset näistä kohteista on arkistoitu museoviraston esihistorian toimiston topografiseen arkistoon. Laaja-alaisten kohteiden jakamista erillisiin löytökohtiin on pyritty hahmottamaan, liiallista kohdenumerointia välttämällä, merkitsemällä löytöalueet esim. 65. a, 65. b ja 65. c. Erilliset löytöterassit tms. asuinpaikan sisäiseen kronologiaan ja pitkäaikaiseen oleskeluun viittaavat seikat eivät ole aiheuttaneet kohdenumeroinnin muuttumista, mutta maastoesteet: suot, joet, kivikot, kalliot ym., on huomioitu rajoittavina tekijöinä. Paikoin myös uudet inventointikohteet voidaan ryhmittää tutkimustilanteen kehittyessä toisin. Käsittelyn helpottamiseksi on Törmävaaran kohteita yhdistetty topografisiin kokonaisuuksiin, joiden voidaan katsoa kuvastavan yhtenäistä asuinpaikkaa. HuK Markku Heikkisen vuonna 1985 kartoittama Törmävaaran pohjoisrinne on osoittautunut likimain yhtenäiseksi asuinpaikkaketjiksi, jolloin kohdenumerointi viittaa lähinnä tiettyyn löytökeskittymään.

Kohdehakemistoon s. 5-7 on luetteloitu tämänhetkinen inventointitilanne (TERVOLA 1-95). Esinehakemisto s. 8-12 sisältää Kansallismuseon (KM) tai muun koelman hallussa olevat löydöt museonumeroineen ja kohdeviitteineen. Kaivauslöydöistä on tarkemmat selvitykset ko. kaivauskertomuksissa. Kohteiden jakautuminen karttalehdittäin s. 13 huomioi topografi- ja peruskarttalehdet, jotka orientoivina kohdekarttoina ovat kertomuksen alkulehdillä s. 15-40. Näiden lisäksi vaikeaselkoinen Törmävaaran koillisosan kohdenumerointi (käytännössä yksi kohdealue) ilmenee yleiskarttapienennöksestä s. 41 (ks. myös s. 26). Luetteloon s. 14 liitetyt yleiskarttaluonnokset 1:1000 tai 1:2000 ovat kunkin kohteen löytöpaikkakuvauksen jäljessä.

Maankohoamisnopeudesta Tervolan alueella esitetty arviolarja s. 42 suo mahdollisuuden selosteissa mainittujen kohteiden ympäristön topografiaan suhteutetuille ikäyksille, sillä kivikauden asuinpaikat ovat yleensä sijainneet korkeutensa mukaisen muinaisrannan tuntumassa. Törmävaaran osalta tilarekisteritiedot omistajaluetteloineen ovat sivuilla 153-154, mutta vastaavat tiedot vuoden 1985 inventoinnin paljastamiin uusiin kohteisiin (lähinnä TERVOLA 61-95) on liitetty kunkin selosteen yhteyteen. Yhdistetty dia- ja negatiiviluettelo on sivuilla 155-157 ja kuvataulut kohdetietoineen sivuilla 158-176.

Löytö- ja asuinpaikkojen arvoluokituksessa on käytetty jo A. Erä-Eskon vuoden 1971 inventointikertomuksessa omaksumaa tapaa:

Luokka I: sellaisenaan säilytettävä muinaisjäännös

Luokka II: toistaiseksi säilytettävä muinaisjäännös, joka voidaan siirtää myöhemmän tutkimuksen perusteella osittain tai kokonaan luokkaan I tai III.

Luokka III: tutkittu, tuhottu tai toisarvoiseksi määritelty muinaisjäännös, jonka suhteen arkistotiedot ovat tarpeen, mutta muuten alue on maanomistajan vapaassa käytössä.

Pääsääntönä on, että inventointikohteet kuuluvat luokkaan II ellei välittömästi voida osoittaa löytöjä asuinpaikkaan kuulumattomiksi irtolöydöiksi tai kokonaisuutta jo täysin tuhotuksi tai puutteellisten tietojen vuoksi paikallistamattmaksi.

Kertomuksessa on käytetty mm. seuraavia lyhenteitä:

asp. = asuinpaikka	om. = omistaja osoitteineen
HK = Hannu Kotivuori	PH = Petri Halinen
KM = Kansallismuseo	SMYA = Suomen Muinaismuistoyhdistyksen
lp = löytöpaikka	Aikakauskirja
MV = museovirasto	

Tervolan esihistoriasta ovat pääasiallisina lähteinä olleet:

Erä-Esko, Aarni, 1971: "Tervolan pitäjän esihistoriallisten muinaisjäännösten sekä löytöpaikkojen luettelo ja kartasto TERVOLA 1-43". MV/esihist. toimiston topografinen arkisto.

Huurre, Matti, 1983. Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan esihistoria.

Varhaisempi kirjallisuus:

Appelgren, Hjalmar, 1891. Suomen muinaislinnat. SMYA XII.

Calamnius, J.W., 1868. Muinaistiedustuksia Pohjanperiltä. SUOMI II:7.

Castrén, Zach., 1894. Vanhan ajan muistoja Kemin, Tervolan ja Simon seurakunnista. SMYA XIV.

Karttamerkinnyt:

- △ kivikautinen asuinpaikka
- kivikautinen löytöpaikka
- ⊖ mahdollinen kiviesineen löytöpaikka
- muunlainen inventointikohde
- ⊖□ sijainti epävarma

KOHDEHAKEMISTO

- lp = löytöpaikka

- asp. = asuinpaikka

Ks.	TERVOLA nro nimi	laatu	sivu
1.	Ylipaakkola, Suvannonvaara	luontainen kivikko	43
2.	Alapaakkola, Suorsavaara	luontainen kivikko	43
3.	Ylipaakkola, Kukkura	kuopanteinen kumpu	43
4.	Ylipaakkola, Hattuvaara	luontainen kivikko	44
5.	Ylipaakkola, "Hannuksenvaara"	hävitetty jatulintarha	44
6.	Lapinniemi, Pajarinvaara	vallin ympäröimä kuoppa	44
7.	Runkaus, Känttyränlehto	vallin ympäröimä kuoppa	45
8.	Runkaus, Kivikota	rakennuksen? jäännökset	45
9.	Lapinniemi, Oukanpalo	hävitetty jatulintarha	45
10.	Lapinniemi, "Kirkkorakka"	maatuneita kuoppia	46
11.	Lapinniemi, Viidanmaa	maakuoppa	46
12.	Lapinniemi, Jyrkänhuhta	maakuoppa	46
13.	Varejoki, Törmävaara	"lappalais-kehiä"	47
14.	Suukoski, Leipäselkä	luontainen kivikko	47
15.	Koivukylä, Louhenrakka	nelikulmainen kiviladelma	47
16.	Ylipaakkola, Kuiri	kivik. lp	48
17.	Koivukylä, Franttila-Kotiaho	kivik. lp	48
18.	Koivukylä, Saukkokumpu	kivik. lp	48
19.	Koivukylä, Konttila	kivik. lp	49
20.	Koivukylä, Huhtaniska	kivik. asp.	49
21.	Koivukylä, Rantakössö	hävitetty kivik. lp	50
22.	Koivukylä, Koivuperä	kivik. asp.	50
23.	Koivukylä, Hakala	kivik. asp.	51
24.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	57
25.	Tervola kk, Pappila	kivik.? lp	51
26.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	52
27.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	57
28.	Varejoki, Törmävaara (Haapalehto)	kivik. asp.	53
29.	Koivukylä, Saraoja	kivik. asp.	53
30.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	59
31.	Koivukylä, Rynänen	kivik. lp	54
32.	Koivukylä, Vanha-Honkanen	kivik. lp?	54
33.	Koivukylä, Rantapeura	kivik. lp?	55
34. a	Koivukylä, Mäkipeura (Uusihaka)	kivik. asp.	65

34. b	Koivukylä, Keskitalo	kivik. asp.	67
35. a-c	Koivukylä, Illinkangas	kivik. asp.	55
36.	Koivukylä, Rahkala (Autionoja)	kivik. asp.	56
37.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	57
38.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	57
39.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	57
40.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	59
41.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	59
42.	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	osa kivik. asp.	57
43.	Koivukylä, Aula	kivik. asp.	56
44. (:1)	Varejoki, Törmävaara (pohjoinen)	osa kivik. asp.	60
44. (:2)	Varejoki, Törmävaara (itärinne)	osa kivik. asp.	61
45.	Varejoki, Törmävaara (itärinne)	kivik. lp	61
46.	Varejoki, Törmävaara (itärinne)	kivik. asp.	62
47.	Varejoki, Törmävaara (pohjoinen)	osa kivik. asp.	59
48.	Varejoki, Törmävaara (länsipää)	kivik. asp.	62
49.	Varejoki, Törmävaara (pohjoinen)	osa kivik. asp.	60
50.	Varejoki, Törmävaara (länsipää)	osa? kivik. asp.	63
51.	Varejoki, Törmävaara (kaakkoispää)	kivik. asp.	63
52.	Varejoki, Törmävaara (kaakkoispää)	kivik. asp.	63
53.	Varejoki, Törmävaara (itärinne)	kivik. asp.	62
54.	Varejoki, Törmävaara (itärinne)	kivik. asp.?	64
55. a/b	Varejoki, Törmävaara (koillinen)	kivik. lp	64
56.	Varejoki, Törmävaara (itärinne)	osa kivik. asp.	61
57.	Runkaus, (Louepalo), Aula	kivik. asp.	70
58.	Petäjämäa, Hetekorpi 1	kivik. asp.	72
59.	Petäjämäa, Petäjämäa	kivik. lp	74
60.	Petäjämäa, Toivola	kivik. asp.?	75
61.	Petäjämäa, Hetekorpi 2	kivik. asp.	78
62.	Petäjämäa, Vaarakantola	kivik. asp.?	82
63.	Petäjämäa, vedenottamo	kivik. asp.	83
64.	Petäjämäa, ent. Ylitalo	kivik. lp.	85
65. a-c	Lapinniemi, Loanmaa	kivik. asp./lp	86
66.	Runkaus, Louepalo	kivik. asp.	89
67.	Runkaus, Leinonen	kivik. asp.	91
68.	Runkaus, Veikkola	kivik. asp.	93
69.	Runkaus, Kokko	kivik. asp.?	94
70. a,b	Runkaus, Asutus Leinonen	kivik. asp.	96
71.	Koivukylä, Honka	kivik. asp.	99

72.	Koivukylä, Laajamaa 1 (Saraoja)	kivik. asp.	101
73.	Koivukylä, Laajamaa 2 (Rakkala)	kivik. asp.	104
74.	Koivukylä, Rantala (Sirkonkeski- jätkä)	kivik. asp.	107
75.	Koivukylä, Saari (Sirkonkeski- jätkä)	kivik. asp.	109
76.	Koivukylä, Minilä 1	kivik. asp.	110
77.	Koivukylä, Minilä 2	kivik. asp.	111
78.	Koivukylä, Sirkko	kivik. asp.?	1120
79.	Koivukylä, Anttilankangas 1 (Pihlajamaa)	kivik. asp.	114
80.	Koivukylä, Anttilankangas 2 (kaatopaikka)	kivik. asp.	115
81. a,b	Koivukylä, Anttilankangas 3 (Alatolonen)	kivik. asp.	117
82.	Koivukylä, Jokimaa	kivik. asp.	119
83.	Runkaus, Jarmo	kivik. asp.?	121
84.	Runkaus, Rihko	kivik. asp.	122
85.	Runkaus, Mikonaho 1	kivik. asp.	124
86. a,b	Runkaus, Mikonaho 2	kivik. asp.	128
87.	Runkaus, Arto	kivik. asp.	131
88.	Runkaus, Hyväri	kivik. asp.	134
89.	Runkaus, Perämaa (Hervo)	kivik. asp.	136
90.	Lapinniemi, Anttilankumpu 1 (Laitala)	kivik. asp.	137
91.	Lapinniemi, Anttilankumpu 2 (Vuolukanaho)	kivik. asp.	138
92.	Kirkonkylä, Kokonkumpu	kivik. asp.	140
93. a,b	Kauvonkangas, ampumarata	kivi. asp.	142
94. a-c	Kauvonkangas, Siirtola	kivik. asp.	144
95.	Koivukylä, Tuomukka	kivik. lp	149

ESINEHAKEMISTO		ks.	sivu
		TERVOLA	
		nro	
KM			
204	tuura	16	48
205	kourutaltoa	-	-
2571:6-11	kaksiteräinen kirves, neljä tuuraa, tasataltoa	17	48
4450:7	tasataltoa	22	50
11280	liuskekeihäänkärki	23	51
11703	eläinpääkoristeinen liuskeveitsi	24	57
11966	reikäkivi	25	51
12182:1-3	poikkiteräinen kirves, kaksi teelmää	26	52
12183	tuura	27	57
12216	kvartsikaavin	26	52
13429:1-5	ns. peräpohjalaisia kirveitä 5	28	53
13430:1-2	tuura, tuuran katkelma	24	57
14017:1-3	kvartsikaavin, -uurin ja -iskos	22	50
14018:1-4	taltoa, hioimen katkelma, kvartsi- iskoksia 6	29	53
14019	tuura	23	51
14020:1-2	kirves, tuura	20	49
14021:1-2	kivilaji-iskoksia 5, kvartsi- iskoksia 27	26	52
14022:1-2	kvartsi-iskoksia 11, -esineen? katkelma	27	57
14023:1-2	kivilaji-iskoksia 2, kvartsi- iskoksia 4	24	57
14024:1-5	kvartsitaltoa, -kourutaltoa, uurtimia 2, -iskoksia 25	30	59
15311:1-3	kiviesineen katkelma, liuskeiskos, hioinkivi	34 a	65
15312	teelmä	35	55
15313	hioinkivi	35	55
16089	tuura	35	55
16393:1-2	kvartsi-iskoksia 2, liuskeiskoksia 5	34 a	65
17382:1-2	kirves, tuura	36	56
17790:1-4	poikkitaltoa, tuura?, teelmiä 2	36	56
18232:1-5	kvartsi-iskoksia 18, -kaapimia 2, pii-iskos, liuskeiskoksia 4	37	57
18233:1-4	kvartsi-iskoksia 14, -esine, kvartsiitti-iskoksia 5, palanutta luuta 1	37	57
18234:1-8	kvartsi-iskoksia 10, -esineitä 6, kvartsiitti-iskos	38	57
18235:1-2	kvartsi-iskoksia 10, -kaavin	39	57
18236:1-4	kvartsi-iskoksia 12, kvartsiitti- iskoksia 3, kvartsikaapimia 2	24	57

KM		ks. TERVOLA nro	sivu
18237:1-2	kvartsi-iskos, -kaavin		
18238:1-8	kvartsikaapimia 2, -esineitä 3, -iskoksia 18, kvartssiitti-iskos	30	59
18239:1-13	kvartsikaapimia 8, -esineitä 3, -iskoksia 41, kirveen katkelma	40	59
18240:1-6	kvartsitaltta, -kaapimia 2, -iskok- sia 5, kvartssiittikaavin, liuske- esineen katkelma	41	59
18241:1-4	kvartsikaavin, -iskoksia 3, kvart- ssiittikaavin, -iskoksia 2	42	57
²⁴² 18424:1-8	kvartsikaapimia 2, -esineitä 3, -iskoksia 15, kvartssiittikaavin	26	52
18415:1-2	kvartsikaavin, -iskoksia 5	43	56
19007:1-605	kaivauslöytöjä 1972	40	59
19008:1-1348	kaivauslöytöjä 1972	30	59
19009:1-84	kaivauslöytöjä 1972	24	57
^{19010:1-60} 20547:1-2	reikäkivi, taltta	-	-
20611:1-961	kaivauslöytöjä 1979	42	57
20688:1-7	kaksi tuuraa, kvartsikaapimia 3, -iskoksia 89, liuskeiskoksia 2	44:2	61
20689	kvartsi-iskoksia 10	45	61
20690:1-5	tuura, kvartsikaavin, -iskoksia 35, kvartssiitti-iskos, liuskeiskoksia 8	46	62
20691:1-3	tuura, kvartsi-iskoksia 20, liuskeiskoksia 2	47	59
20692:1-3	tuuran katkelma, kvartsi-iskoksia 41, liuskeiskoksia 4	48	62
20988:1-53	kaivauslöytöjä 1980	47	59
20989:1-207	kaivauslöytöjä 1980	49	60
21050	reikäkivi	57	70
21441:1-3	kvartsi-iskoksia 33, liuskeiskoksia 7, palanutta luuta 0,5 g	57	70
21556	poikkiteräinen kirves	64	85
21599:1-756	kaivauslöytöjä 1982	30	89
21600:1-24	tuura, kaksi talttaa, teelmiä 3, kiviesineiden katkelmia 9, kvartsi- esineitä 6, -iskoksia 12, palanutta luuta 18	49	60
22070:1-2131	kaivauslöytöjä 1983	30	59
22071:1-42	kaivauslöytöjä 1983	41	59
22072:1-26	liuske-esine, kvartsiesineitä 19, -iskoksia 59, kvartssiitti-iskoksia 2, palanutta luuta 6	48	62
22073:1-50	kaivauslöytöjä 1983	49	60
22074:1-78	kaivauslöytöjä 1983	51	63

KM		ks. TERVOLA nro	sivu
22075:1-24	kaivauslöytöjä 1983	52	63
22076	tuura	28	53
22077	tuura	53	62
22481:1-2317	kaivauslöytöjä 1984	30	59
22482:1-27	kaivauslöytöjä 1984	41	59
22570	kvartsi-iskos	51	63
22590	kvartsi-iskos	26	52
22592:1-3	kvartsikaapimia 2, -iskoksia 270	55	64
22594:1-18	kaivauslöytöjä 1984	54	64
22595:1-19	kaivauslöytöjä 1984	53	62
22596:1-12	kaivauslöytöjä 1984	46	62
22597:1-14	kaivauslöytöjä 1984	28	53
22598:1-2	kaivauslöytöjä 1984	45	61
22599:1-12	kaivauslöytöjä 1984	44:2	61
22600:1-21	kaivauslöytöjä 1984	56	61
22779:1-8	liuskenuolenkärjen katkelma, taltta, liuskenuolenkärki, teelmä, liuske- esineen katkelmia 2, kvartsi-iskoksia 16, palanutta luuta 5	49	60
22780	piiesineen katkelma	49	60
22781:1-2	kiviesineen katkelma, liuskeiskos	40/47	59
22782	pohjalainen tuura	55 b	64
22911:1-732	kaivauslöytöjä 1985	48	62
22961:1-10	kaivauslöytöjä 1985	40	59
22962	kiviesineen katkelma	49	60
22966:1-8	kaivauslöytöjä 1985	47	59
Inventointilöydöt 1985 (KM 22971-23015 ja 23163):			
22971:1-2	kourutaltta, liuske-esineen teelmä	58	72
22972	tuura	95	149
22980:1-2	liuskeiskos, kvartsi-iskoksia 15	34 a	65
22981:1-5	kvartsiesine, -kaavin, -kaapimen? katkelma, liuskeiskoksia 4, kvartsi- iskoksia 22	34 b	67
22982	kvartsi-iskoksia 3	60	75
22983:1-5	tuuran katkelma, kvartsiesineitä 3, liuskeiskoksia 22, kvartsi-iskoksia 154	61	78
22983:6	kvartsi-iskoksia 2	62	82
22984:1-3	kvartsikaavin, liuskeiskoksia 2, kvartsi-iskoksia 13	63	83
22985:1-3	tuuran katkelma, liuskeiskos?, kvartsi-iskoksia 17	65	86
22986	kvartsi-iskoksia 3	67	91

KM		ks. TERVOLA nro	sivu
22987:1-7	kvartsikaapimia 2, -esineitä? 2, -esineen?katkelma, -iskoksia 64, palanutta luuta 1	57	70
22988	kvartsi-iskoksia 20	69	94
22989:1-6	tuura, kvartsikaavin, keramiikkaa, liuskeiskoksia 2, kvartsi-iskoksia 35	70	96
22990	kvartsi-iskoksia 15	68	93
22991:1-2	kvartsiesineen katkelma, -iskoksia 71	71	99
22992:1-10	piinuolenkärki, kvartsikaapimia 2, keramiikkaa, iskukivi, hioinkivi, pii-iskoksia 56 (yksi palanut pii- kaavin joukossa), liuske-esineen? teelmä, kvartsiitti-iskoksia 5, kvartsi-iskoksia 72	72	101
22993:1-2	kvartsi-iskoksia 23, palanutta luuta 1	73	104
22993:3-4	hioinkivi, kvartsi-iskoksia 2	-	104
22994:1-2	liuskeiskos, kvartsi-iskoksia 5	74	107
22995	kvartsi-iskoksia 21	75	109
22996:1-6	taltta, kvartsikaavin?, hioinkivi, liuske-esine?, kvartsi-iskoksia 43, palanutta luuta 57	76	110
22997:1-2	liuskeiskos?, kvartsi-iskoksia 13	77	111
22998	kvartsi-iskoksia 10	78	112
22999:1-3	taltta, hakun? katkelma, kvartsi- iskoksia 11	79	114
23000	kvartsi-iskoksia 4	80	115
23001:1-4	kvartsikaavin, liuskeiskoksia 3, kvartsi-iskoksia 62, palanutta luuta 4	81	117
23002:1-2	kivilaji-iskos, kvartsi-iskos	82	119
23003:1-2	kvartsikaapimen? katkelma, -iskoksia 17	84	122
23004:1-3	liuske-esineen katkelma, liuske- iskoksia 2, kvartsi-iskoksia 47	85	124
23005:1-11	liuske-esine, liuskerenkaan puolikas, taltan? katkelma, hioinkivi, kvartsi- kaapimia 2, -kaapimen katkelmia 3, liuskeiskoksia 6, kvartsi-iskoksia 115	86	128
23006	kvartsi-iskoksia 21	89	136
23007:1-2	kvartsikaavin?, kvartsi-iskoksia 17	90	137
23008:1-4	kvartsiesineen katkelma, kvartsi- kaavin, liuskeiskoksia 7, kvartsi- iskoksia 5	91	138
23009:1-2	hioinkivi, kvartsi-iskoksia 3	92	140

KM		ks. TERVOLA nro	sivu
23010:1-2	liuskeiskoksia 2, kvartsi-iskoksia 14	93	142
23011:1-3	tuurin katkelma, kvartsikaavin, kvartsi-iskoksia 28	94	144
23012:1-2	kvartsikaavin?, kvartsi-iskoksia 21	88	134
23013:1-5	kvartsikaapimia 2, kvartsikaavin?, -esineen? katkelma, kvartsi-iskoksia 38	87	131
23014	kvartsi-iskoksia 3	83	121
23015:1-3	kvartsikaavin, -esineen? katkelma, kvartsi-iskoksia 15	66	89
23163	liuskekirves	35	55
Kemin museo			
n:o 354	"jättiläiskirves"	31	54
n:o 866	poikkikirves	28	53
Oulun museo			
n:o 1124	hioinkivi. Ilmeisesti historiallisesti ajalta.	-	-
Pietarin tiedeakatemian antropologinen museo?			
	kaksi kiviassetta Tervolasta (ks. SMYA V s. 14)	-	-

KOHTEIDEN JAKAUTUMINEN KARTTALEHDILLE

1. Topografikartat 1:100 000

nro		kohde nro	sivu
2542+2524	Karunki (1968)	1-6, 9-13, 16, 24-28, 30, 37-42, 44-56, 90, 92, 93 (65, ei karttaotteella)	15
2544	Runkaus (1961)	7, 8, 22, 79-81, 83-89, 91, 94 7, 8, 22, 72-89	16 17
2631	Törmäsjärvi (1984)	58-64	18
2633	Koivu (1973)	57, 66-70 15, 18-21, 23, 29, 31-36, 43, 71, 95 (14, ei karttaotteella)	19 20

2. Peruskartat 1:20 000

nro		kohde nro	sivu
2542 09	Kaisajoki (1974/19878)	65 a-c	21
2542 11	Yli-Paakkola (1981)	1, 3, 4 3, 5, 6, 16 93 a/b	22 23 24
2542 12	Tervola (1981)	25 11, 13, 24, 26, 27, 30, 37-42, 44:1, 47-51, 54, 55 a/b 28, 44:2, 45, 46, 51-53, 92	25 26 27
2544 02	Lehmikumpu (1983)	94 a-c	28
2544 03	Kurvilansaari (1983)	87-89 91	29 30
2544 06	Rakkaviita (1983)	22, 79 79, 80-82 83-86 72-78	31 32 33 34
2631 10	Sivakkajoki (1979)	58-64	35
2633 01	Louepalo (1979)	57, 66-70	36
2633 04	Koivu (1983)	21, 32-34 19, 23, 29, 32, 71 17, 19, 29, 36, 43 17, 18, 20, 31, 35, 36, 95	37 38 39 40

3. Yleiskarttapienennös (mittakaavaan 1:2000) Törmävaaran koillis-
kulmauksesta (M. Heikkinen 1985)

24, 26, 27, 30, 37-39,
41, 42 41

4. Yleiskarttaluonnokset 1:2000

(H. Kotivuori ja P. Halinen: 86/90/91, M. Heikkinen ja
T. Pärssinen: 94, vuodelta 1985)

kohde	kohde nro	sivu
Mikonaho 2	86 a/b	130
Anttilankumpu 1/2	86 a/b	130
Kauvonkangas (Siirtola II), lehdet 1 ja 2	94 a-c	147

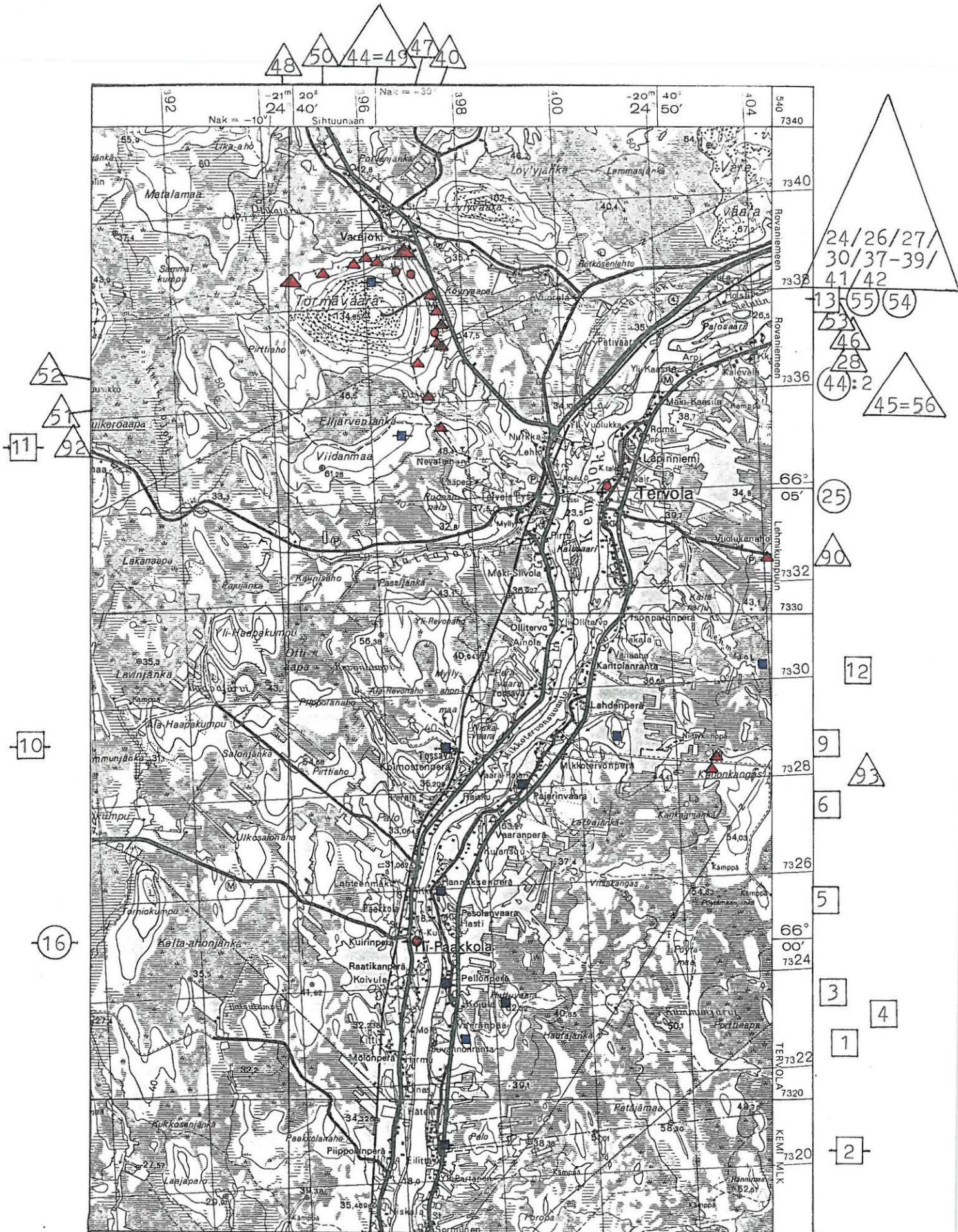
5. Yleiskarttaluonnokset 1:1000

(H. Kotivuori ja P. Halinen 1985)

kohde	kohde nro	sivu
Mäkipeura (Usihaka)	34 a	68
Keskitalo	34 b	69
Louepalo (Aula)	57/67	92
Hetekorpi 1 ja 2/Petäjämäa	58/59/osa 61	80
Hetekorpi 2	osa 61	81
Toivola	60	70
Petäjämäa (vedenottamo)	63	84
Loanmaa	65 a/b	88
Louepalo	66	90
Louepalo (Veikkola/Kokko)	68/69	95
Louepalo (Asutus Leinonen)	70 a/b	98
Honka	71	100
Laajamaa 1	72	103
Laajamaa 2	73	106
Rantala	74	108
Anttilankangas 1	79	114
Anttilankangas 2	80	116
Anttilankangas 3	81 a/b	118
Jokimaa	82	120
Rihko	84	123
Mikonaho 1, lehdet 1 ja 2	85 a	126
Arto	87	133
Hyväri	88	135
Kokonkumpu	92	141

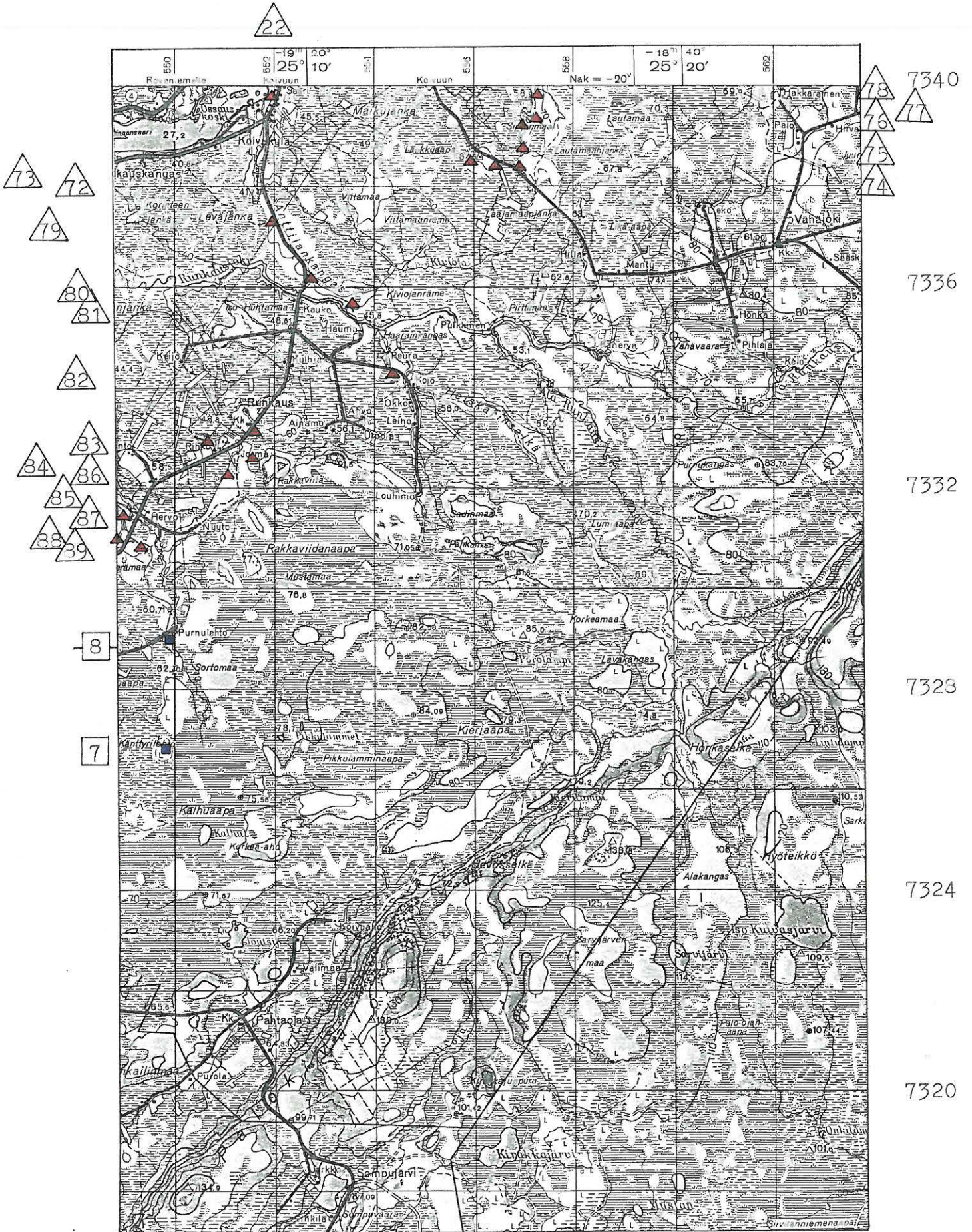

Topografikarttaote 2542+2524 KARUNKI. 1:100 000. 1968.

Topografikarttaote 2544 RUNKAUS. 1:100 000. 1961.

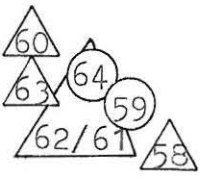
7360

7356

7352

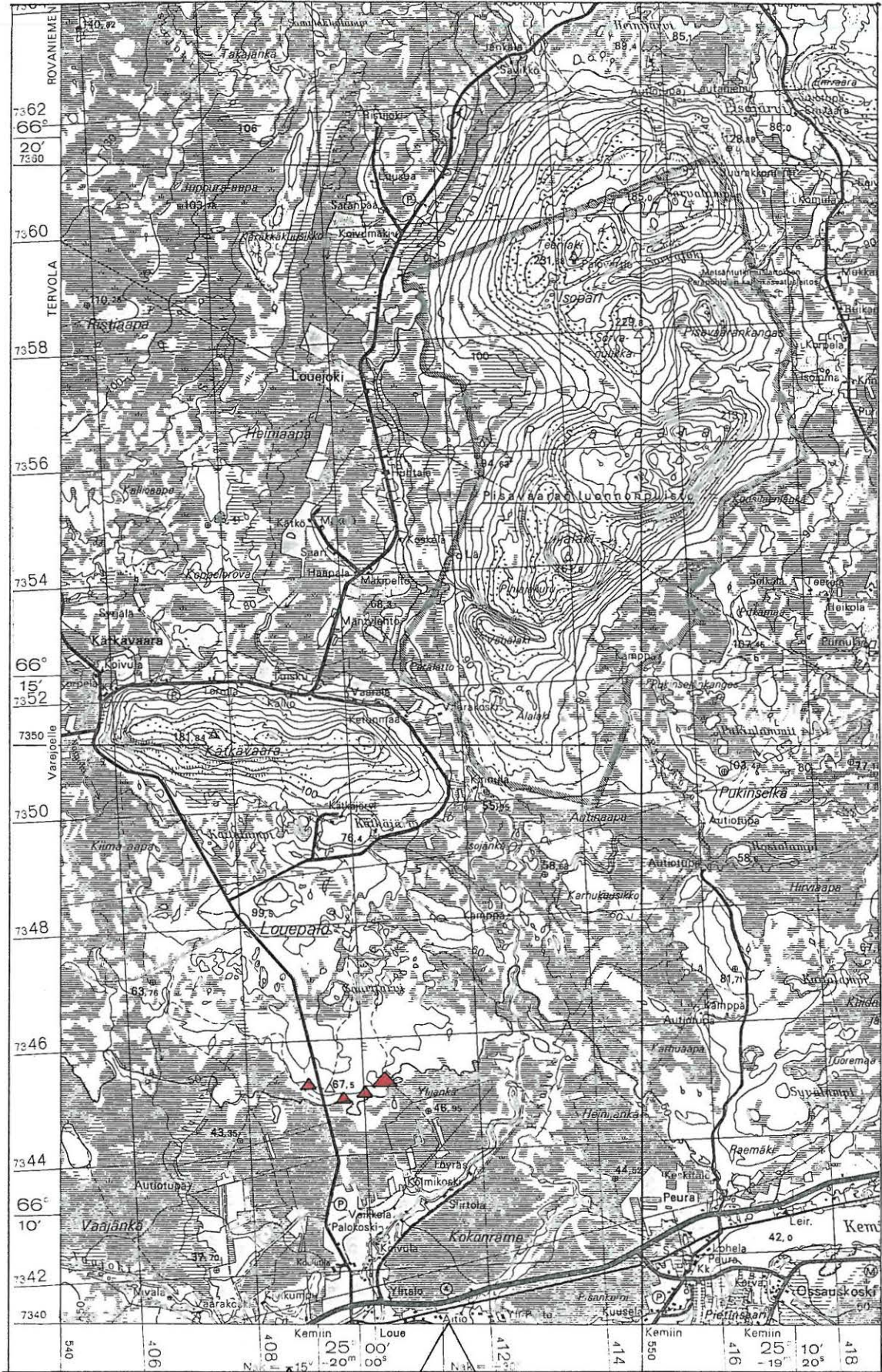
7350

7346

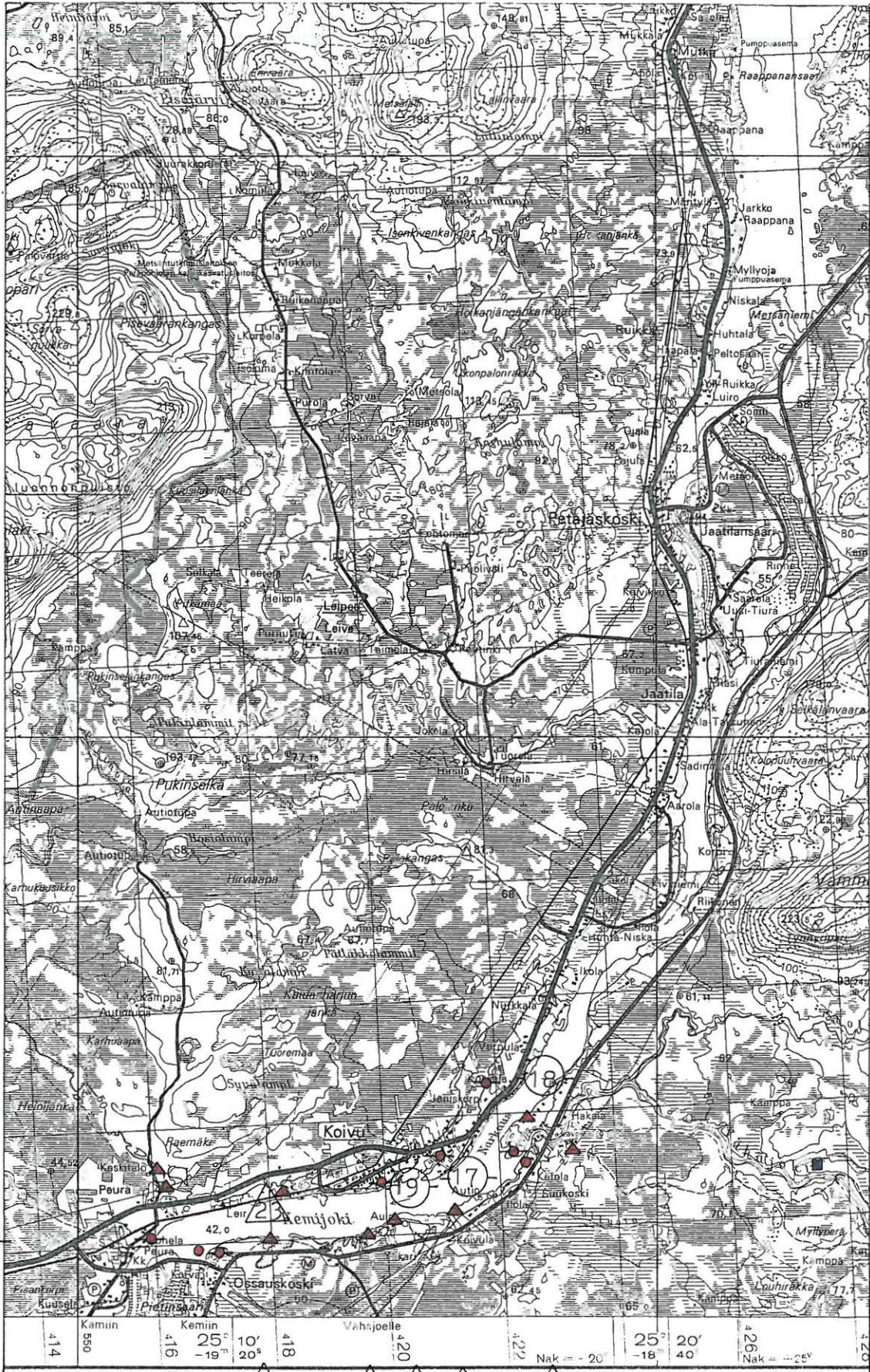
7340

Topograafikarttaote 2633 KOIVU. 1:100 000. 1973.

66 67 57 68-70

Topografikarttaote 2633 KOIVU. 1:100 000. 1973.

7362

7360

7354

7350

7346

7340

34

33

15

21 32 71

29 43 38

20

31 95

35

Peruskarttaote 2542 09 KAISAJOKI. 1974/1978. 1:20 000.

Peruskarttaote 2542 11 Yli-Paakkola. 1:20 000. 1931.

3.

4.

1.

7324

7325

7323

7324

7322

7323

7321

7322

7320

35 97

35 98

2542 10

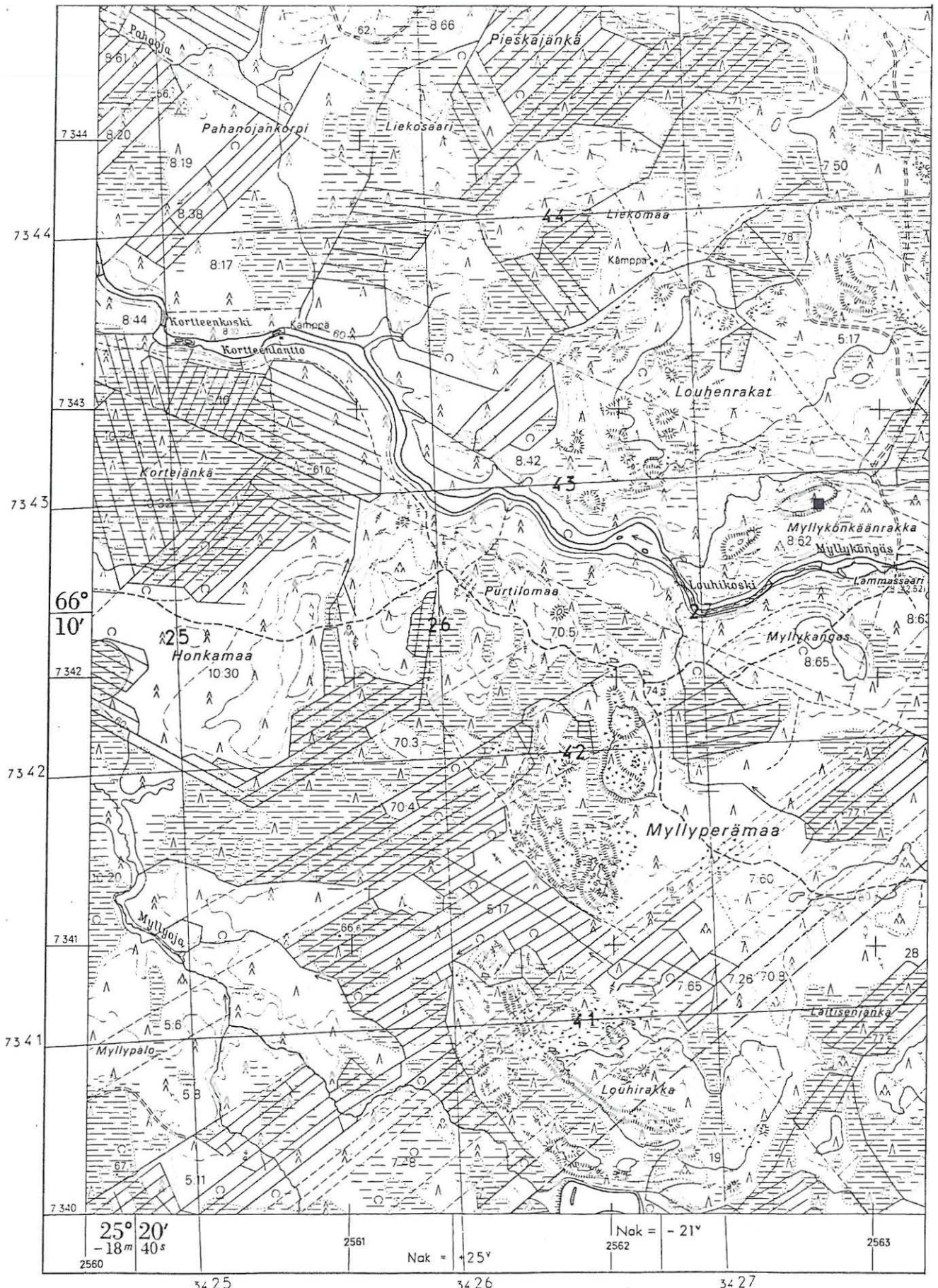
35 99

Peruskarttaote 2544 02 LEHMIKUMPU. 1:20 000. Helsinki 1983.

15.

$25^{\circ} 20'$
 $-18m$ $40s$

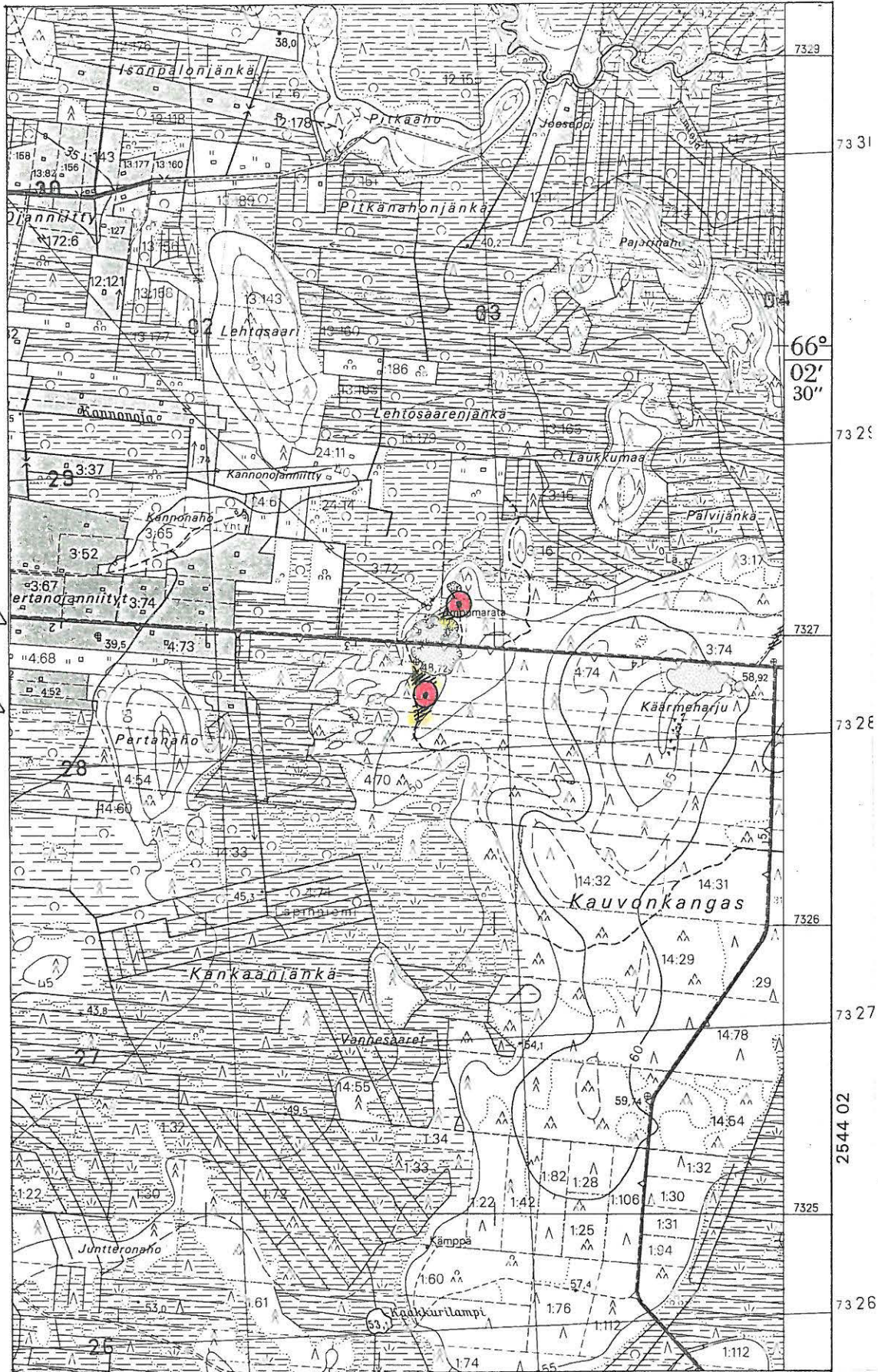
2560	2561	2562	2563
	Nak = +25 ^v	Nak = -21 ^v	
34 25	34 26	34 27	

Peruskarttaote 2542 11 Yli-Paakkola. 1:20 000. 1931.

2538

2539

2540

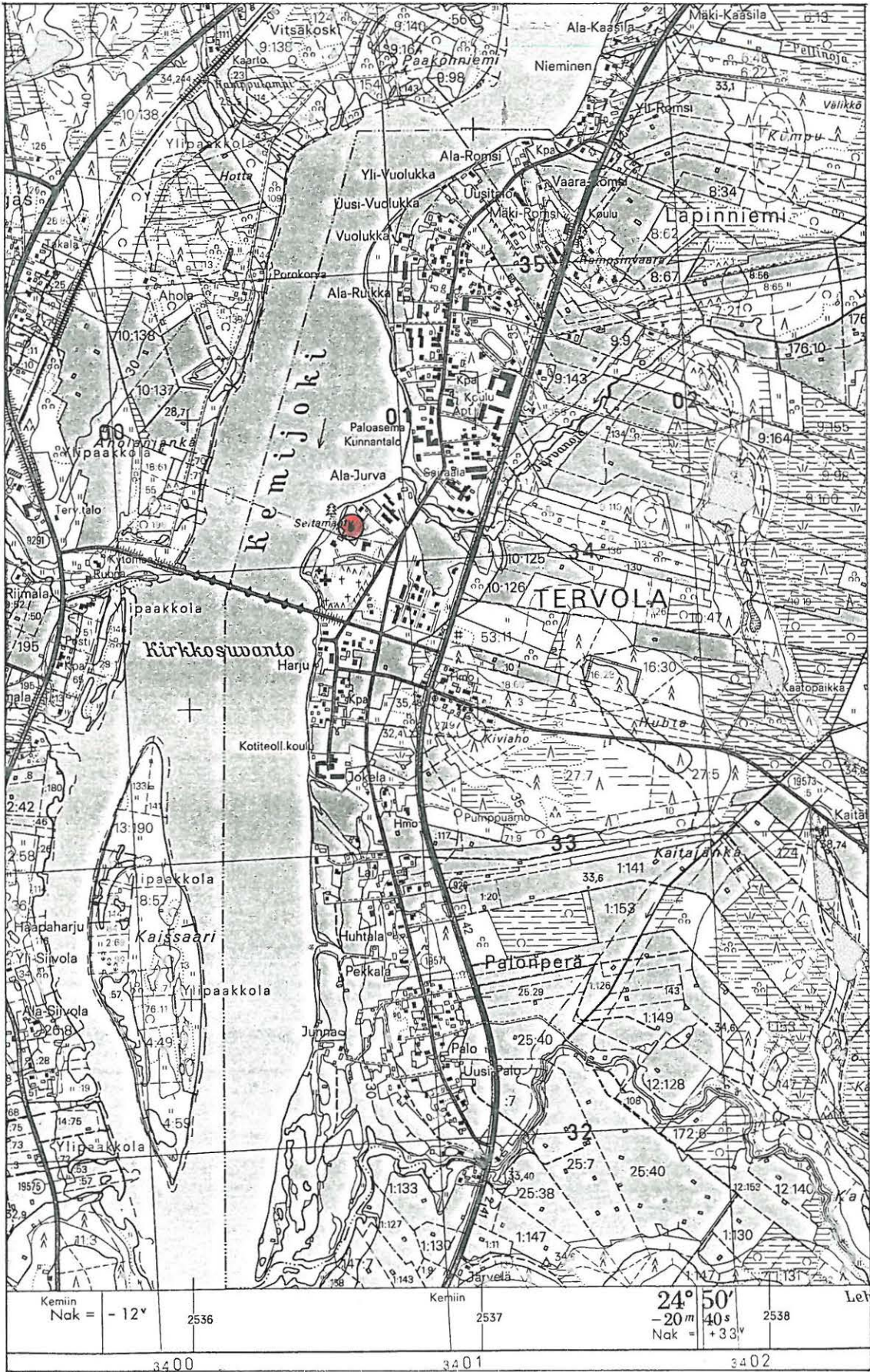
93
 a
 b

3402

3403

2544 02

Peruskarttaote 2542 12 TERVOLA. 1:20 000. 1931.

2544

7335

2543

7334

2542

7333

2541

7332

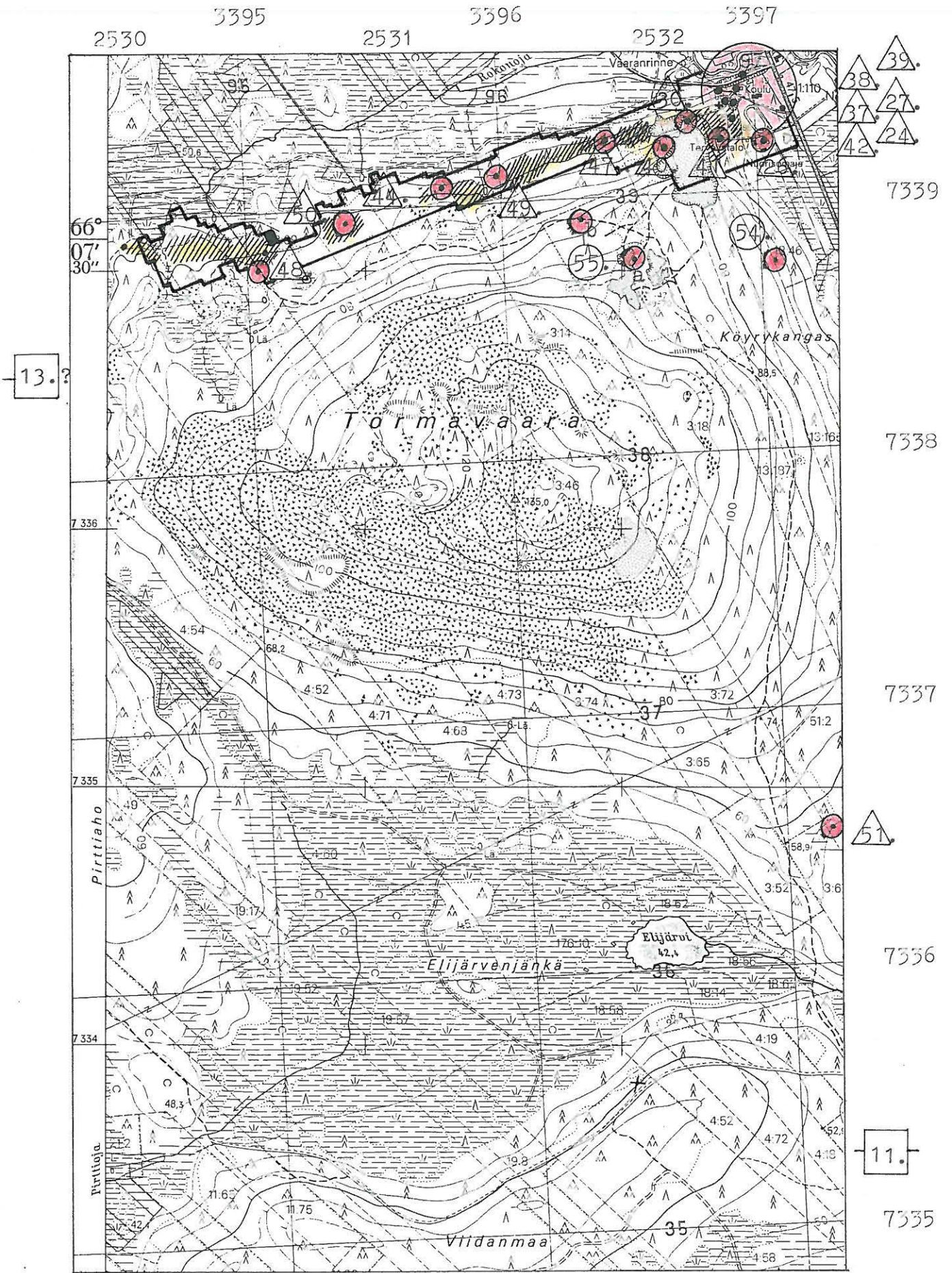
2540

25.

Kemin Nak = - 12°	2536	Kemin 2537	24° 50' - 20 m Nak = + 33°	2538	Let
3400		3401		3402	

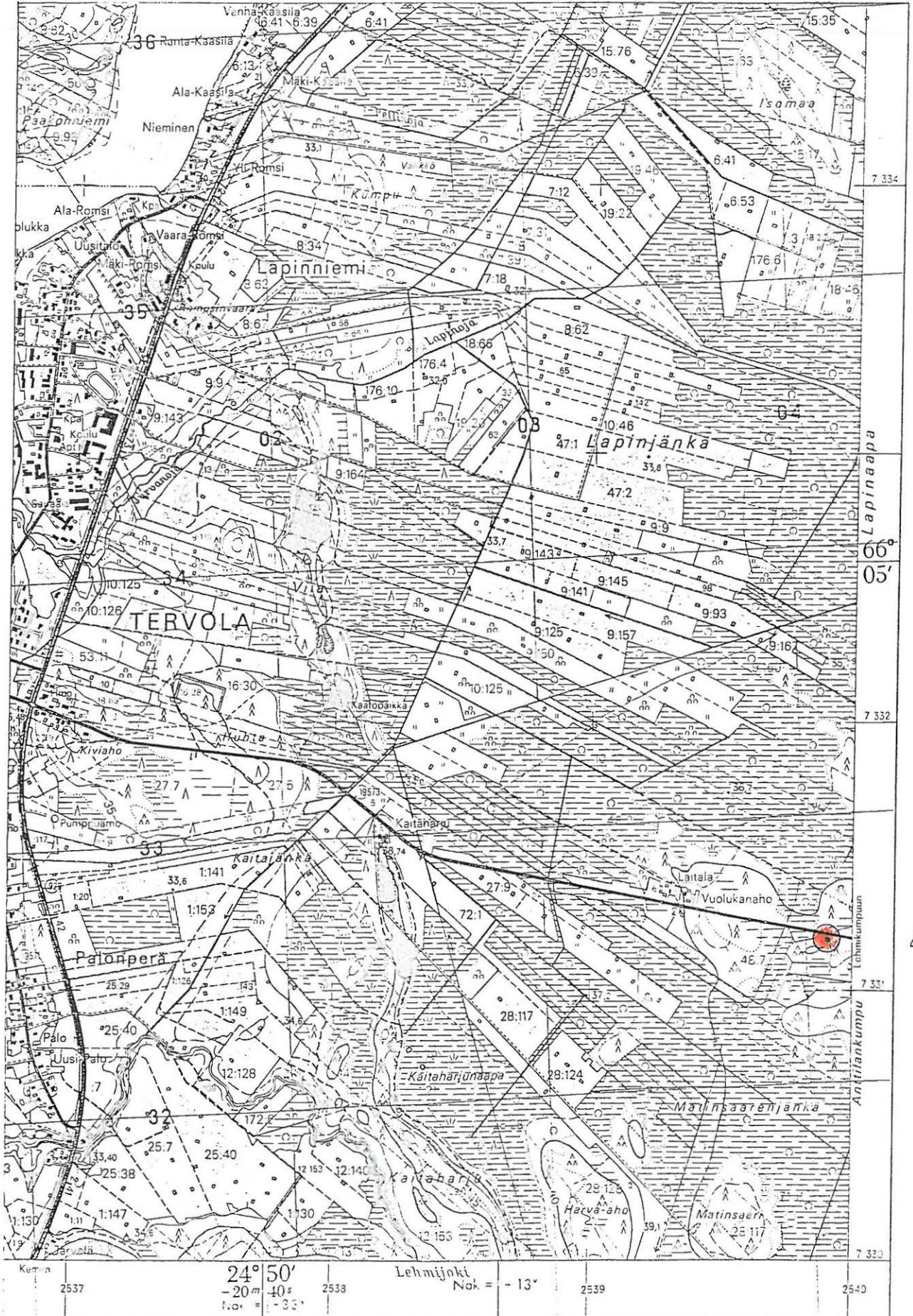
Peruskarttaote 2542 12 TERVOLA. 1:20 000. 1931.

- M.Heikkisen kartoittama alue (1985) merkitty kehikolla.

Peruskarttaote 2542 12 Tervola. 1:20 000. Helsinki 1981.

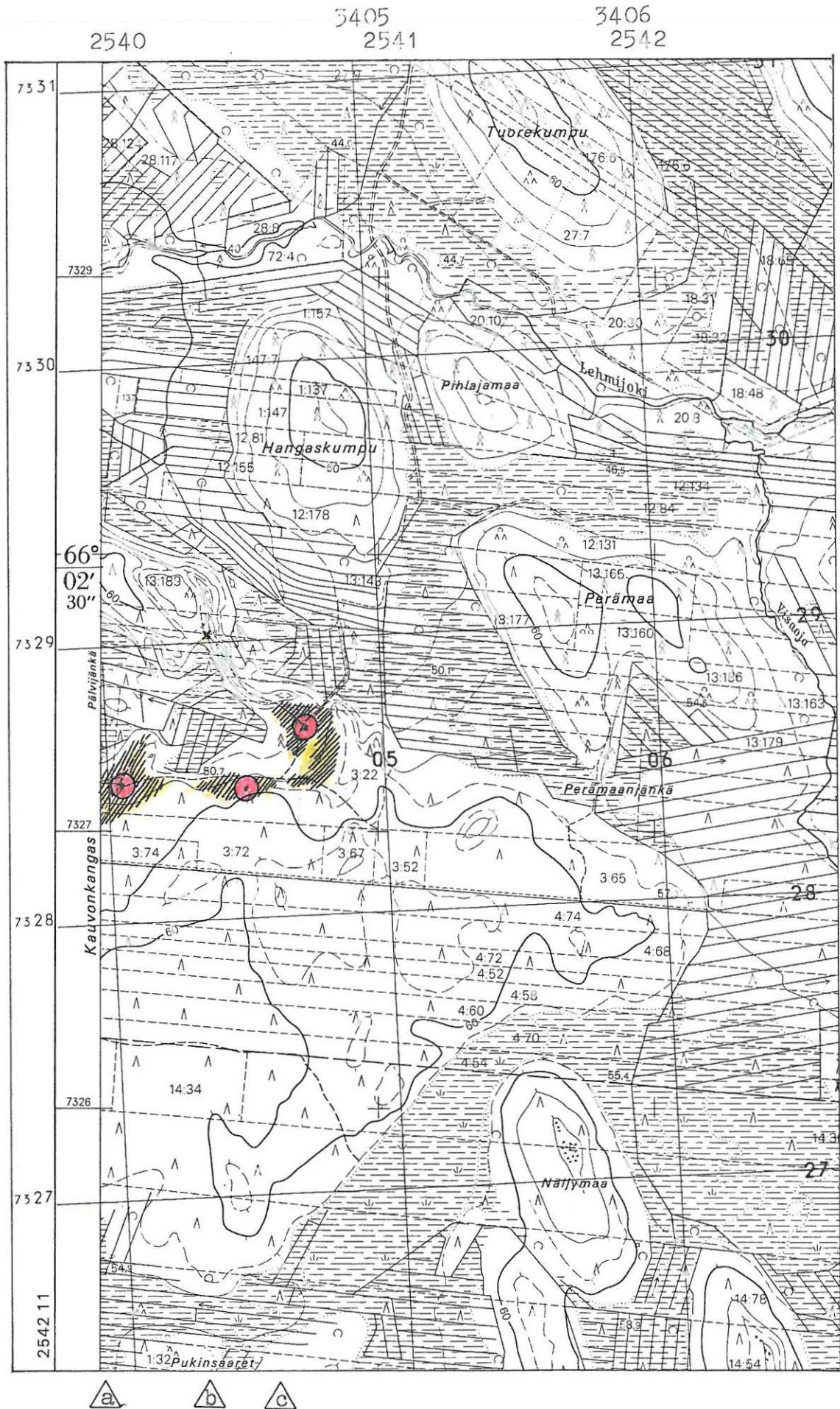

90

Kemä 2537 $24^{\circ} 50'$ $-20m -40s$ $1.0s = -3.5'$ 2538 Lehmiäjoki $Nak = -13'$ 2539 2540

Peruskarttaote 2544 02 LEINIKUMPU. 1:20 000. 1933.

Peruskarttaote 2544 03 KURVILANSAARI. 1:20 000. 1933.

Peruskarttaote 2544 03 KURVILANSAARI. 1:20 000. 1983.

91

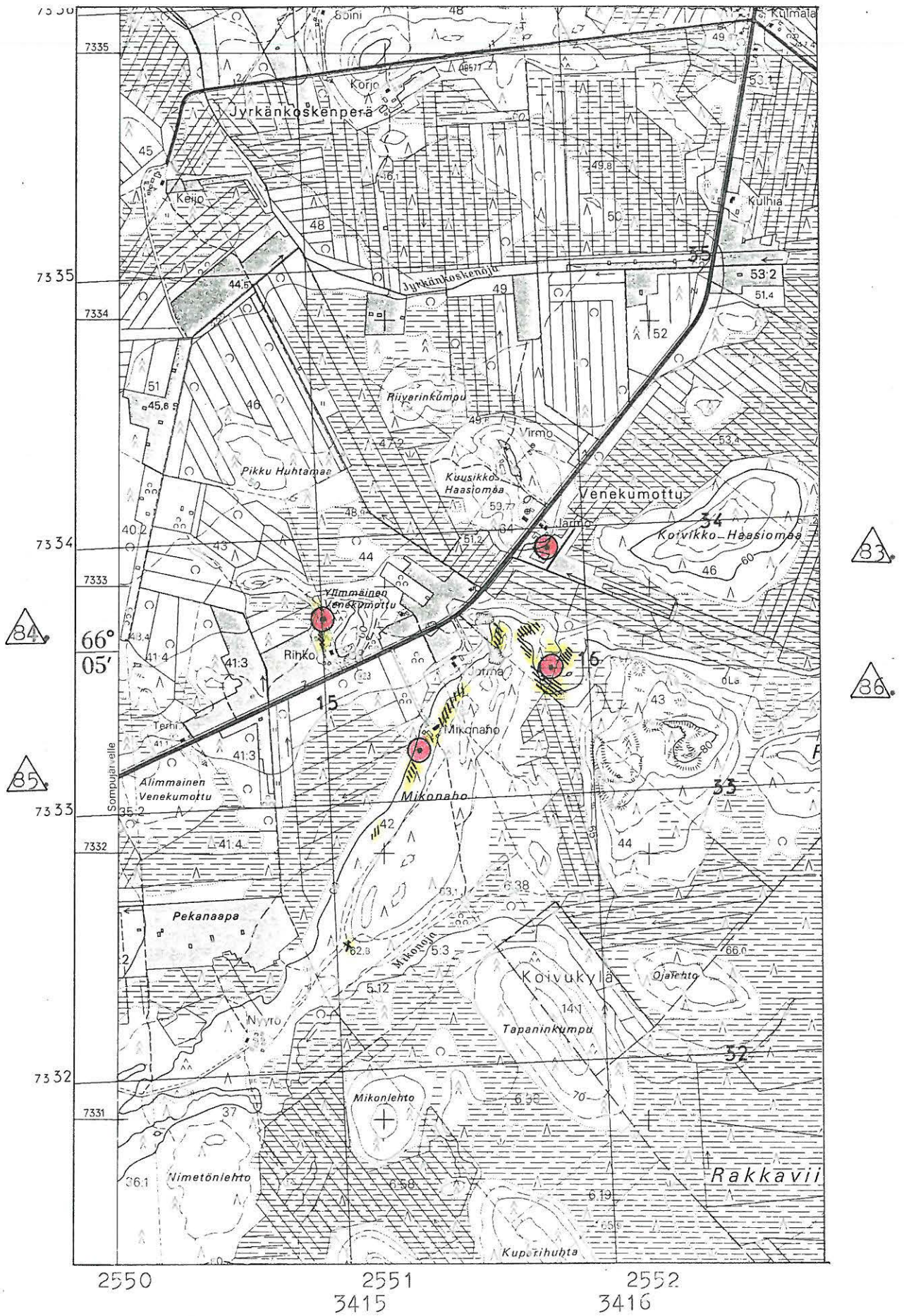

22

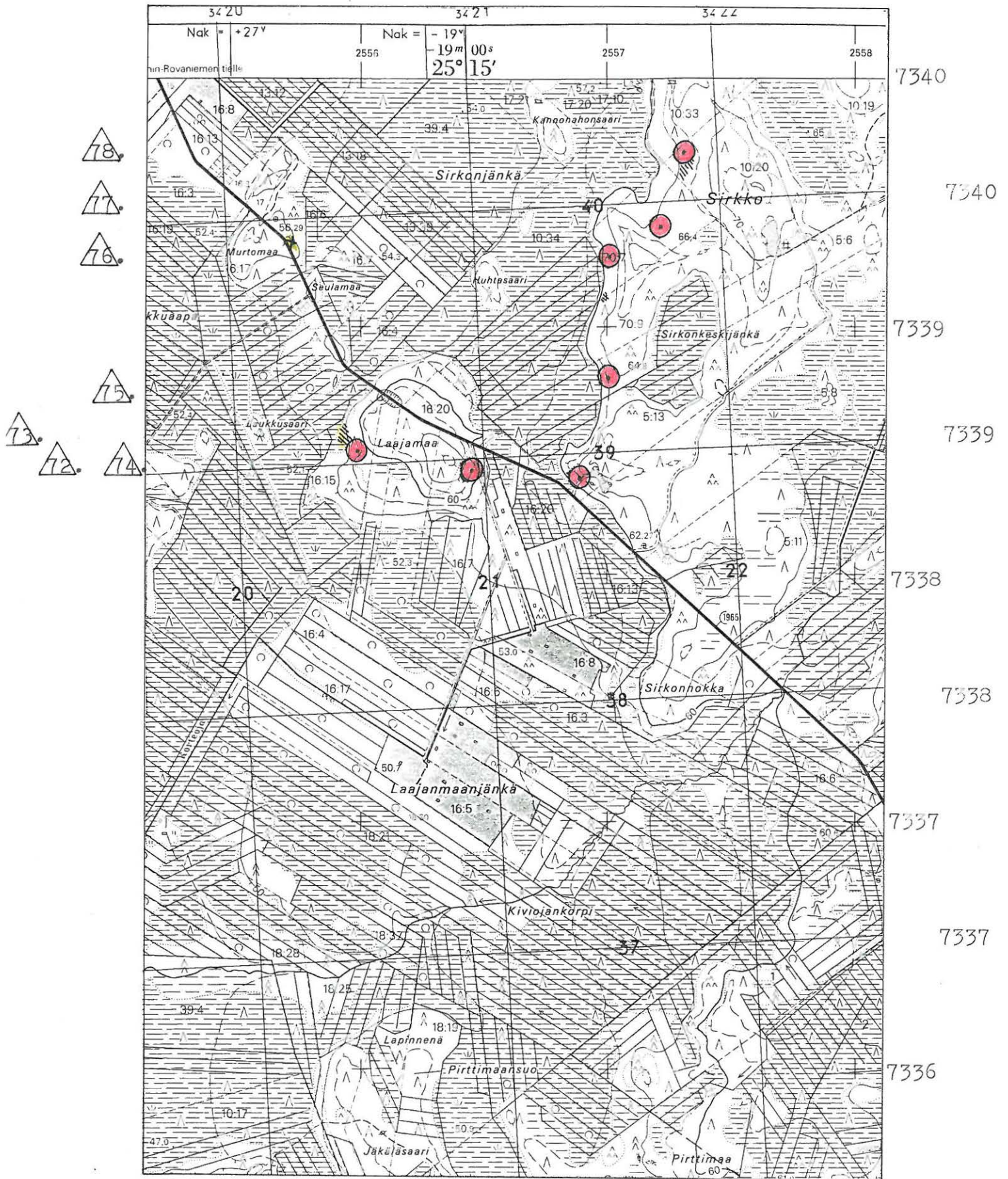
79

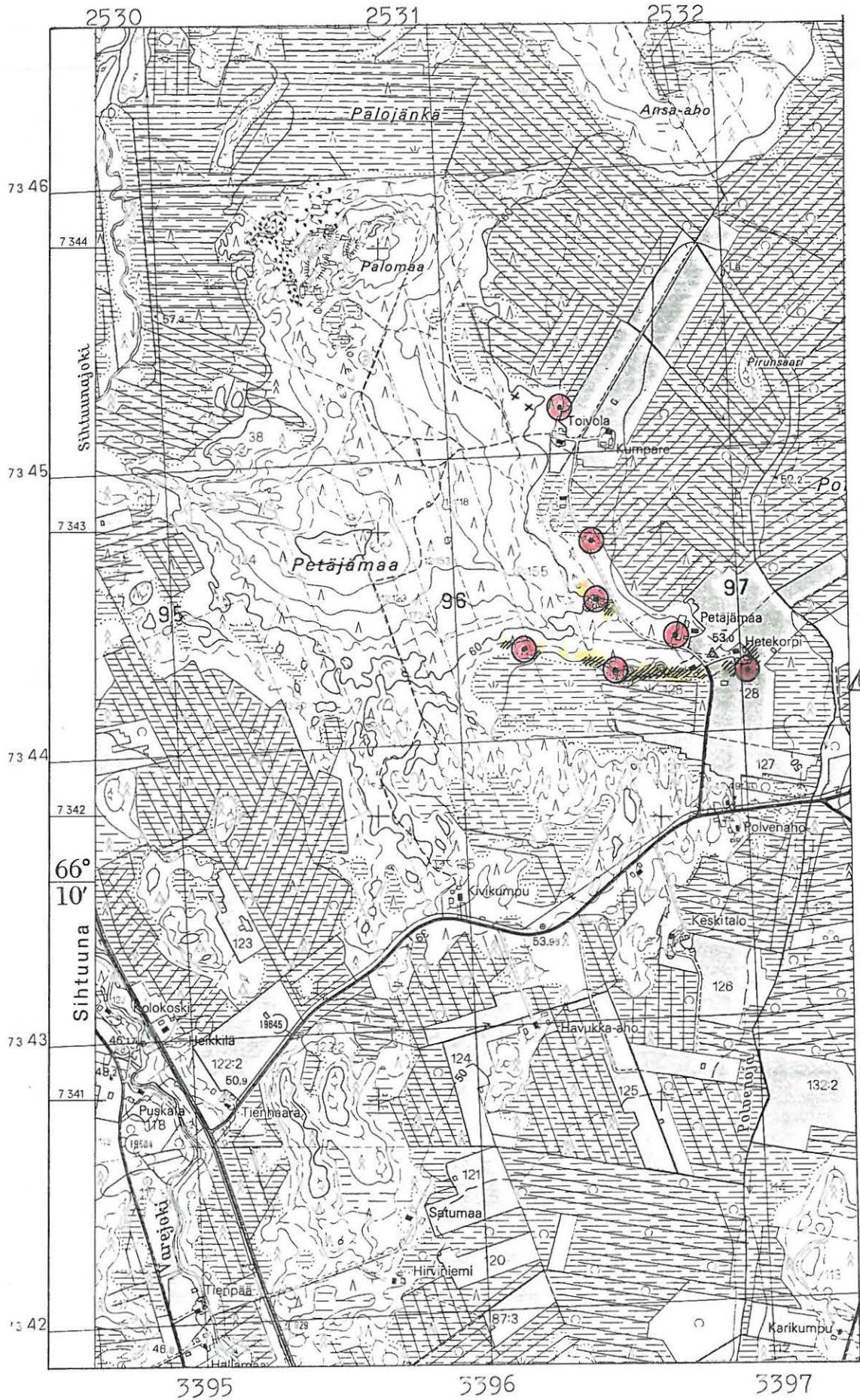
Peruskarttaote 2544 06 RAKKAVILTA. 1:20 000. 1935.

Peruskarttaote 2544 06 RAKKAVIITA. 1:20 000. 1933.

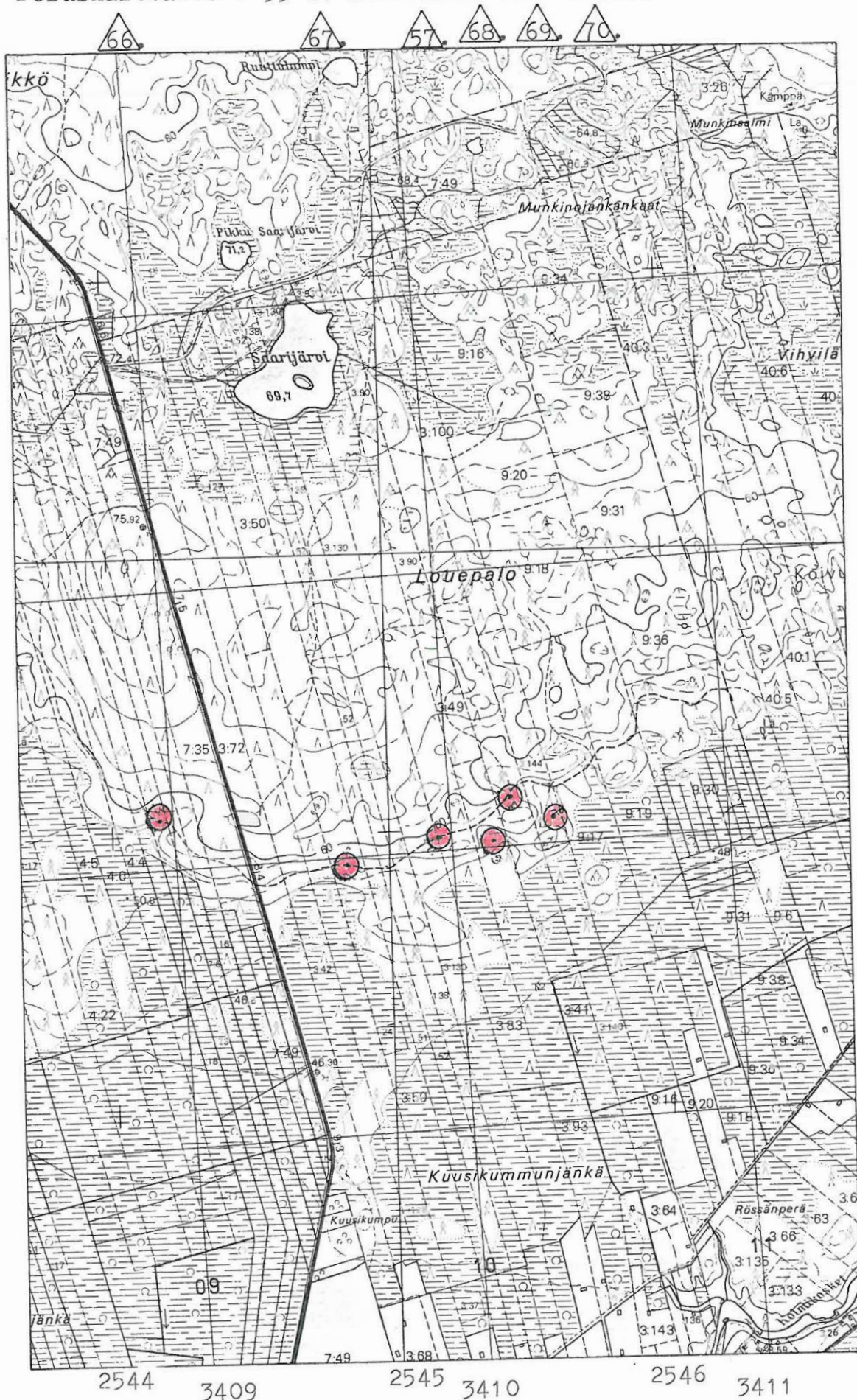

Peruskarttaote 2631 10 SIIVAKAJOKI. 1:20 000. 1979.

Peruskarttaote 2633 01 LOUEPALO. 1:20 000.1979.

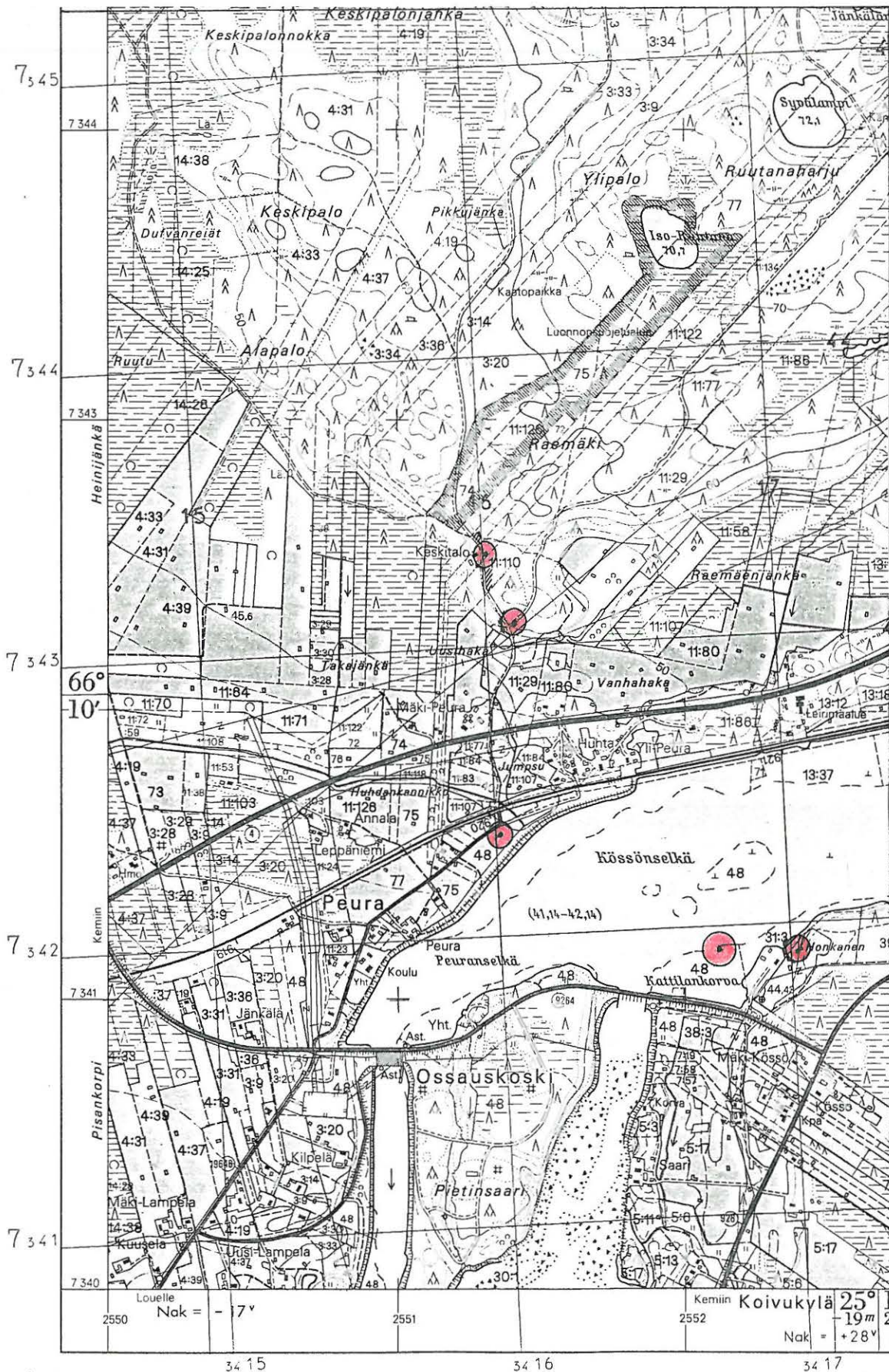
7347
7346

7345
7346

7344
7345

7343
7344

Peruskarttaote 2633 04 KOIVU. 1:20 000. 1983.

34

33

21 32

2550 Nak = - 17'   2551   2552 Kemiin Koivukylä 25° 19' 2" Nak = +28'

34 15   34 16   34 17

Peruskarttaote 2633 04 KOIVU. 1:20 000. 1933.

7345

7344

7344

7343

7343

7342

7342

7341

7341

7340

Koivukylä 25° 10' 19m 20s

Nak = +28°

Nak = -18°

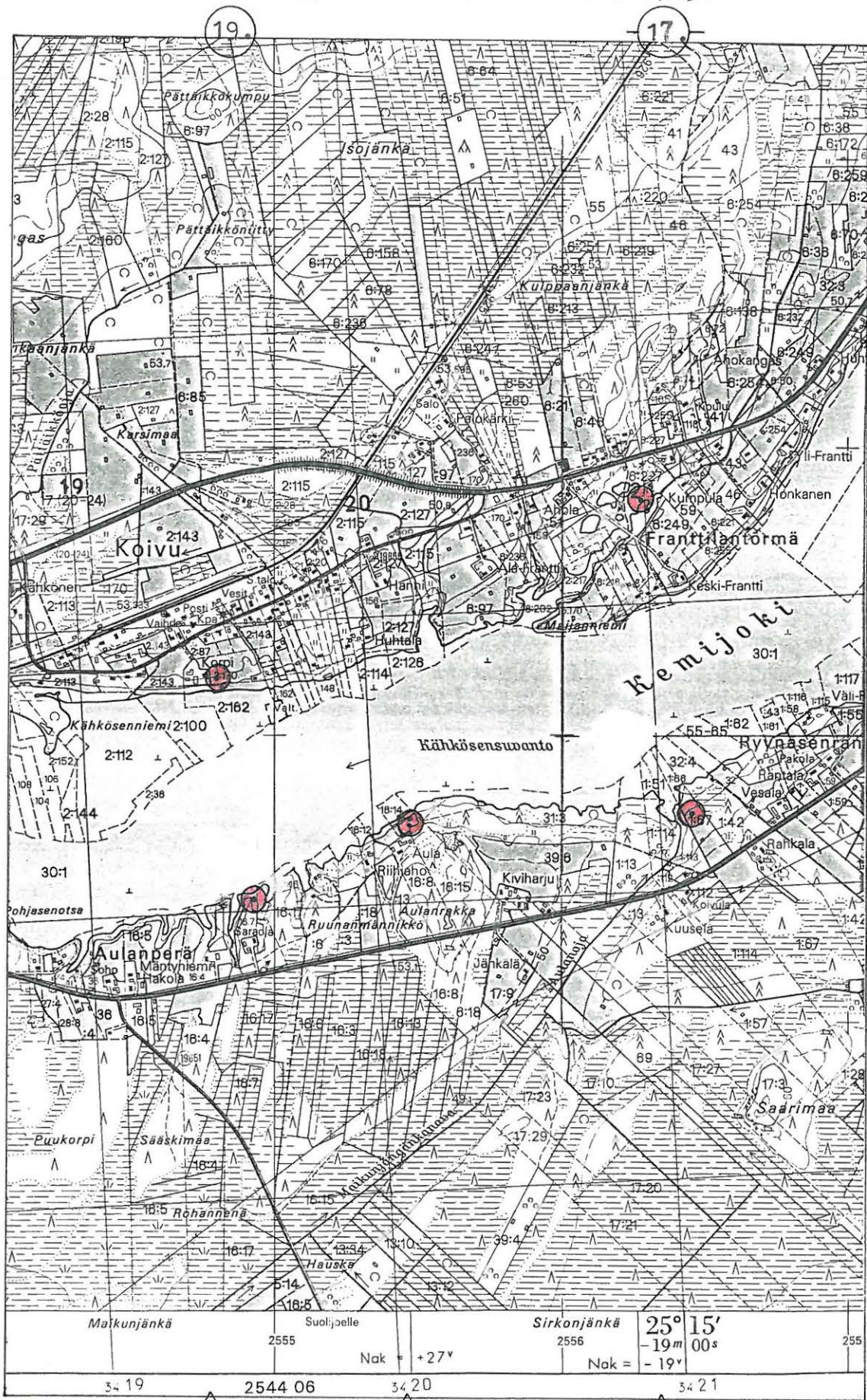
Maukunjäkä

32

71

29

Peruskarttaote 2633 04 KOIVU. 1:20 000. 1983.

7344

7344

7343

7343

7342

7342

7341

7341

7340

Maikunjätkä

Suolijalle

Sirkonjätkä

25° 15'

-19m 00s

Nak = -19°

Nak + +27°

34 19

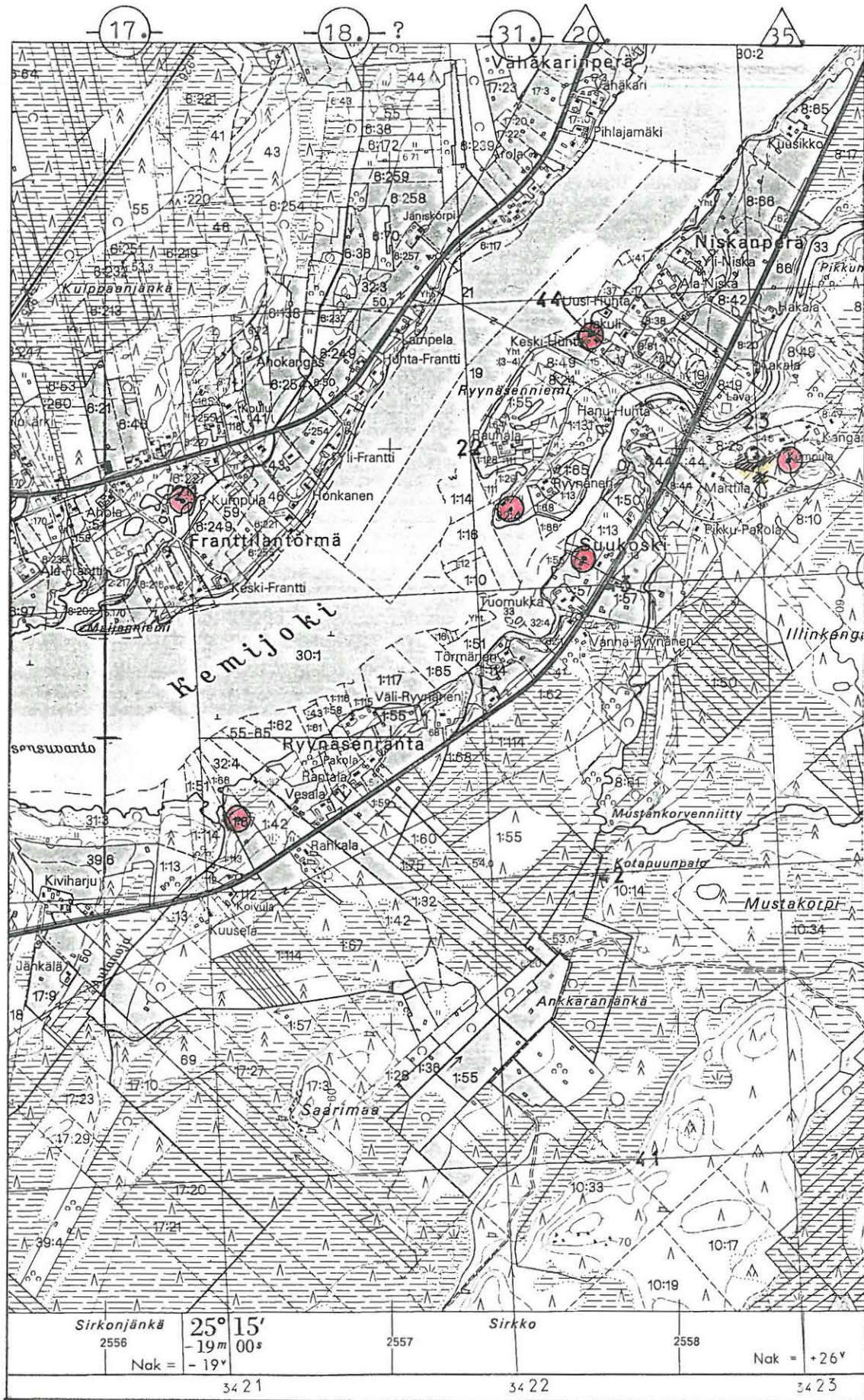
2544 06

34 20

34 21

Peruskarttaote 2633 04 KOIVU. 1:20 000. 1933.

7344

7344

7343

7343

7342

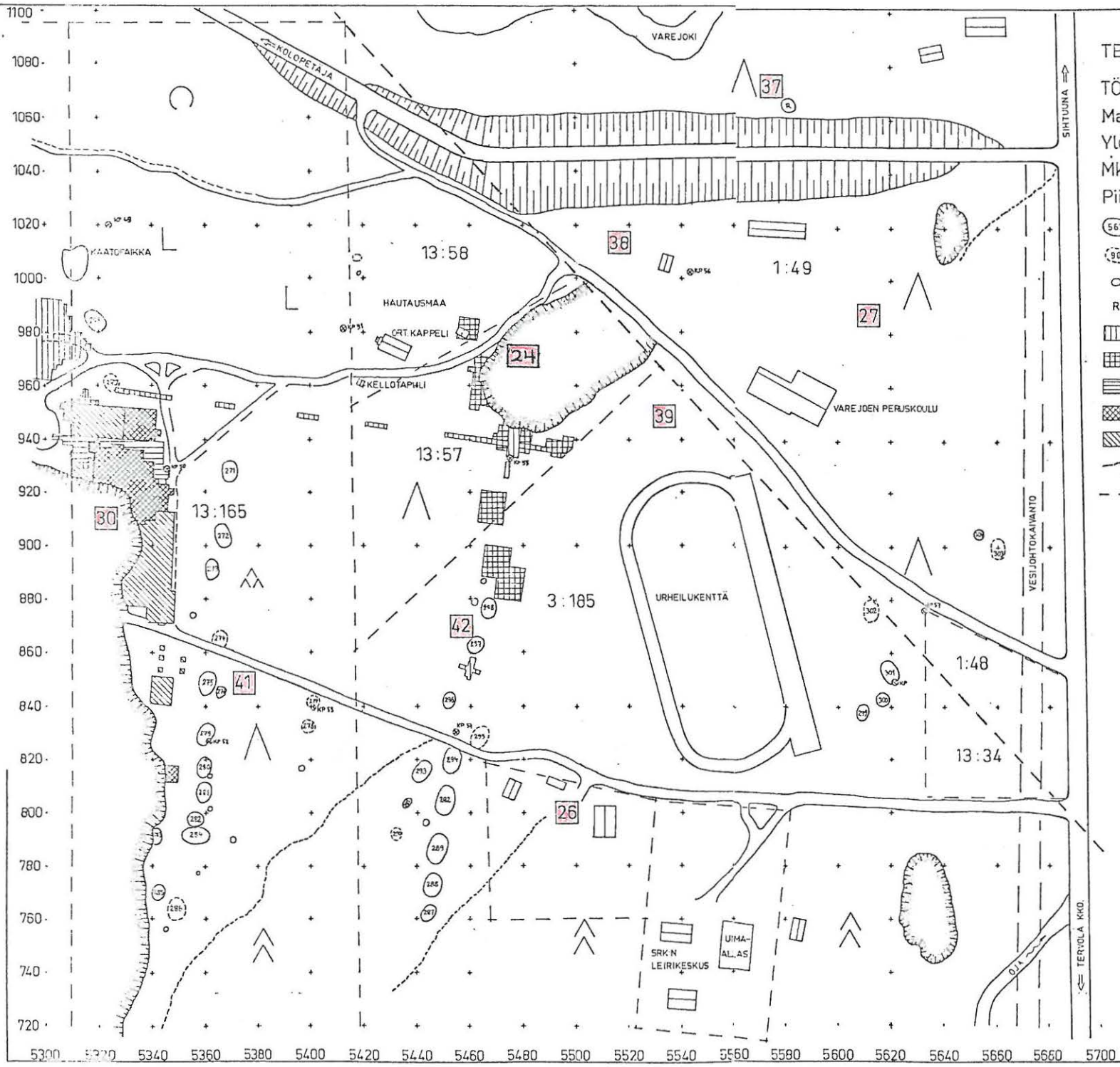
7342

7341

7341

7340

Sirkonjankä	25° 15'	Sirkko	
2556	-19m 00s	2557	2558
Nak = -19°			Nak = +26°
34.21		34.22	34.23

TERVOLA 26, 27, 30, 37, 38, 39, 41 JA 42

TÖRMÄVAARA
 Markku Heikkinen 1985
 Yleiskartta 5
 Mk Pienennös
 Piirt. T. Pärssinen

- (567) Asuinhuone (halk. yli 4 m)
- (90) Mahd. asuinhuone
- Huone, halk. alle 4 m
- R Resetti
- [Hatched] 1972 Kaivausalue
- [Grid] 1979 "
- [Horizontal lines] 1982 "
- [Diagonal lines] 1983 "
- [Vertical lines] 1984 "
- - - Polku
- - - - - Kyläraja

OPE M. HEIKKISEN KARTTOJUSKUNTO-
 NIKSISTA VUODELTA 1985

ARVIO MAANKOHOAMISNOPEUDEN MUUTTUMISESTA TERVOLASSA

Laatinut: Hannu Kotivuori

Lähteet: Kääriäinen, Erkki. 1953. On the recent uplift of the earth's crust in Finland. *Fennia* 77, N:o 2, s. 58-59 ja Fig. 14.

Siiriäinen, Ari. 1979. Archaeological Shore Displacement Chronology in Northern Ostrobothnia, Finland. *Iskos* 2, s. 5-7.

Käytetyt arvot: 1) maankohoamisnopeus 8,2 mm/v
2) ekstrapoloitu vuodesta 2000 jKr.
3) maankohoamisnopeuden muutos 1,7 %/vs

vuosi	ymp	muutos/v	vuosi	ymp	muutos/vs
2000+	0,0	82,0	1100-	33,5	137,4
1900	0,8	83,4	1200	34,9	139,7
1800	1,7	84,8	1300	36,3	142,1
1700	2,5	86,2	1400	37,8	144,5
1600	3,4	87,5	1500	39,2	147,0
1500	4,3	89,0	1600	40,7	149,5
1400	5,2	90,5	1700	42,2	152,0
1300	6,1	92,0	1800	43,8	154,6
1200	7,1	93,4	1900	45,4	157,2
1100	8,1	95,0	2000	47,0	159,9
1000	9,0	96,6	2100	48,6	162,6
900	10,0	98,2	2200	50,2	165,4
800	11,0	99,8	2300	51,9	168,2
700	12,0	101,5	2400	53,6	171,0
600	13,0	103,2	2500	55,4	173,4
500	14,1	105,0	2600	57,1	176,3
400	15,1	106,8	2700	58,9	179,3
300	16,2	108,6	2800	60,7	182,3
200	17,3	110,4	2900	62,6	185,4
100	18,4	112,3	3000	64,5	188,6
0	19,6	114,2	3100	66,4	191,8
100-	20,7	116,1	3200	68,4	195,0
200	21,9	118,1	3300	70,3	198,3
300	23,1	120,1	3400	72,4	201,7
400	24,3	122,1	3500	74,4	205,1
500	25,6	124,2			
600	26,9	126,3			
700	28,1	128,4			
800	29,4	130,6			
900	30,8	132,8			
1000	32,1	135,0			

AIKAISEMMIN INVENTOIDUT JA TARKASTETUT KOHTEET 1-60

1. TERVOLA peruskartta 2542 11 YLIPAANKOLA
 x = 7321 40, y = 2533 70, z = n. 55

Ylipaakkola, Suvannonvaara: Luontainen kivikko, jossa noin 10 kpl kuoppia, luokka III.

- sijainti: Kemijoen itäpuolella olevan Suvannonvaaran laella, noin 12 km Tervolan kirkosta suuntaan 215/400° (Erä-Esko: Inv. kert., 1971, s. 19). Nykyisin harjanteen itäreunassa on laaja sorakuoppa.
- ks. Zach. Castrén: SMYA XIV, s. 255.
- ks. peruskarttaote s. 22.
- Om. RN:o 6:78

2. TERVOLA peruskartta 2542 10 ALAPAANKOLA
 x = -, y = -, z =

Alapaakkola, Suorsavaara: Luontainen kivikko, jossa on kuoppia, luokka III.

- sijainti: Tarkkaa paikkaa ei tunneta. Erä-Esko (em. kert., s. 20) olettaa paikaksi Sormulanvaaran Kemijoen itärannalla, edellisestä kohteesta noin 6 km etelään.
- ks. Zach. Castrén: SMYA XIV, s. 255.
- ks. topografikarttaote s. 15.
- om.

3. TERVOLA peruskartta 2542 11 YLIPAANKOLA
 x = 7322 40, y = 2533 30, z = n. 30

Ylipaakkola, Kukkura: Kumpare, jossa on 2-3 kuoppaa, ns. aarnihautaa?, luokka III.

- sijainti: Erä-Esko (em. kert., s. 20) määrittelee paikaksi Kemijoen itärannalla, Pellon talon lähellä, Tervolan kirkosta noin 10,5 km suuntaan 220/400° olevan maastokohdan.
- ks. Zach. Castrén: SMYA XIV, s. 255.
- ks. peruskarttaote s. 22 tai 23.
- om.

4. TERVOLA

peruskartta 2542 11 YLIPAANKOLA

x = 7321 90, y = 2534 50, z = n. 62

Ylipaakkola, Hattuvaara: Luontainen kivikko, jossa on kuoppia, luokka III.

- sijainti: Erä-Esko (em. kert., s. 21) arvelee tämän kohteen olevan Pellon talon itäpuolella. Tervolan kirkosta noin 11 km suuntaan $210/400^\circ$ olevalla vaaralla.

- ks. Zach. Castrén: SMYA XIV, s. 255.

- ks. peruskarttaote s. 22.

- om. RN:o 5:19

5. TERVOLA

peruskarttaote 2544 03 KURVILANSAARI

x = 7324 10, y = 2533 20, z = 52,5

Ylipaakkola, "Hannuksenvaara": Hävitetty jatulintarha, luokka III.

- sijainti: Castrén (em. teos s. 255) mainitsee jo tuolloin hävitettyksi toteamansa (vuonna 1887) kohteen olleen Kemijoen itärannalla, vastapäätä Varesjoen suuta ja Lammassaarta, Kummunvaaran lähetyvillä. Erä-Eskon (em. kert., s. 22) mukaan paikka on Tervolan kirkosta noin 5,5 km suuntaan $55/400^\circ$. Hän huomauttaa kuitenkin paikkakuntalaisten arvelleen oikean paikan olevan noin 7 km kirkosta suuntaan $215/400^\circ$. Tässä kohdassa on Pesolanvaara, Hannuksenerän ja Hannuksen talojen eteläpuolella.

- ks. myös Suomi II:7, s. 198.

- ks. peruskarttaote s. 23.

- om.

6. TERVOLA

peruskartta 2542 11 YLIPAANKOLA

x = 7326 30, y = 2534 73, z = n. 40

Lapinniemi, Pajarinvaara: Maan- ja kivensekaisen vallin ympäröimä kuoppa, luokka II/III.

- sijainti: Erä-Esko (em. kert., s. 23) määrittelee kohteen noin 7 km Tervolan kirkosta suuntaan $220/400^\circ$ Kemijoen itärannalle. Mahdollisesti kyse on Castrénin (SMYA XIV, s. 256) mainitsemasta kohteesta: "Jatulintaras Pajarin-kankaalla".

- ks. peruskarttaote s. 23.

- om. RN:o 14:78.

7. TERVOLA

peruskartta 2544 02 LEHMIKUMPU

x = 7326 90, y = 2549 80, z = n. 73

Runkaus, Käänttyränlehto: Maan- ja kivensekaisen vallin ympäröimä kuoppa, luokka II.

- sijainti: Erä-Esko (em. kert., s. 24) mainitsee "Käänttyrä"-nimellä kulkevan kohteen olevan noin 14,5 km Tervolan kirkosta suuntaan 128/400° Kemijoen itäpuolella. Rakennelman tarkoitus on tuntematon.
- ks. Zach. Castrén: SMYA XIV, s. 256.
- ks. Hj. Appelgren: SMYA XII, s. 219, nro 359.
- ks. A. Erä-Esko: Inventointikertomus, s. 24-25, liite 2. (MV/esihist. tsto vuodelta 1971).
- valokuvat: f. 36443-445. (A. Erä-Esko)
- ks. topografikarttaote s, 16 tai 17.
- om.

8. TERVOLA

peruskartta 2544 05 PAHTAOJA

x = 7328 50, y = 2550 20, z = n. 60-62

Runkaus, Kivikota: Rakennuksen? jäännökset, luokka III.

- sijainti: Erä-Esko (em. kert., s. 25) arvelee kohteen olevan Perämaa-nimisen kankaan alueella Lehmikumussa, em. "Käänttyrästä" noin 4 km suuntaan 170/400°. Tarkkaa paikkaa ei tunneta.
- ks. Zach. Castrén: SMYA XIV, s. 256.
- ks. topografikarttaote s. 16 tai 17.
- om.

9. TERVOLA

peruskartta 2542 11 YLIPAANKOLA

x = 7327 62, y = 2536 78, z = n. 47

Lapinniemi, Oukanpalo: Hävitetty jatulintarha, luokka III.

- sijainti: Kemijoen itäpuolella olevalla metsäsaarekkeella, noin 5 km Tervolan kirkosta suuntaan 190/400° (Erä-Esko: em. kert., s. 26). Kohde oli pääosin tuhoutunut jo Castrénin vuonna 1887 käydessä siellä (SMYA XIV, s. 257).
- ks. topografikarttaote s. 15.
- om.

10. TERVOLA

peruskartta 2542 11 YLIPAANKOLA

(x = 7328 60, y = 2535 50, z = -)

Lapinniemi, "Kirkkorakka": Epämääräisiä, maatuneita kuoppia, luokka III.

- sijainti: Castrénin (SMYA XIV, s. 257) mainitsevat Tossavan talot ovat Kemijoen länsirannalla, mutta kohteen tarkempaa sijaintia ei tunneta. Kohdealue on noin 4 km Tervolan kirkosta suuntaan 220/400° (Erä-Esko: em. kert., s. 26).

- ks. topografikartta s. 15.

- om.

11. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

(x = 7333 30, y = 2531 70, z = -)

Lapinniemi, Viidanmaan: Maakuoppa, luokka II.

- sijainti: "Viianvaarassa" vuonna 1862 käyneelle J.W. Calamniukselle osoitettiin pyöreähköä kuoppaa, jota hän arveli (Suomi II:7, s. 199) entiseksi "lammepohjaksi". Erä-Esko (em. kert., s. 27) olettaa alueella mahdollisesti olevan kivikautisia asuinkuoppia, kuten läheisellä Törmävaaralla. Kesän 1985 inventoinnissa ainoa kohdalle sattunut kuoppa alueella on Viidanmaalle Kokonkummusta johtavan metsätien kupeessa, harjanteen laella oleva, noin 2-3 m laaja ja turvettunut painanne hiekkamaassa. Tien pinnassa oli pari epämääräistä kvartsi-iskosta ja mahdollisesti palamisen seurauksena rapautunutta kiveä, jolloin kyse voi olla kivikautisesta oleskelusta.

- ks. peruskarttaote s. 26.

- om.

12. TERVOLA

peruskartta 2542 11 YLIPAANKOLA

x= 7329 60, y = 2538 70, z = n. 39

Lapinniemi, Jyrkänhuhta: Maakuoppa, luokka III.

- sijainti: Tämä nelikulmainen, kertoman mukaan (Castrén: SMYA XIV, s. 257) "jatulein eli jättiläisten hauta", on Lemijoen oikealla rannalla, noin 3,5 km Tervolan kirkosta suuntaan 155/400° (Erä-Esko: em. kert., s. 28).

- ks. topografikarttaote s. 15.

- om.

13. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

x = -, y = -, z = -

Varejoki, Törmävaara: "Lappalais-kehiä", luokka II.

- sijainti: J.V. Calamnius mainitsee (Suomi II:7, s. 200) jo vuonna 1862 tekemänsä matkan perusteella "Törmävuoreessa" olevan mainitunlaisia, seudulle ominaisia lappalaismuistoja. Myöhemmin alueella vaellellut Castrén (SMYA XIV, s. 257) ei tällaisista havainnoista saanut tietoja. Erä-Esko (em. kert., s. 28) liittää nämä tarinat alueen huomattavan näyttävään topografiaan ja kivikautisen asutuksen muistojen Lapissa ominaiseen yhteyteen lappalaismuistojen kanssa.
- vrt. Törmävaaran koilliskulmauksen pitkäaikainen, kivikautinen asuinpaikka-alue: kohteet 24, 26-27, 30, 37-42.
- ks. peruskarttaote s. 26
- om.

14. TERVOLA

peruskartta 3611 04 POIKKIMAANAAPA

x = 7346 50, y = 2533 50, z = n. 109

Suolijoki, Leipäselkä: Luontainen kivikko, luokka -.

- sijainti: Kertoman mukaan kyseisellä alueella (Castrén: SMYA XIV, s. 257) olisi jokin "suuri hauta". Erä-Esko (em. kert., s. 29) määrittelee sijainnin noin 34 km Tervolan kirkosta suuntaan 075/400°. Ilmeisesti kyse on luonnonmuodostumasta.
- ks. peruskarttaote s. -
- om.

15. TERVOLA

peruskartta 2633 07 VAMMAVAARA

x = 7342 65, y = 262 75, z = n. 72

Koivukylä, Louhenrakka: Nelikulmainen kiviladelmä, luokka II.

- sijainti: Kohde on kahden kalliolaan väliin jäävässä solassa (noin 5 x 3-5 m). Lähistöllä on mahdollisesti myös ns. jatulintarha.
- ks. Zach. Castrén: SMYA XIV, s. 257-258.
- ks. A. Erä-Esko: Inventointikertomus, s. 30-31, liite 3. (MV/esihist. tsto, vuodelta 1971).
- valokuvat: f. 36446-448 (A. Erä-Esko).
- ks. topografikarttaote s. 20.
- om.

16. TERVOLA

peruskartta 2542 11 YLIPAANKOLA

(x = 7323 30, y = 2532 50, z = -)

Ylipaakkola, Kuiri: Kivikautinen löytöpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 204 tuura, joka on saatu Kuirin kestikievarista. Luettelo 1856. Myös Zach. Castrén kuli talossa olleen, käyntivuottaan 1887 jo pari vuosikymmentä aikaisemmin hävinneen "ukonkynnen".

- sijainti: Kemijoen länsirannalla olevat Kuirin talot ovat noin 10 km Tervolan kirkosta suuntaan 228/400° (Erä-Esko: em. kert., s. 32). Tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa, mutta lähimmät korkeusolosuhteiden puolesta sopivat paikat ovat alueen länsi- ja luoteispuolella olevat vaaranrinteet, ellei kyse ole veteen hukatuista löydöistä.

- ks. peruskarttaote s. 23.

- om.

17. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7342 81, y = 2556 28, z = n. 45

Koivukylä, Franttila-Kotiahon: Kivikautinen löytöpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 2571:6, kaksiteräinen kivikirves, jonka Zach. Castrén toimitti museoon vuonna 1888 (SMYA XIV, s. 243). Esineen löysi Juho Frantti Kotiahon kankaalta, läheltä Franttilan taloa.

- sijainti: Frantti-nimiset talot ovat Kemijoen länsirannalla, noin 25 km Tervolan kirkosta suuntaan 68/400° (Erä-Esko: em. kert., s. 33). Koilliseen pistävän joenpoukaman luoteispuolella olevalla, hiekkaperäisellä rantatörmällä on tiilitehdas ja laajoja hiekkakuoppia. Alue on kivikautisen asutuksen suhteen varsin todennäköistä maastoa, mutta tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa.

- ks. peruskarttaote s. 39 tai 40.

- om.

18. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7345 80, y = 2557 80, z = -

Koivukylä, Saukkokumpu: Kivikautinen löytöpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 2571:11 tasataltta, jonka Zach. Castrén toimitti museoon vuonna 1888 (SMYA XIV, s. 244, nro 9). Esineen lahjoitti Olli Vähäkari ja se on löytynyt neljänneksen Rovaniemen rajalta olevalta, Saukkokumpu-nimiseltä paikalta, Saukko-ojan varrelta, virstan sen suusta.

- sijainti: Kemijoen länsiranta, em. kohteen nro 17 pohjoispuolisella alueella. Mahdollisesti kyseinen Saukko-oja on tiilitehtaan luona Kemijokeen yhtyvää purouoma ja löytöpaikka on jossakin Saukkola-nimisen tilan RN:o 6:36 vaiheilla, noin kilometrin päässä ojansuusta pohjois-koilliseen. Tarkkaa löytöpaikkaa ei kuitenkaan tunneta.
- ks. Erä-Esko: em. kertomus, s. 34-36.
- ks. peruskarttaote s. 40.
- om.

19. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7342 20, y = 2554 80, z = n. 45

Koivukylä, Konttila: Kivikautinen löytöpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 2571:8 tuura, jonka Zach. Castrén toimitti museoon vuonna 1888 (SMYA XIV, s. 244, nro 6). Esineen löysi Hannu Kähkönen taloonsa kuuluvan niityn päältä. Castrén sai esineen talokas Olli Vähäkarin kautta.
- sijainti: Paikka on Kemijoen pohjoisrannalla, Koivun asemasta noin 300 m kaakkoon ja Tervolan kirkolta noin 20 km suuntaan 070/400° (Erä-Esko: em. kert., s. 36-37). Varmuudella tarkkaa löytöpaikkaa ei voida osoittaa, mutta oletettu alue on peltomaata jokitorvällä.
- valokuvat: f. 20640 panoraama (A: Erä-Esko).
- ks. peruskarttaote s. 38 tai 39.
- om.

20. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7343 40, y = 2557 72, z = n. 45

Koivukylä, Huhtaniska: Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 2571:9 tuura, jonka Zach. Castrén toimitti museoon vuonna 1888 (SMYA XIV, s. 244:7). Esineen löysi Huhtaniskan talon pellosta Juhani Kaarlo Rompasaari.
- KM 14020:1-2 kirves ja tuura, jotka Hilja Huhtaniska lahjoitti A. Erä-Eskolle (em. kert., s. 38, liite 5) vuonna 1956 museoon toimitettaviksi. Esineet on löydetty ennen sotia.
- sijainti: Ryynäsenniemeen, Kemijoen itärannalle sijoittuva Huhtaniskan talo on aivan jokivarressa, Narkauskosken kohdalla. Löydöt ovat ilmeisesti aivan talon vieressä olevalta peltoalueelta, joka oli turvettunut laitumeksi paikalla syyskuussa 1985 käydessäni (ks. kuva s. 158).

- valokuvat: f. 20638 panoraama (A. Erä-esko), f. 64340-341 panoraama (H. Kottivuori, kuva s. 158.
- diat. 9451-52
- ks. peruskarttaote s. 40.
- om.

21. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = -, y = -, z = -

Koivukylä, Rantakössö: Padotusveden alle jäänyt kivikautinen löytöpaikka, luokka III.

- Löydöt: KM 2571:10 tuura, jonka Zach. Castrén (SMYA XIV), s. 244:8) sai vuonna 1887 lahjaksi talokas Johan Petteri Kössöltä. Esinettä oli säilytetty talossa ja se on peräisin jostakin lähistöltä.
- sijainti: Nykyisin tämä talo on ympäristöineen hävinnyt Kemijoen padotusveden alle, aivan Ossauskosken voimalaitoksen kupeeseen. Talo on sijainnut noin 18 km Tervolan kirkosta suuntaan 068/400° olevassa jokitörmässä (Erä-Esko: em. kert., s. 39, liite 16) ja alue on ilmeisesti kuulunut samaan kivikautiseen asuinpaikkasikermään kuin mm. 600 m etelämpänä oleva Koivuperän (kohde 22) asuinpaikka, ellei esine peräti ole tältä paikalta.
- ks. peruskarttaote s. 37.
- om.

22. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7339 82, y = 2552 06, z = n. 41-42

Koivukylä, Koivuperä: Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 4450:7 tasataltta, jonka yo Väinö Salminen toimitti vuonna 1904 valtion kokoelmiin. "Löydetty Kuoppapellon laitaa kuokittaessa Koivukylän Koivuperän torpan maalla".
- KM 14017:1-3 kvartsikaavin, -uurin ja -iskoksia, jotka A. Erä-Esko poimi päärakennuksen pohjoispuoliselta peltotörmältä inventoidessaan alueella (ks. em. kert., s. 40).
- sijainti: Koivuperän talo on Kemijoen itäpuolella olevan korkean, hiekka-peräisen törmän laella, aivan Kemi-Rovaniemi -tien kupeessa ja noin 17,5 km Tervolan kirkosta suuntaan 070/400° (em. kert. + s. 40). Nyttemmin noin 100 m Koivuperästä koilliseen ollut asuinrakennus on purettu (vrt. em. kert., liite 6).
- valokuvat: f. 20636 panoraama (A. Erä-Esko).
- diat. 9453
- ks. peruskartaote s. 31
- om. RN:o 10:30

23. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7342 16, y = 2553 60, z = n. 45

Koivukylä, Hakala: Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 11280 liuskekeihäänkärki, joka toimitettiin Kansallismuseoon opettaja Selma Seppäsen lahjoituksena, Oulun maakunta-arkiston välityksellä 5.5.1941. Esineen löysi 10.10.1940 Aarne Posio Koivukylän Hakalan torpan maalta, noin 180 m asuinrakennuksesta lounaaseen olevalta pellolta, auranviillon syvyydeltä, savimultamaasta.

KM 14019 tuura, jonka Aarni Erä-Esko löysi inventoinnissa 5.7.1956 mainitusta asuinrakennuksesta 50 m lounaaseen.

- sijainti: Kemijoen pohjoisrannalla, joesta noin 500 m, on peltoterassi, jolla on havaittu kynnettäessä myös hiilikohtia ja punamaata (Erä-Esko: em. kert., s. 41-42, liite 7). Löytöpaikan tarkasti 28.6.1948 Esko Sarasmo, joka tarkastuskertomuksessaan (MV/esihist. tsto) pitää keihäänkärkeä hajalöytönä. Ilmeisesti Erä-Eskon (em. kert., s. 42) määrittäminen asuinpaikaksi on kuitenkin oikeaan osunut. Havaintomahdollisuudet olivat syyskuussa 1985 vähäiset (ks. kuva s. 158).

- valokuvat: f. 20641 panoraama (A. Erä-Esko), f. 64339 (H. Kotivuori), kuva s. 158.

- diat: 9454.

- ks. peruskarttaote s. 38.

- om. RN:o 2:184.

24. TERVOLA ks. s. 57

25. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

x = 7332 72, y = 2536 56, z = n. 30

Tervola kk, Pappila: Kivikautinen? löytöpaikka, luokka III.

- Löydöt: KM 11966 reikäkivi, jonka pastori Erkki Ervamaa lahjoitti 7.10.1948 valtion kokoelmiin. Esine on löydetty pappilan pellosta.

- sijainti: Kemijoen itärannalla, kirkosta noin 200 m suuntaan 50/400°, pappilan rakennusten itäpuolella on hiekkaperäinen pelto, joka on noin 30-32,5 m ymp (Erä-Esko: em. kert., s. 44-45). Tarkkaa löytökohtaa ei tunneta.

- ks. peruskarttaote s. 25.

- om.

26. TERVOLA 845010026

peruskartta 2542 12 TERVOLA

x = 7337 48, y = 2532 48, z = n. 45

Varejoki, Törmävaara (terveystalo, osa koilliskulmaa): Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 12182:1-3 poikkiteräinen kirves, kiviesineen katkelma ja teelmä?, jotka Petteri Heiskari löysi 4.7.1949 terveystalon pihamaalta tasoituksen yhteydessä, noin 10 cm syvältä hiekasta. Paikalla oli lisäksi punertavaa maata ja hiiltä. Diar. 30.7.1949.

KM 12216 kvartsikaavin, jonka E. Sarasmo löysi paikkaa tarkastaessaan elokuuksa 1949. Verif. Diar. 24.8.1949.

KM 14021:1-2 kivilaji- 5 kpl ja kvartsi-iskoksia 27 kpl, jotka A. Erä-Esko poimi 5.7.1956 paikalta inventoidessaan aluetta. Diar. 17.12.1956.

KM 18242:1-8 kvartsikaapimia 2 kpl, -esineitä 3 kpl, -iskoksia 15 kpl, kvartsiittikaavin, jotka A. Sarvas toi virkamatkaltaan. Diar. 22.9.1970.

KM 22590 kvartsi-iskos. Kaivauslöytö noin 100 m edellisistä lounaaseen (z = n. 40). Diar. 29.11.194.

- sijainti: Törmävaaran koilliskulmauksessa olevan laaja-alaisen, kivikautisen asuinpaikka-alueen kaakkoisosan löytökohdat ovat entisen terveystalon, nykyisen nuorisomajan ja seurakuntarakennusten vaiheilla hienohiekkaista mäntykangasta. Samalla tasolla on Varejoen urheilukenttä ja vast'ikään rakennusten itäpuolelle rakennettu, aidattu 'uima-allas'. Kaavaillun loma-asunnon paikalta, noin 100 m koilliseen, löytyi kaivauksissa 1985 vain yksi iskos (KM 22590), joten asuinpaikkalöydöt päättyivät noin 45 m:n korkeuskäyrän vaiheilla, joka vastaa noin vuoden 1850 eKr. rantavaihetta (vrt. s. 42). Urheilukentän koillispuolella on kolme mahdollista asuinkuoppaa (ks. s. 41).

- Tutkimukset: E. Sarasmo: tarkastus 1949. A. Erä-Esko: inventointi 1956, kert. 1971, s. 45-46, liite 11. A. Sarvas: tarkastus 1971. M. Heikkinen: kaivaus 1984.

- valokuvat: mm. 20642 (A. Erä-Esko 1956)

- ks. yleiskarttaote (M. Heikkinen, 1985), s. 41.

- ks. peruskarttaote s. 26.

- om.

27. TERVOLA ks. s. 57.

28. TERVOLA 845010038 peruskartta 2542 12 TERVOLA
x = 7335 95, y = 2533 25, z = n. 55

Varejoki (Törmävaara), Haapalehto: Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 13429:1-5 viisi ns. peräpohjalaista kirvestä, jotka mv. Matti Valli löysi omistamansa tilan riiehen viereisestä, kivikkoisesta pellostä, so-
ransekaisesta hiekkamaasta, auranviilloksen syvyydestä noin vuosina 1950-53.
Lahj. Diar. 17.6.1954.

Ks. KM 20690:1-5 kohde 46, s. 62

Kemin museo n:o 866 poikkikirves, joka on löytynyt Vallin tilalta Varejoen
asutusalueelta.

- sijainti: Haapalehdon tila on noin 4,8 km Tervolan kirkosta suuntaan 353/
400°, Törmävaaran alarinteessä, Varejoelle kirkonkylästä saapuvan tien lounais-
puolella. Löytöpaikan tarkastanut A. Erä-Esko (em. kert., s. 48-49) havaitsi
pihamaalla ja pihatiellä kvartsi-iskoksia.

- ks. peruskarttaote s. 27.

- om.

29. TERVOLA peruskartta 2633 04 KOIVU
x = 7341 43, y = 2554 94, z = n. 45

Koivukylä, Saraoja: Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 14018:1-2 taltta ja hioimen katkelmia, jotka Timo Aula oli syys-
kuussa 1954 löytänyt läheltä Maikkusen entisen torpan paikkaa.

KM 14018:3-4 kvartsikappale ja -iskoksia, jotka A. Erä-Esko poimi 5.7.1956
inventointimatallaan kyseiseltä paikalta, noin 30 x 50 m laajalta alalta.
Diar. 17.12.1956.

- sijainti: Kemijoen eteläisellä törmällä oleva löytöpaikka on Tervolan kir-
kosta noin 20,5 km suuntaan 072/400° (Erä-Esko: em. kert., s. 49-50, liite
13). Paikalla on hiekkamultaista peltomaata jyrkkäreunaisen törmän päällä ja
olosuhteet lienevät pysyneen edellistä tarkastusta vastaavina (ks. kuva s.
158).

- valokuvat: f. 20637 panoraama (A. Erä-Esko), f. 64322 (H. Kotivuori), kuva
s. 158.

- diat: 9455.

- ks. peruskarttaote s. 38 tai 39.

- om. RN:o 16:7.

30. TERVOLA ks. s. 59.

31. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

(x = 7342 78, y = 2557 42, z = n. 45)

Koivukylä, Ryynänen: Kivikautinen löytöpaikka, luokka III.

- Löydöt: ns. Rovaniemen tuura?, jonka Zach. Castrén (SMYA XIV, s. 244) mainitsee "ukonkyntenä", hukkaan joutuneena löytönä, joka tuli esiin Ryynäsen talon metsästä, Kemijoen itärannalta.

Kemin museo nro 354 "jättiläiskirves", joka on löydetty Maija Ryynäsen suunnitulta, Koivun kylästä.

- sijainti: Koivun kylän vanhin talo, Vanharyynänen on Kemijokeen pistävän Ryynäsenniemen kärjessä, noin 23 km Tervolan kirkosta suuntaan 070/400° (Erä-Esko: em. kert., s. 52-53, liite 15). Ei tiedetä varmuudella ovatko löydöt itse Ryynäsenniemestä vai noin 2 km lounaaseen olevalta Ryynäsen metsämaalta, jossa on todettu kivikautinen asuinpaikka TERVOLA 36 (s. 56).

- valokuvat: f. 20639 kuvia Ryynäsen vanhoista rakennuksista (A. Erä-Esko).

- ks. peruskarttaote s. 40.

- om.

32. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7341 13, y = 2552 30, z = n. 40

Koivukylä, Vanha-Honkanen: Kivikautinen löytöpaikka?, luokka III.

- Löydöt: Zach. Castrén (SMYA XIV, s. 245) mainitsee Honkasen talon kohdalta löydetyn kiviesineen.

- sijainti: Erä-Eskon (em. kert. s. 54, liite 16) mukaan entisen Honkasen, sittemmin Vanha-Honkasen, tilan alue on topografian ja sijainnin kannalta mahdollinen kivikauden asuinpaikka, vaikka 6.7.1956 suoritetussa tarkastuksessa siihen viittaavia löytöjä ei havaittukaan. Maapohja on hienoa hiekkamaata ja kyseinen tila on jo rakennuksineen täysin hävitetty. Alue sijaitsee Tervolan kirkolta noin 18 km suuntaan 68,5/400°.

- ks. peruskarttaote s. 38.

- om. RN:o 31:3.

33. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

(x = 7341 56, y = 2551 36, z = -)

Koivukylä, Rantapeura: Kivikautinen löytöpaikka?, luokka III.

- Löydöt: Zach. Castrén (SMYA XIV, s.) kertoo, että Rantapeurassa on "säilytetty ennen muudan ukonkynsi".

- sijainti: Kyseinen talo on Tervolan kirkosta 17,5 km suuntaan 065/400°, Kemijoen pohjoisrannalla, Ossauskosken kupeessa (Erä-Esko: em. kert. s. 54-55, liite 17). Vähäiset löytöviitteet eivät kerro löytöpaikasta mitään (vrt. TERVOLA 34 a, s. 65).

- ks. peruskarttaote s. 37.

- om. -

34. TERVOLA ks. s. 65-69.

35. TERVOLA (a-c)

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7343 00, y = 2558 34, z = a) 57-58

b) 59-60

c) 59

Koivukylä, Illinkangas: Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: a) KM 15312 teelmä, jonka Tauno Huhtaniska löysi keväällä 1961 rakennuksen perustuksesta luodusta hiekkakasasta. lahjoitus A. Erä-Eskon välityksellä. Diar. 24.11.1961.

KM 16089 tuura, joka lunastettiin A. Erä-Eskon toimesta em. löytäjältä ja tri Väisäseltä. Diar. 21.10.1963.

b) KM 15313 kiertäen hangattu hioinkivi, jonka A. Erä-Esko poimi kansakoulun koillispuolella olevan kaivon luota. Diar. 24.11.1961.

KM 23163 kivikirves, leveäteräinen, löytyi tarkastuksen yhteydessä syyskuussa 1985 noin 100 m em. kaivosta kaakkoon, metsäteiden risteyksestä. (HK). Diar. 21.2.1986.

- sijainti: Illinkankaan luoteisosassa, Marttilan tilan (a), Suukosken kansakoulun (b) ja Kangashuhdan tilan (c) alueella on kivikautinen asuinpaikka-alue hiekkaperäisellä mäntykankaalla, noin 24 km Tervolan kirkolta suuntaan 071/400°. Alue on noin 100 m kaakkoon Kemijokeen laskevasta Vähäjoesta. Kansakoulun itäkulmauksessa on liesikiveyksiä ja muutamia kvartsi-iskoksia metsätienlä. Hioinkiven löytöpaikan tuntumassa on melko runsaasti kvartsi-iskoksia (b). Koulurakennuksesta noin 100 m itään on noin 8-10 m laaja asuinuoppa, johon

A. Erä-Esko teki koekaivauksen 20.8.1962, mutta löytöjä ei kohdattu (em. kert., s. 58, liitteet 18-19).

- ks. peruskarttaote s. 40.

- om. a) RN:o 8:10 Marttila, b) RN:o 8:25 Suukosken koulu, c) RN:o 8:26 Kangas-
huhta.

36. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7341 67, y = 2556 50, z = n. 45-50

Koivukylä, Rahkala (Autionoja): Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 17382:1-2 kivikirves ja tuura, jotka Antti Pesonen löysi pellos-
ta kynnettäessä Rahkalan tilalla, noin 30 cm syvyydestä ja 10 m:n etäisyydel-
lä toisistaan. Diar. 2.1.1968.

KM 17790:1-4 poikkitaltta, tuura? ja kaksi teelmää?, jotka maisteri Oiva Kes-
kitalo lunasti Antti Pesoselta. Hän löysi kiviesineet ko. pellolta. Diar.
20.12.1968.

- sijainti: Kemijoen itärannalla oleva pelto on noin 22,5 km Tervolan kirkos-
ta suuntaan 072/400°, Autionojan suulla. Peltomullan alla on hiekkaperäistä
maata ja maasto viettää melko jyrkästi kohti jokiuomaa luoteeseen.

- ks. A. Erä-Esko: inventointikertomus vuodelta 1971, s. 58-59 (MV/esihist.
tsto).

- ks. O. Keskitalo: tarkastuskertomus vuodelta 1969 (MV/esihist. tsto)

- ks. TERVOLA 31, s. 54, "jättiläiskirves" ehkä tästä paikasta.

- ks. peruskarttaote s. 39.

- valokuvat: f. 64325 (kuva s. 160, H. Kotivuori)

- diat. 9458.

- om. RN:o 1:24 Väliiryynänen (nyk. 1:67).

37-42. TERVOLA ks. s. 57.

43. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7341 58, y = 2555 44, z = n. 46-50

845010043

Koivukylä, Aula: Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 18415:1-2 kvartsikaavin, -iskoksia 5 kpl, jotka A. Erä-Esko poi-
mi Aulan talon ja Kemijoen väliseltä kynnöspelloilta voimalaitoksen padotusal-
taan jälkitarkastuksessa vuonna 1971. Diar. 25.8.1971.

- sijainti: Kemijoen itärannalla, padotusaltaan eteläpuolella, noin 21 km Ter-
volan kirkosta suuntaan 071/400° olevalla peltorinteellä on mullansekaisessa
hiekkamaassa paikoin kvartsi-iskoksia ja liusketta. Mahdollisesti "Aulan talon

takalosta" löydetty tuura KM 2571:7 on samalta pellolta kotoisin. Lisäksi talonväen hallussa on yksi pellolta löydetty tuura, jota ei ole toistaiseksi toimitettu museoon.

- ks. A. Erä-Esko: em. kert., s. 61. liite 20 (MV/esihist. tsto).

- ks. peruskarttaote s. 39.

- valokuvat: f. 64323-324 (kuva s. 160, H. Kotivuori).

diat: 9459.

- om. RN:o 16:8 Aula (myös 16:14).

24./27./37./38./39./42. TERVOLA peruskartta 2542 12 TERVOLA
 x = 7337 60, y = 2532 40, z = 40-55
 (= koordinaatit alueen keskuksesta)

854010042

Varejoki, Törmävaara (osa koilliskulmaa): Kivikautinen asuinpaikka, Luokka II.

- Löydöt: 24.) KM 11703 eläinpääkoristeinen liuskeveitsi, jonka Kauko Mustonen löysi hiekanotossa, noin 60 cm syvästä, Petsamon-Kolmion kylästä, valtion uutismaalta. Diar.

KM 13430:1-2 tuura ja tuuranterä, jotka Otto Hepo-oja löysi Varejoen kansakoulun ja terveystalon välisestä sorakuopasta, Lapion kolmiosta. Verif. Diar. 17.6.1954.

KM 14023:1-2 kivilaji- 2 kpl ja kvartsi-iskoksia 4 kpl, jotka A. Erä-Esko löysi inventoinnissa em. kuopan tuntumasta. Diar. 17.12.1956.

KM 18236:1-4 kvartsikaapimia 2 kpl, kvartsi- 12 kpl ja kvartsiitti-iskoksia 3 kpl, jotka Anja Sarvas poimi em. kuopan reunalta virkamatkallaan. Diar. 22.9.1970.

KM 19009:1-84 kaivauslöytöjä vuodelta 1972.

27.) KM 12183 tuura, jonka Anselmi Heiskari löysi 1949 väliaikaisen kansakoulun luoteispäästä, läheltä itä-länsi -suuntaisia hautoja ja asuntokuoppia?. Diar. 30.8.1949.

KM 14022:1-2 kvartsiesineen? katkelma ja -iskoksia 11 kpl, jotka A. Erä-Esko poimi väliaikaisen kansakoulun ympäristöstä inventoinnissa. Diar. 17.12.1956.

37.) KM 18232:1-5 kvartsikaapimia 2 kpl, -iskoksia 18 kpl, pii-iskos, liuske-iskoksia 4 kpl, jotka Anja Sarvas poimi "Kalonpetäjän" tien leikkauksesta (z = n. 40). Diar. 22.9.1970.

KM 18233:1-4 kvartsiesine, -iskoksia 14 kpl ja kvartsiitti-iskoksia 5 kpl, palanutta luuta 1 kpl, jotka Anja Sarvas poimi kansakoulurakennuksen tuntumasta (z = n. 40-42,5). Diar. 22.9.1970.

38.) KM 18234:1-8 kvartsikaavin, -esineitä 6 kpl, -iskoksia 10 kpl. kvartsiitti-iskos, jotka Anja Sarvas poimi kansakoulun länsipuolelta. Diar. 22.9.1970.

39.) KM 18235:1-2 kvartsikaavin, -iskoksia 10 kpl, jotka Anja Sarvas poimi em. pienen hiekkakuopan tuntumasta. Diar. 22.9.1970.

42.) KM 18241:1-4 kvartsikaavin, -iskoksia 3 kpl, kvartsiittikaavin, -iskoksia 2 kpl, jotka Anja Sarvas poimi em. kuopan eteläpuoliselta tasanteelta. (z = n. 55). Diar. 22.9.1970.

KM 20611:1-961 kaivauslöytöjä vuodelta 1979.

- sijainti Törmävaaran koilliskulmauksessa, väliaikaisen kansakoulun, terveystalon, ortodoksisen kappelin ja urheilukentän rajaamalla, terassimaisesti viettävällä mäntykankaalla oleva pitkäaikainen ja laaja-alainen kivikautinen asuinpaikka sijaitsee noin 6,5 km Tervolan kirkosta suuntaan 357/400°. Varhaisimmat löydöt (KM 11703) ovat rinteeseen kaivetusta hiekkakuopasta. Liuskeveitteen löytötiedot ovat puutteelliset, mutta ne voidaan yhdistää kyseiseen kuoppaan (Erä-Esko: em. kert., s. 42-44, liitteet 8 ja 10). Alueella on melko yhtenäisiä merkkejä kivikautisesta asutuksesta 65-40 m:n korkeuskäyrien välimaastossa, useita muinaisrantaterasseja ja niillä lukuisia asuinkuoppia, jolloin tarkastus- ja inventointikäyntien yhteydessä eri löytökohdat ovat saaneet myös useita kohdenumeroita. Näiden suhde toisiinsa on hiekkakuoppien laajentuessa ja tutkimustyön edistyessä yhtenäistynyt. Asuinpaikan varhaisinta vaihetta edustanevat kohdenumerot 30./40./41., jotka muodostavat toisiinsa liittyvän kerrostuman korkeuskäyrien 65-55 m vaiheille (ks. s. 41). Vastaavasti Törmävaaran pohjoisrinteellä on melko yhtenäiseltä vaikuttava asuinpaikkasikerma, josta erottuu muutamia keskittymiä. Epäedullisemmän maapohjan ja topografian vuoksi itärinteen asuinpaikkapisteet sijoittuvat hajanaisemmin maastoon kuin pohjoispuolisella rinteellä. Kohteen 42. asuinkuopista (noin 14 kpl) on viisi tutkittu kaivauksin. Painamat sijoittuvat melko yhtenäisenä rivinä terassin reunalle (ks. s. 41).

- Tutkimukset: E. Sarasmo: tarkastus 1948, A. Erä-Esko: inventointi 1956 (kert. 1971), A. Sarvas: tarkastus 1971 (kaksi kertomusta), M. Lönnberg: kaivauksia 1972 (kaksi kertomusta), L. Ruonavaara: kaivaus 1979.

- ks. yleiskarttaote (M.: Heikkinen, 1985), s. 41.

- ks. peruskarttaote s. 26.

- om. RN:ot 13:57, 13:58, 1:49 (ks. s. 153-154).

30./40./41./47. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

30.) x = 7377 58, y = 2532 25, z = n. 65-60

40.) x = 7377 48, y = 2532 15, z = n. 68-55

41.) x = 7377 52, y = 2532 36, z = n. 60-55

47.) x = 7377 50, y = 2531 94, z = n. 66-52

(= koordinaatit alueiden keskipisteistä)

Varejoki, Törmävaara (osa koilliskulmaa): Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: 30.) KM 14024:1-5 kvartsitaltta, -kourukaavin, -uurtimia 2 kpl, -iskoksia 25 kpl, jotka A. Erä-Esko toi inventointimatkaltaan. Diar. 17.12.1956.

KM 18238:1-8 kvartsikaapimia 2 kpl, -esineitä 3 kpl, -iskoksia 18 kpl, kvartsiitti-iskos, jotka A. Sarvas toi virkamatkaltaan (z = n. 65). Diar. 22.9.1970.

KM 19008:1-1348 kaivauslöytöjä vuodelta 1972.

KM 21599:1-75⁸ kaivauslöytöjä vuodelta 1982.

KM 22070:1-2131 kaivauslöytöjä vuodelta 1983.

KM 22481:1-2317 kaivauslöytöjä vuodelta 1984.

40.) KM 18239:1-13 kvartsikaapimia 8 kpl, -esineitä 3 kpl, -iskoksia 41 kpl, kirveen katkelma, jotka A. Sarvas toi virkamatkaltaan (z = n. 60-55). Diar. 22.9.1970.

KM 19007:1-605 kaivauslöytöjä vuodelta 1972.

KM 22961: kaivauslöytöjä vuodelta 1985.

41.) KM 18240:1-6 kvartsitaltta, -kaapimia 2 kpl, -iskoksia 5 kpl, kvartsiitti-kaavin, kiviesineen katkelma, jotka A. Sarvas toi virkamatkaltaan (z = n. 57). Diar. 22.9.1970.

KM 22071: kaivauslöytöjä vuodelta 1983.

KM 22482: kaivauslöytöjä vuodelta 1984.

47.) KM 20691:1-3 tuura, kvartsi- 2 kpl ja liuskeiskoksia 2 kpl, jotka L. Ruonavaara poimi paikalta vuoden 1979 kaivausten yhteydessä. Diar. 19.12.1979.

KM 20988:1-53 kaivauslöytöjä vuodelta 1980.

KM 22966: kaivauslöytöjä vuodelta 1985.

KM 22781:1-2 kiviesineen katkelma, liuskeiskos (z = n. 70). Diar. 29.3.1985.

- sijainti: Törmävaaran koilliskulmauksessa (vrt. s. 41) olevan kivikautisen asuinpaikka-alueen ylemmät löytöterassit ovat nykyisin laajojen hiekkakuoppien ja useiden kaivausten seurauksena suurelta osalta hävinneet. Alue on liitettävissä samaan yhteyteen alemmilla muinaisrantaosoilla olevien löytökohtien kanssa, mutta asuinpaikalla on selvästi erottuvaa eriaikaisuutta merkkinä pitkäaikaisesta käytöstä. Runsaita löytökeskittymiä on kaivauksissa voitu erottaa etenkin tyypilliseen kampakeramiikkaan kuuluvilla rantaterasseilla (noin 60-65 m ymp). Pohjoisrinteen löytöalue jatkuu pitkälle länteen, mutta hiekka-

kuoppien itäpuolella löydöt loppuvat varsin pian. Kohteen 30. alueella on tutkittu kolme asuinkuoppaa kymmenestä ja edelliseen liittyvässä kohteessa 41. on tutkittu kaksi noin kymmenestä painanteesta.

- Tutkimukset: A. Erä-Esko: em. kert., s. 51-52, 60, liitteet 8, 10 ja 14. A. Sarvas: tarkastus 1971, M. Lönnberg: kaivaus 1972, L. Ruonavaara: tarkastus 1979 ja kaivaus 1980, E-L. Nieminen: kaivaukset 1982-84, M. Heikkinen: kaivaus 1985.
- ks. yleiskarttaote (M. Heikkinen 1985), s. 41 ja peruskarttaote, s. 26.
- om. RN:ot 13:165, 13:187.

44.(1)/49. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

845010049

x = 7337 34-44, y = 2531 28-70, z = n. 50-60

Varejoki, Törmävaara (osa pohjoisrinnettä): Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: KM 20988:1-53 kaivauslöytöjä vuodelta 1980
KM 21600:1-24 tuura, kaksi talttaa, kiviesineiden katkelmia 9 kpl, teelmiä 3 kpl, kvartsiesineitä 6 kpl, -iskoksia 12 kpl, palanutta luuta 18 kpl. Veikko Rannan aurasalueelta poimimia löytöjä. Diar. 18.10.1982.
- KM 22073:1-50 kaivauslöytöjä (tarkastus) vuodelta 1983.
- KM 22779:1-8 taltta, liuskekärki ja katkelma, teelmä, kiviesineen katkelmia 2 kpl, kvartsi-iskoksia 16 kpl, palanutta luuta 5 kpl, jotka arkeologit kaivausten lomassa poimivat aurasalueelta. Diar. 29.3.1985.
- KM 22780 piiesineen katkelma, jonka Veikko Ranta poimi aurasalueelta. Diar. 29.3.1985.
- KM 22962 kiviesineen katkelma, jonka M. Heikkinen poimi aurasalueelta. Diar. 7.11.1985.
- sijainti: Metsäaurattu, hiekkaperäinen rinne, jonka länsiosassa on aurauksella tuhottu noin 13 asuinkuoppaa, mutta länsipuolisessa metsärinteessä on korkeuskäyrien 55-57 m ymp välillä vielä noin 27 säilynyttä painaamaa. Alue on kohteen 47. länsirannalla, Törmävaaran pohjoisrinteen keskivaiheilla.
- Tutkimukset: M. Lönnberg: tarkastus 1972, L. Ruonavaara: kaivaus 1980, E-L. Nieminen: tarkastukset 1982-83, M. Heikkinen: kartoitus 1985.
- ks. peruskarttaote s. 26.
- om.

46./53. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

↑
845010046

46.) x = 7336 43, y = 2533 14, z = n. 55

53.) x = 7336 70, y = 2533 00, z = n. 52,5

Varejoki, Törmävaara (osa itärinteen keskireunaa): Kivikautinen asuinpaikka, luokka II.

- Löydöt: 46.) KM 20690:1-5 tuura, kvartsikaavin, -iskoksia 35 kpl, kvartsiitti-iskos, liuskeiskoksia 8 kpl. Tuuran löysi Sihtuunaan vievän tien laitaan kaivetusta vesijohto-ojasta Usko Valli ja iskokset L. Ruonavaara paikkaa tarkastaessaan. Diar. 19.12.1979.

KM 22596:1-12 kaivauslöytöjä vuodelta 1984.

53.) KM 22077 tuura, jonka Veikko ja Eetu Ranta löysivät vesijohto-ojan paikalta 1983. Diar. 28.10.1983.

KM 22595:1-19 kaivauslöytöjä vuodelta 1984.

- sijainti: Kivikautisiin asuinpaikkapisteisiin viittaavat löytökohdat ovat Törmävaaran itärinteellä, Sihtuunaan vievän tien länsipuolella tehdyn vesijohto-ojan vaiheilla, noin 5,2-5,4 km Tervolan kirkosta suuntaan 354/400° ja 40-100 m tiestä. Asuinpaikkalöydöt kuuluvat samaan ryhmittymään kuin Haapalehdon tilalta poimitut löydötkin (ks. tERVOLA 28, s. 53). Kohden 53. on ilmeisesti melko hyvin säilynyt.

- Tutkimukset: 46.) L. Ruonavaara: tarkastus 1979, M. Heikkinen: kaivaus 1984
53.) M. Heikkinen: kaivaus 1984.

- ks. peruskarttaote s. 27.

- om. RN:o 101:4.

48. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

x = 7337 10, y = 2530 10-65, z = n. 52,5-60

Varejoki, Törmävaara (pohjoisrinteen läntisin osa): Kivikautinen asuinkuoppa-alue, luokka II.

- Löydöt: KM 20692:1-3 tuuran katkelma, kvartsi- 41 kpl ja liuskeiskoksia 4 kpl, jotka L. Ruonavaara poimi alueelta Törmävaaran kaivausten yhteydessä 1979. Diar. 19.12.1979.

KM 22072:1-26 kaivauslöytöjä vuodelta 1980 (myös kartoitus).

KM 22911:1-732 kaivauslöytöjä vuodelta 1985.

- sijainti: Laaja-alainen ja noin 146 asuinkuoppaa sisältävä maasto Törmävaaran luoteiskolkassa on noin 7,6 km Tervolan kirkosta suuntaan 341/400° ja noin 2 km Varejoen kansakoulusta länsi-lounaaseen. Yli 500:n metrin matkalla, suoalueen reunustamalla, terassimaisesti viettävällä hiekkakankaalla on laaja

asuinpaikka-alue, joka liittyy osana suotuisan maaperän ja topografian omaavan pohjoisrinteen asuinpaikkasikermään.

- Tutkimukset: L. Ruonavaara: tarkastus 1979, kaivaus ja kartoitus 1980, kaivaus 1985, M. Heikkinen: kartoitus 1985.

- ks. peruskarttaote s. 26.

- om. RN:o 3:69 Isotervo, RN:o 4:73 Asutus Ylitalo, RN:o 4:68 Ylimikkotervo, ks. s. 153-154.

49. TERVOLA ks. s. 60.

50. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

x = 7337 18, y = 2530 92, z = n. 55-60

Varejoki, Törmävaara (osa pohjoisrinteen länsipäätä): Kivikautinen asuin-
kuoppa-alue, luokka II.

- Löydöt: -

- sijainti: Törmävaaran pohjoisrinteellä oleva asuinpaikkakeskittymä on asuin-
kuopparyhmien 44. (:1) ja 48. välisellä, noin 600 m pitkällä metsäkaistalla
ja se voidaan lukea osaksi näitä asuin-kuoppa-alueita ja kokonaisuudessaan osak-
si yli 2,5 km pitkää pohjoisrinteen asuinpaikkaketjua. Tämä metsikkö on säi-
lynnyt lähes koskemattomassa tilassa. Kaikkiaan kohteeseen 50. sisältyy noin
43 asuin-kuoppaa.

- Tutkimukset: E-L. Nieminen: tarkastus 1982, M. Heikkinen: kartoitus 1985.

- ks. peruskarttaote s. 26.

- om. RN:o 3:72 Väinölä, RN:o 3:65 Lahti, RN:o 3:69 Isotervo, ks. s. 153-154.

51./52. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

51.) x = 7334 86, y = 2532 82, z = n. 53-58,5

52.) x = 7334 33, y = 2532 93, z = n. 45,5-54

Varejoki, Törmävaara (itärinteen eteläisimmät löytöalueet): Kivikautinen asuin-
paikka, luokka II.

- Löydöt: 51.) KM 22074:1-78 kaivauslöytöjä vuodelta 1983.

KM 22570 kaivauslöytö vuodelta 1984 (kvartsi-iskos).

52.) KM 22075:1-24 kaivauslöytöjä vuodelta 1983.

- sijainti: TERVOLA 51. on noin 4,3 km Tervolan kirkosta suuntaan 337/400°
ja noin 200 m Törmävaaran itärinnettä etelään vievältä metsätieltä itään ole-
valla aurausalueella. TERVOLA 52. on edellisestä noin 500 m etelään olevalla
Törmävaaran kaakkoisimmalla niemikkeellä, Ruonanojan pohjoisreunalla.

- Tutkimukset: E-L. Nieminen: kaivaus 1983, M. Heikkinen: kaivaus ja kartoitus 1984.
- ks. peruskarttaote s. 27.
- om. 51.) RN:o 51:2 Kumpu, RN:o 3:72 Väinölä, 52.) RN:o 3:67 Väinölä I, ks. s. 153-154.

53. TERVOLA ks. s. 62.

54./55. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

54.) x = 7337 04, y = 2532 59, z = n. 66,5

55.a) x = 7337 04, y = 2532 03, z = n. 94

b) x = 7337 20, y = 2531 83, z = n. 80

Varejoki Törmävaara (koilliskulman löytöpaikkoja): Kivikautisia asuin?- ja löytöpaikkoja, luokka II.

- Löydöt: 54.) KM 22594:1-18 kaivauslöytöjä vuodelta 1984.

55.a) KM 22592:1-3 kvartsikaavin? ja -iskoksia, joista osan löysi kesän kaivauksilla työskennellyt Hans-Peter Schulz ja loput koekaivauksen suorittanut M. Heikkinen. Diar. 30.11.1984.

55.b) KM 22782 pohjalainen tuura, jonka H-P. Schulz löysi edellisestä paikasta noin 250 m länsiluoteeseen olevalta metsätieltä. Diar. 29.3.1985.

- sijainti: Kohde 54. on Törmävaaran koilliskulmauksessa olevasta leirikeskuksesta (ent. terveystalo) noin 400 m lounaaseen olevalta itärinteen metsäiseltä kaistalta. Koekaivauksen suorittanut M. Heikkinen ei luonnehdi löytöjä selkeiksi asuinpaikkalöydöiksi. Edellisestä noin 550 m länteen oleva löytökohta sorakuoppien kattamalla ylärinteellä on ilmeisesti alemmilla tasoilla oleviin asuinpaikkoihin yhteydessä oleva satunnainen oleskelupaikka, josta koekaivauksessa löytyi yksi kuoppaliesi. Ilmeisesti myöskään tuuralöytöä ei voida pitää osoituksena vastaavaan rannankorkeustasoon ajoittuvasta asutuksesta, vaikka samalla tiellä oli parissa kohdassa myös joitakin kvartsi-iskoksia. Mitään pitempiaikaiseen oleskeluun viittaavaa löytökeskittymää ei ole yli 70 m:n korkeuskäyrän olevilta tasoilta todettu.

- Tutkimukset: M. Heikkinen: kaivaukset 1984.

- ks. peruskarttaote s. 26.

- om. 54.) RN:o 13:165 Kataja ja 13:185 Varejoen koulu

55.a ja b) RN:o 3:18 Kalanteri II.

34. a TERVOLA 845010034

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7342 25-34 p = 7343 01-10

y = 2551 40 i = 3416 10

z = n. 49-50

Koivukylä, Mäkipeura (Uusihaka)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 15311:1 kiviesineen (tuuran?) katkelma,

:2 sädekiviliuskeiskos tai -teelmä ja

:3 kiertäen hangattu hioinkivi.

Amanuenssi Aarni Erä-Eskon Ossauskosken voimalaitosalueen tarkastuksen yhteydessä paikalta poimimia löytöjä 23.8.1961. Diar. 24.11.1961.

KM 16393:1 kvartsi-iskoksia 2 kpl ja

:2 sädekiviliuskeiskoksia 5 kpl.

Amanuenssi Aarni Erä-Eskon paikalta tarkastuksen yhteydessä 26.7.1964 poimimia löytöjä. Diar. 3.10.1964.

KM 22980:1 liuskeiskos ja

:2 kvartsi-iskoksia 15 kpl.

Inventointilöytöjä (HK/PH). Uudesta kuopasta. Diar. 12.11.1985.

Ossauskosken voimalaitoksesta noin 1,5 km pohjois-koilliseen ja Kemi-Rovaniemi -tieltä pohjoiseen erkanevaa Peuranpalon metsätietä noin 350 m kuljettaessa on tien koillisreunassa noin 105 x 45 m laaja, matala ja osittain metsittynyt hiekkakuoppa, jonka halki kulkee koilliseen voimalinja (ks. karttaluonnos s. 68). Paikalla olevan kivikautisen asuinpaikan havaitsi elokuussa 1961 läheistä Ossauskosken voimalatyömaa-aluetta tarkastanut amanuenssi Aarni Erä-Esko (KM 15311:1-3). Hänen laatimastaan: "Tervolan pitäjän esihistoriallisten muinaisjäännösten sekä löytöpaikkojen..." luettelosta (s. 55-56 ja LIITE 17) ilmenee, että hiekanotto rajoittui tuolloin Syvälammen suuntaan, koilliseen erkanevan metsätiehaaran eteläpuolella olevalle törmälle. Vuonna 1964 A. Erä-Esko kävi paikalla uudelleen tarkastusmatkan yhteydessä (KM 16393:1-2). Ilmeisesti vain muutamia vuosia sitten hiekkakuoppa on laajentunut siten, että mainitun tienhaaran pohjoispuolelle on kaivettu noin 25 x 15 m laaja ja matalahko kuoppa, johon on sittemmin kasattu multakeko. Törmän reunalla on nähtävissä palaneita kiviä hajonneista liesistä ainakin seitsemässä kohdassa sekä melko runsaasti kvartsi- ja liuskeiskoksia.

Löytöjä on vähemmän vanhemman hiekanottopaikan vaiheilla, joskin siitäkin on maa-ainesta sittemmin otettu. Seurattaessa Peurapaloon vievää haaraa pohjoiseen alkaa noin 140 m:n päässä ilmetä lisää asuinpaikkaan viittaavia löytöjä: kvartsi-iskoksia ja palaneita kiviä on tien itäreunaa kulkevaa vallia murrettaessa tullut esiin (ks. s. 67). Vaikka välissä olevalla kaistalla ei löytöjä havaittukaan, on ilmeisesti kyse melko yhtenäisestä asuinpaikkatörmästä, jota pitkin metsätiekkin on linjattu. Korkeusolosuhteet huomioiden paikalla on ollut suotuisinta oleskella noin 2000-2200 eKr. (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 11:29 om.

RN:o 11:77 om.

Valokuvat: f. 64292-293 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 159.

f. 64295-297 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 159.

Diat: 9456

- ks, A. Erä-Eskon inventointikertomus 1971: TERVOLA 34, s. 55-56.
- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 68 (yhdistettävissä Keskitalon karttaan s. 69).
- ks. peruskarttaote s. 37.
- lisäyksiä:

34. b TERVOLA 845010034

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7342 46-60 p = 7343 24-38

y = 2551 30 i = 3416 00

z = n. 50

Koivukylä, Keskitalo

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22981:1 pieni kvartsiesine (kaavin?),

:2 kvartsikaavin,

:3 kvartsikaavin?,

:4 liuskeiskoksia 4 kpl ja

:5 kvartsi-iskoksia 22 kpl.

Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Raemäen lounaispuolella olevan Keskitalon tilan tuntumassa on edelliseen, Mäkipeuran kohteeseen (s. 65) liittyvä kivikautinen asuinpaikkatörmä Peurataloon vievän tien itäreunalla. Eteläisimmät, noin 500 m Kemi-Rovaniemi -tieltä pohjoiseen olevat löydöt todettiin vastakaivetussa ojanteessa, noin 140 m Mäkipeuran lähimmistä löytökohdista pohjois-luoteeseen. Noin 50 m:n matkalla on paljon palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksiakin kohtalaisesti kapealla tienreunuskaistalla. Lähes löydöttömän, noin 60 metrisen matkan jälkeen alkaa 70 m pitkä tienreunusalue, jolla on kaksi pientä hiekkakuoppaa ja paikoin jonkin verran palaneitakiviä sekä joitakin iskoksia. Ilmeisesti tie on linjattu juuri keskeisimmän kivikautisen rantatörmän ylitse.

Maanomistajat: RN:o 11:110 om.

RN:o 11:122 om.

RN:o 11:135 Keskitalo, om. Eila Peura, Porthaninkatu 9 C 69,
0530 HELSINKI

Valokuvat: f. 64294 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 160.

Diat: 9457

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 69 (yhdistettävissä Mäkipeuran karttaan s. 68).
- ks. peruskarttaote s. 37.
- lisäyksiä:

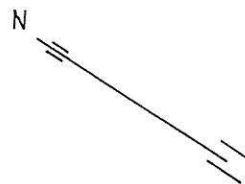
TERVOLA 34 @

KOIVUKYLÄ UUSIHAKA

H.Kotivuori 1985

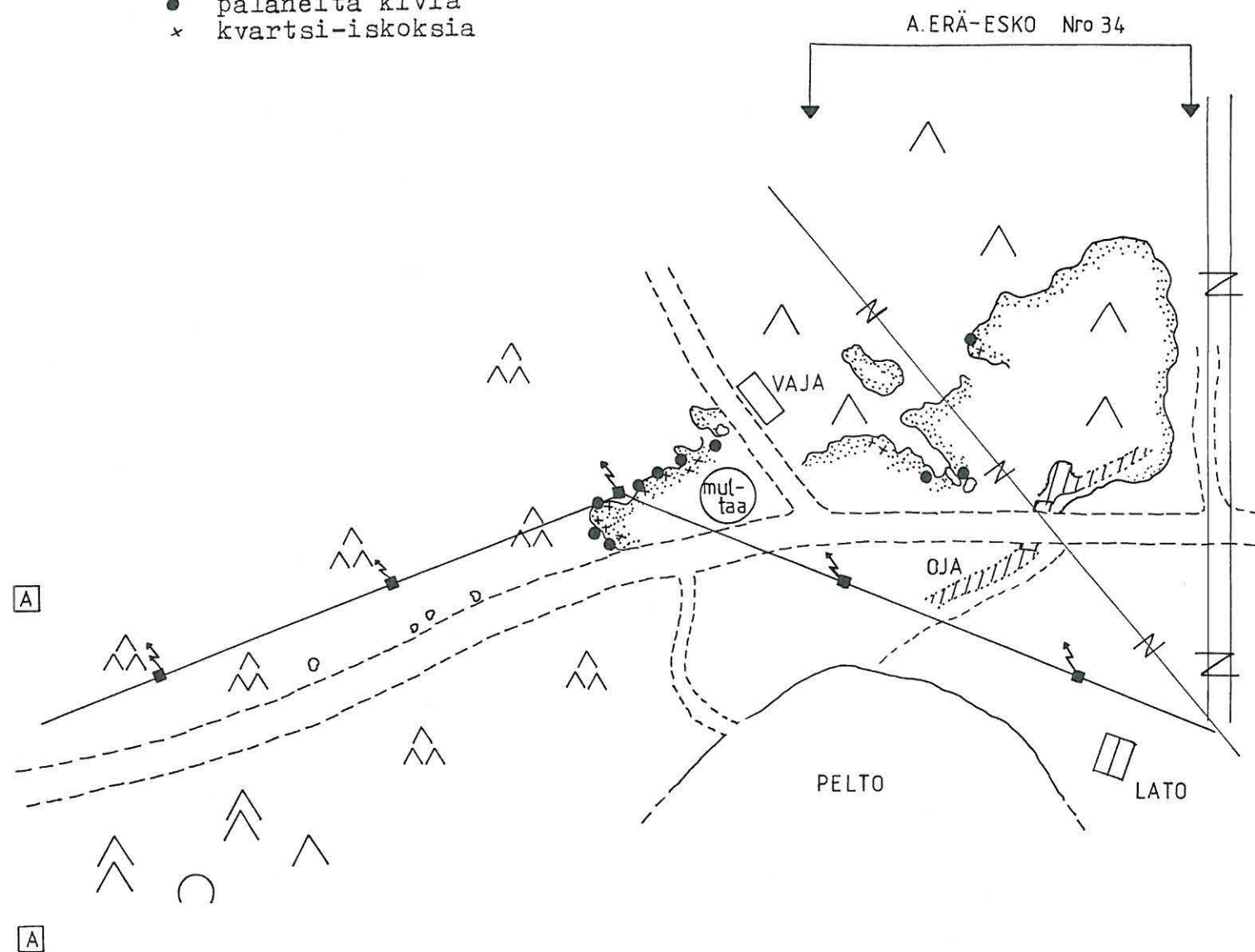
Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori

- palaneita kiviä
- × kvartsi-iskoksia

A.ERÄ-ESKO Nro 34

TERVOLA 34 ⑤

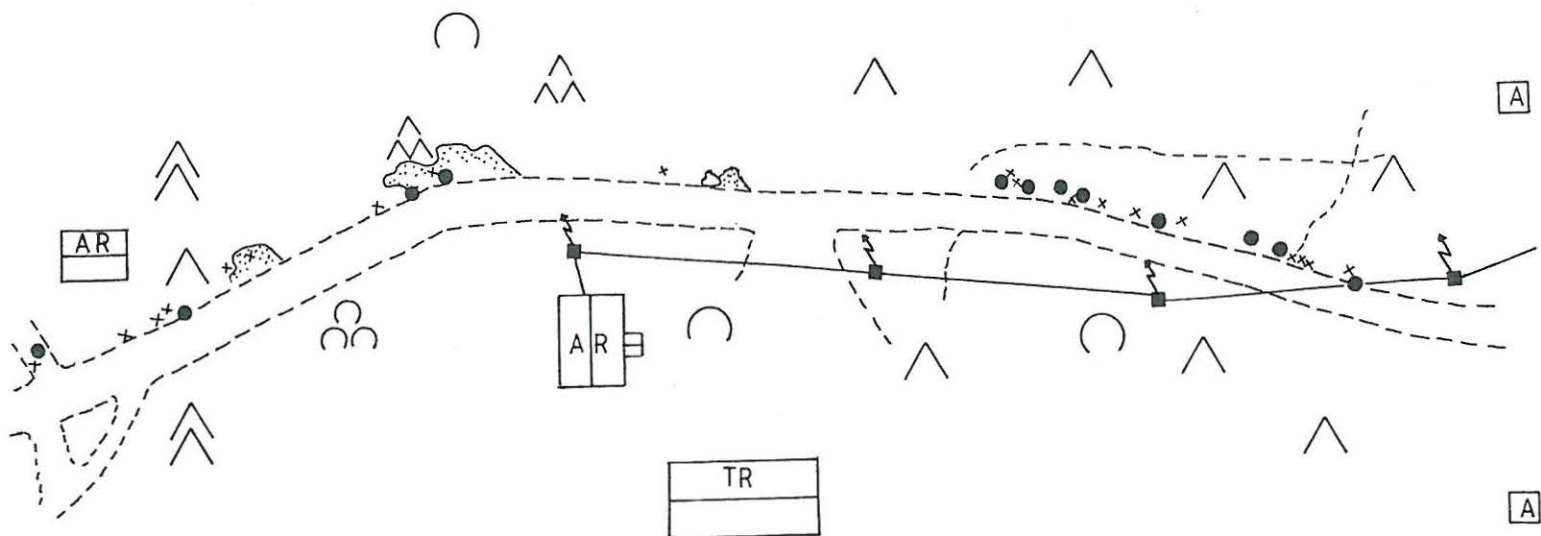
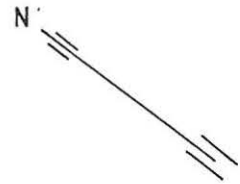
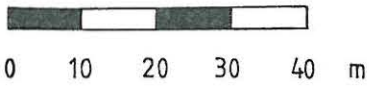
KOIVUKYLÄ KESKITALO

H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori

- palaneita kiviä
- × kvartsi-iskoksia

57. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7343 98   p = 7345 04

y = 2545 15   i = 3409 95

z = n. 56,5

Runkaus (Louepalo), Aula

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 21050 reikänuija, kvartsiittia. Esa Hurtig löysi esineen Aarne Takusen omistamalta maalta Louen kylän Louepalosta, metsätörmästä 20-50 cm syvyydestä. Verif. Diar. 16.3.1981.

KM 21441:1 kvartsi-iskoksia 33 kpl,
           :2 kivilaji-iskoksia 7 kpl ja
           :3 palanuta luuta (0,5 g).

FM Markku Torvisen tarkastusmatkallaan metsätien varrella olevasta hiekkakuopasta Louepalosta poimimia löytöjä. Diar. 22.4.1982.

KM 22987:1-2 kvartsikaapimia 2 kpl,
           :3-4 kvartsiesineitä? 2 kpl,
           :5 kvartsiesineen? katkelma,
           :6 kvartsi-iskoksia 64 kpl ja
           :7 palanutta luuta 1 kpl.

Inventointilöydöt (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Kuljettaessa noin 3,5 km Kemi-Rovaniemeltä Kätkävaaraan haarautuvaa tietä tullaan Louepalon metsäalueen reunaan, josta erkanee itään kapea metsätie. Tätä suoalueen reunassa olevaa metsänreunaa noin 680 m käytäessä tullaan loivasti kaakkoon ja etelään viettävään rinteeseen, jossa tien molemmin puolin on noin 20 x 30 m laaja hiekkakuoppa. Pensaikkoisten kuopanreunojen ohella kasvillisuus muodostuu eteläreunan kuusivaltaisesta ja kivikkoisen ylärinteen männikköisestä puustosta. Tien pohjoispuolisen kuopanosan reunoilla on palaneita kiviä ja melko runsaasti iskoksia (ks. karttaluonnos s. 92). Lisäksi edempänä idässä on tien pinnalla vastaavia merkkejä asutustoiminnasta. Kuopan reunalla on yksi asuinkuopannemainen, laakea painanne ja toinen, mahdollinen kodan- tms. rakennelman pohja. Lähimmät vastaavat painanteet ja löydöt (ks. TERVOLA 67 s. 91) ovat noin 330 m länteen ja noin 200 m itäkaakkoon (ks. TERVOLA 68 s. 93). Korkeusolosuhteiden mukaan arvioituna tämä löytöpaikka ajoittuu varhaisimmillaan noin vuoden 2500 eKr. tienoille (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 3:130 om.

RN:o 3:83 om.

Valokuvat: f. 55536-538 (M. Torvinen)

Diat: 9463-64

- ks. M. Torvisen tarkastuskertomus 30.6.1981 (MV/esihist. tsto).
- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 92.
- ks. peruskarttaote s. 36.
- lisäyksiä:

8450100058

58. TERVOLA (ent. 45) peruskartta 2631 10 SIVAKKAJOKI
 x = 7342 52 p = 7344 22
 y = 2531 28 i = 3396 98
 z = n. 52

Petäjämaa, Hetekorpi 1

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 19058:1 kvartsi-iskoksia 3 kpl,

:2, 5 tuuran teräkatkelmia, liusketta,

:3, 4, 7 liusketuuria 3 kpl,

:8 liuske-esineen teelmä ja

:9 liuskeiskoksia 3 kpl,

jotka mv. Oiva Granroth lahjoitti 8.8.1972 HuK Maarit Lönnbergille museoon toimitettavaksi. Hän löysi ne (paitsi kvartsi-iskokset, jotka Lönnberg toi paikalta) kyntötöissä, n. 30 m asuinrakennuksesta etelään olevalta pellolta. Lahj. Diar. 24.4.1973.

KM 21555 liusketuura, jonka em. henkilö löysi tilansa pellosta kyntötöissä, n. 20 cm syvältä, talon itäpuolelta, n. 100 m edellisistä löydöistä koilliseen. paikalla on todettu kvartsi-iskoksia. lahj. Diar. 8.10.1982.

KM 22971:1 kourutaltoa, sädekiviliusketta, lähes kauttaaltaan hiottu, teräosa lohkeillut.

KM 22971:2 liuske-esineen teelmä, ei hiontaa. Em. henkilö poimi löydöt kyntötöissä talonsa eteläpuolella olevalta pellolta ja luovutti inventoijalle museoon toimitettaviksi. lahj. Diar. 11.11.1985.

Sihtuunan vanhan kylän itäpuolella, noin 11 km Tervolan kirkolta luoteeseen oleva Petäjämaa on noin 2 x 2 km laaja mäntykangas. Hetekorven tila on alueen kaakkoiskulmassa olevan muinaisniemekkeen kärjessä, noin 5 km Varejoen kansakoulusta pohjoiseen. Tilan piharakennusten eteläpuolella on loivasti vietävä, suosta raivattu pelto, kuten itäpuolellakin. Kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavat löydöt ovat aivan tilan rakennusten taustalla olevasta pellonosasta, jonka pohjamaa on hienoa hiekkaa. Tämä löytöalue on itäisin piste noin kilometrin mittaisella, länteen kuroutuvan muinaispoukaman reunamalla olevalle asuinpaikkasikermälle (ks. s. 35). Muinaisranta on alhaisimmalla tasollaan Hetekorven tilan lähetyvillä noin 51 m ymp, joka vastaa käytännössä noin aikaa 2250 eKr. (vrt. s. 42). Lännempänä olevat löydöt lienevät hieman varhaisem-

malta ajalta rannan ollessa pari metriä korkeammalla. Lukuisista tuurista ja niiden teelmistä päätellen paikalla on valmistettu näitä esineitä. Hetekorven tilan löytöpaikka jää Petäjämäälle tulevan tien itäpuolelle; tien länsipuolinen alue on käsitelty erillisenä kohteena (inv. nro 61, s. 78).

Maanomistaja: RN:o 128 Hetekorpi, om. Oiva K. Granroth, PPA 2 Petäjämaa, 97160 Petäjäinen.

Valokuvat: f. 64266-267 (H. Kotivuori, 1985) kuva s. 161.

Diat: 9460.

- ks. peruskarttaote s. 35.
- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 80.
- ks. tarkastuskertomus: Tervola 58 (ent. 45), M. Lönnberg 1972.
- lisäyksiä:

59. TERVOLA

peruskartta 2631 10 SIVAKKAJOKI

x = 7342 64 p = 7344 33

y = 2532 07 i = 3396 78

z = n. 54

Petäjämäa, petäjämäa

kivikautinen löytöpaikka, luokka II

Löydöt: KM 19059:1 liusketuurnan kärki, alalape suora, kaarevaselkäinen, teräosaltaan hiottu.

KM 19059:2 liusketuura, teräosaltaan hiottu ja

:3 liuskeiskos

Mv. Reino Kukkola antoi löydöt HuK M. Lönnbergille museoon toimitettavaksi 8.8.1972. Löydöt ovat tien reunassa olevalta pellolta, noin 70 m rakennuksesta lounaaseen. lahj. Diar. 24.4.1973.

Löytöpaika on noin 250 m Hetekorven tilan asuinpaikasta luoteeseen ja noin 2,2 km Sihtuunan läpi vievien teiden risteyksestä itään sekä aivan etelästä Petäjämäalle tulevan tien koillisreunassa. Inventoinnin aikana pelto oli niitynä eikä siinä voitu havaita merkkejä asuinpaikasta, eikä yllämainitussa aikaisemmassakaan tarkastuksessa paikalla olleesta mullansekaisesta hiekasta havaittu iskoksia tms. esihistoriallista aineistoa. Oleskelu paikalla voitaneen yhdistää likimain samaan aikaan kuin Hetekorvenkin (ks. s. 72) tapauksessa; varhaisimmillaan noin 2400 eKr. (vrt. s. 42) vaiheille.

Maanomistaja: RN:o 129:2 Petäjämäa om. Reino ja Elsa Kukkola, PPA 2 Petäjämäa, 97160 Petäjäinen.

Valokuvat: f. 64268 (H. Kotivuori, 1985), kuva s. 161.

Diat: 9461.

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 80.

- ks. peruskarttaote s. 35.

- ks. tarkastuskertomus: Tervola 59 (ent. 46), M. Lönnberg 1972.

- lisäksi:

60. TERVOLA (ent. 47)

peruskartta 2631 10 SIVAKKAJOKI

x = 7343 45 p = 7345 18

y = 2531 69 i = 3396 45

z = n. 56,6-57,5

Petäjämaa, Toivola

kivikautinen asuinpaikka?, luokka II

Löydöt: KM 19060 rombinmuotoinen reikäkirves, pala varsireikään yhtyvää reunaan on katkennut pois, teräväsärmäinen, reunassa lovikoristetta, kauttaaltaan hiottua liusketta. Mv. Väinö Kähkönen löysi esineen 15.6.1966 pellon ja metsän rajasta, noin 100 m Toivolan talosta pohjoiseen, hiekkamaahan ojaa kaivettaessa. Kertoman mukaan n. 1,5 m syvältä. Luovutettu kunnantoinimistosta Kansallismuseoon 17.7.1972. Lahj. Diar. 24.4.1973.

KM 22982:1 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Toivolan tila on petäjämaan mäntykankaan itäreunalla, noin 1,6 km Sihtuunan keskusristeyksestä koilliseen ja Hetekorven tilasta (s. 72) noin 1,2 km luoteeseen. Loivasti ja aaltoillen laskeva mäntykangas viettää koilliseen ja yhtyy talon pohjoispuolella samaan suuntaan viettävään peltoon. Metsän reunaan kaivetun kaivon ja sen seurauksena syntyneen murroksen vaiheilla on hienossa hiekassa yhden tuhoutuneen lieden vähäisiä rippeitä (ks. karttaluonnos s. 77). Paikalta löytyi myös kolme kvartsi-iskosta, mutta laajemmasta oleskelusta ei voitu todeta merkkejä. Etäämmällä metsikössä on asuinkuopaksi luokiteltavissa oleva, noin 4 x 3 x 0,5 m laaja painanne ja sen kupeessa "säilytyskuopan" kaltainen painanne. Mahdollisesti näillä havainnoilla on yhteyttä rombikirveen löytymiseen pellon reunasta, ilmeisesti vain noin 30 m tuhoutuneesta liedestä itään. Varsinkin esineen löytösyvyyden suhteen voidaan olla epäileväisellä kannalla, sillä esine on ilmeisesti joutunut ojan pohjalle sortuneesta pengermästä, etenkin kun ojat eivät ole aivan mainitun syvyisiä. Pelto viettää terassimaisesti koilliseen ja Toivolan isännän mukaan pelto-ojissa oli todettu liesiksi oletettuja kivikasoja ojia kaivettaessa. Kirveslöytö on laskettu pronssikautiseksi, mutta mikäli löytöpaikka täsmää ja löytö liittyy rannanmyötäisiin asuinpaikkalöytöihin, on kyse varhaisemmasta ajoituksesta. Lapin esihistoriaa käsitellessään Matti Huurre (1983, 282) onkin tyyppin levinneisyyden perusteella päätenyt puoltamaan hieman pronssikautta varhaisempaa ajoit-

tusta. Muoto sinänsä lienee kotoperäinen (C.F. Meinander, 1954. SMYA 54, s. 82). Kenties tämä kulttiesine? onkin muihin löytöihin nähden irtolöytö myöhemmässä vaiheesta, mutta merenpintatasoon nähden paikalla on oleskeltu (vrt. s. 42) ehkä jo vuoden 2550 eKr. tuntumassa.

Maanomistaja: RN:o 131 Toivola om. Rauno O. Kähkönen, PPA 2 Petäjämaa, 97160 Petäjäinen.

Valokuvat: f. 64272-273 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 162.

Diat: 9462.

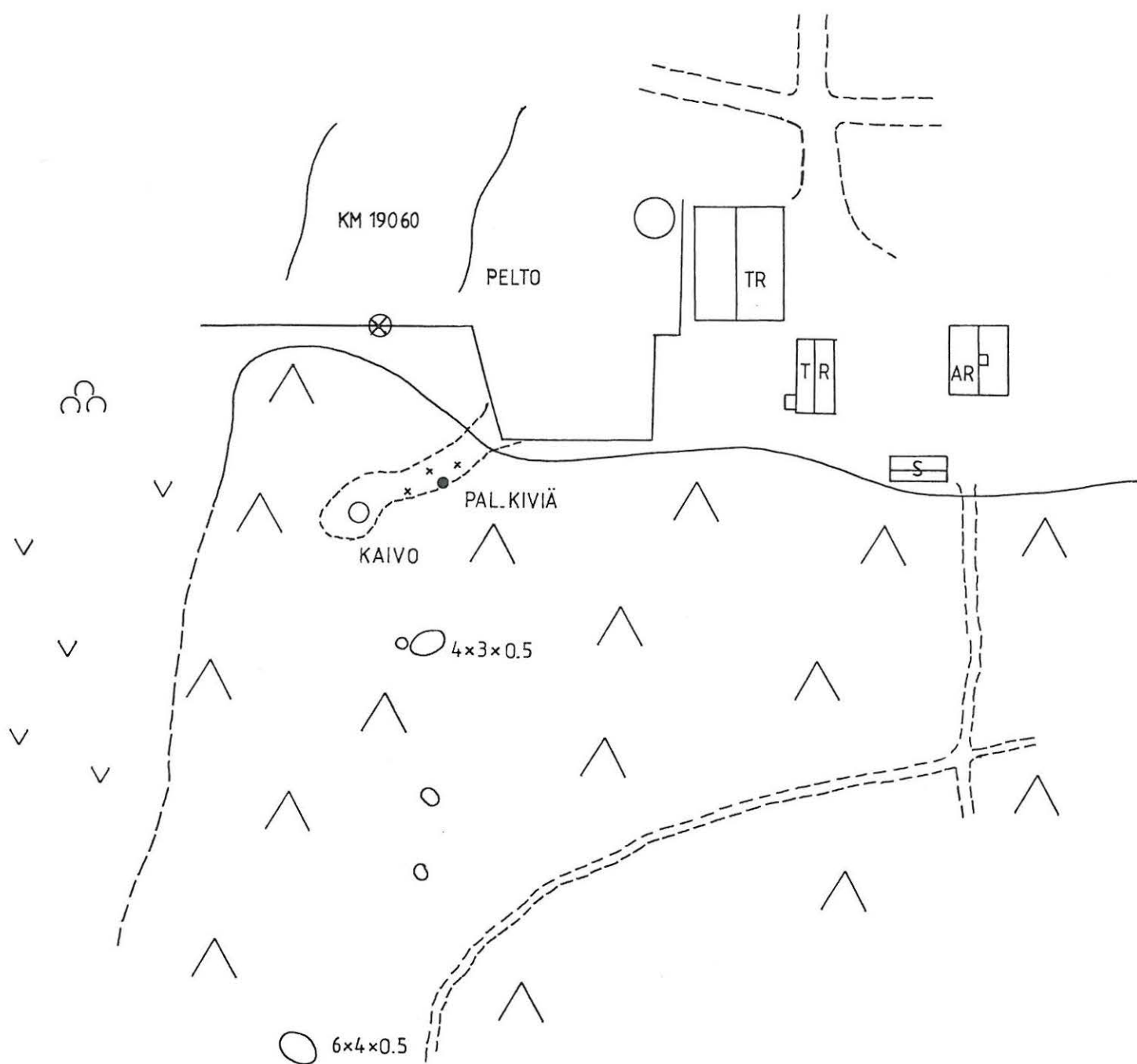
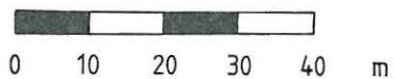
- ks. tarkastuskertomus (MV/esihist. tsto): M. Lönnberg 1972.
- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 77.
- ks. peruskarttaote s. 35.
- kirjallisuus: mm. M. Huurre, 1983. Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan esihistoria s. 281-282 (kuva s. 281).
- lisäyksiä:

TERVOILA (60)

LAPINNIEMI TOIVOLA

H.Kotivuori 1985
 Yleiskarttaluonnos 1:1000
 Piirt. H.Kotivuori

● palaneita kiviä
 × kvartsi-iskoksia
 ○ kuoppa

61. TERVOLA 845010061

peruskartta 2631 10 SIVAKKAJOKI

x = 7342 58-62 p = 7344 18-30

y = 2531 67-2532 15 i = 3396 38-86

z = n. 52,5-57,5

Petäjämäa, Hetekorpi 2

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22983:1 tuuran kärkikatkelma, pituussuunnassa lohjennut, sädekiviliusketta (isoimman hiekkakuopan länsireunasta),

KM 22983:2-4 mahdollisia kvartsiesineitä 3 kpl,

:5 sädekivi-iskoksia ja -kappaleita 22 kpl ja

:6 kvartsi-iskoksia 156 kpl (näistä 2 kpl kuuluu kohteeseen

TERVOLA 62 s. 82). Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Petäjämäan mäntykankaan eteläosassa olevan kilometrin mittaisen, itä-länsi-suuntaisen suopoukaman pohjoisrannalla, pääosin Hetekorven tilaan (vrt. s. 72) kuuluvalla alueella on runsaasti kivikautiseen asutukseen liittyviä löytöjä. Nykyisin ojitetun suon reunamaa seuraileva löytövyöhyke on tässä inventointikertomuksessa jaettu kolmeen kohteeseen, joista aikaisemmin tunnettu ja läntisin Hetekorpi 1 muodostaa Petäjämäalle etelästä johtavan tien itäpuolisen alueen, Hetekorpi 2 on noin 500 m pitkä alue alkaen tien länsireunasta länteen ja siihen on liitetty myös tien laidassa, Hetekorvesta erotetun Mäntyrinteen (ent. Karvonen) talon pihamaalta ja ojasta löydetty kvartsi-iskokset sekä noin 300 m pitkän Hetekorven kaistan jälkeen seuraavan tilan RN:o 12:155 puolella havaitut muutamat kvartsi-iskokset. Näiden länsipuolella on maasto suon reunassa hieman jyrkempää mäntykangasta, jossa ei 140 m:n matkalla todettu murroskohtia ja ehkä siksi myöskään ei kaistalta löytynyt viitteitä asutuksesta. Tätä seuraavan, mahdollisesti kivikautisia löytöjä sisältävän Vaarakantolan (ks. s. 82) tilan havainnot on erotettu omaksi kohteekseen. Mäntykangas on pääosin hienohiekkaista rantatörmää, jolla löytöjä on murroskohdissa nähtävissä noin 10-30m:n leveydeltä. Alueen kronologinen jaottelu eri aikakauden löytöihin näkyy pikemmin horisontaali- kuin vertikaalisuunnassa, sillä löydöt sijoittuvat lännestä itään lukien noin 56-51 m:n korkeuskäyrien yläpuolelle, seuraten lahdelman lännestä käsin alkanutta soistumista. Tällä perusteella asutus näyttää sijoittuvan jatkuvana noin aikaväliin 2550-2250 eKr. Keskeisin löytötihentymä vaikuttaa olevan juuri Hetekorpi 2 alueella olevan, noin 40 x 120 m laajan hiekkakuopan vaiheilla (ks. karttaluonnos s. 81)

ja se ajoittunee noin vuoden 2400 eKr. tienoille (vrt. s. 42). Kuopan ja sil-
le johtavan hiekkatien väliin jää noin 15 x 100 m pitkä rinnekaista, jonka
vaiheilla on paljon löytömateriaalia. Kuopan itäreunassa on paikoin selvää,
noin 10-25 cm vahvaa palomaa- ja kulttuurikerrosta sekä paikoin hiiltä. Pa-
laneita kiviä on hiekkatiellä ja kuopanteiden reunamilla, kannokoissa ja hiek-
kakuopan alueella yli 20:ssa kohdassa. Isomman hiekkakuopan itäpuolella on
varhaisemmin hyödynnetty, pienempi, noin 30 x 25 m laaja kuoppa, jonka reu-
nassa oli joitakin kvartsi-iskoksia. Hiekkakuoppien välisellä rinteellä on
kaksi matalaa, noin 3 x 4 m laajaa painannetta, jotka lienevät jonkinlaisen
kotarakenteen tai tuulensuojan pohjiksi luotuja laakioita muuten melko jyr-
kässä törmässä. Näiden länsipuolella on noin 10 x 20 m laaja perunamaa ja sen
maaperässä palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia. Palanutta luuta tai keramiik-
kaa ei alueella runsaasta löydöistä huolimatta näkynyt. Ison hiekkakuopan län-
sipuolella on noin 2,5 m suota korkeammalle kohoava, melko tasainen törmä.
Tällä, noin 30 x 70 m laajalla alueella on tuulenskaatamien puiden kannokoi-
ta ja niissä melko paljon iskoksia. Törmän alla kulkee polku, joka jatkuu sa-
toja metrejä länteen suon reunaa seuraten. Polun alkupäässä on muutamia lie-
sikiveyksiä ja melkoisesti kvartsi-iskoksia. Hajanaisesti iskoksia löytyy vie-
lä paljon etäämmältäkin länsisuunnasta, mutta maasto muuttuu hieman jyrkem-
mäksi ja kasvusto on eheänä kattamassa mahdollisia löytöpaikkoja.

Maanomistaja: RN:o 128 Hetekorpi om. Oiva K. Granroth, PPA 2 Petäjämaa, 97160
Petäjäinen, RN:o 12:155 om. -, RN:o Mäntyrinne om.

Valokuvat: f. 64274-281 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 161-163.

Diat: 9465-68

- ks. karttaluonnokset 1:1000 s. 80-81 (kartat yhdistettävissä).
- ks. peruskarttaote s. 35.
- lisäyksiä:

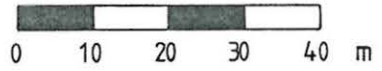
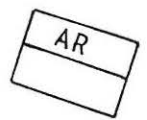
TERVOLA (58)

LAPINNIEMI HETEKORPI 1

H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori ja
P.Halinen

(59)

⊗
KM 19059

525 m y.m.p.

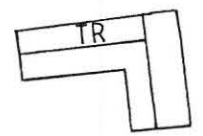
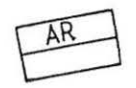
55 m y.m.p.

metsäraja

A

575 m y.m.p.

← (61) →

(58)

KM 19058
21555

22971

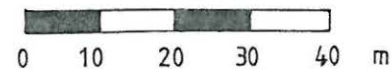
PELTO

- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia
- ⊗ lahjoitetut löydöt
- kodanpohja?

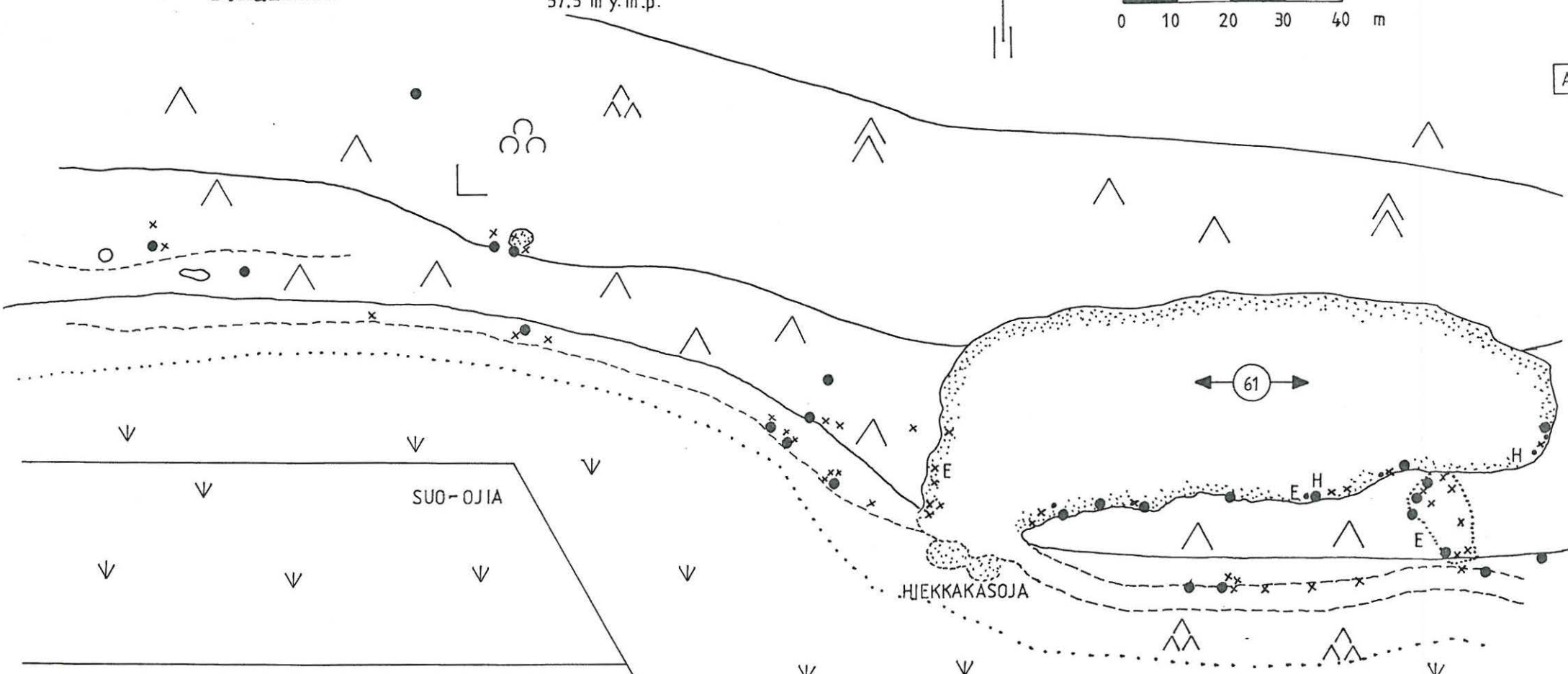
A

TERVOLA (61)
 LAPINNIEMI HETEKORPI 2
 H. Kotivuori 1985
 Yleiskarttaluonnos 1:1000
 Piirt. H. Kotivuori ja
 P. Halinen

57.5 m y. m. p.

A

- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia
- liuske-iskoksia
- H hiiltä
- E kiviesine
- kuoppa

A

62. TERVOLA

peruskartta 2631 10 SIVAKKAJOKI

x = 7342 60   p = 7344 33

y = 2531 48-53   i = 3396 20-25

z = n. 56-57,5

Petäjämäa, Vaarakantola

kivikautinen asuinpaikka?, luokka II

Löydöt: KM 22983:6 kvartsi-iskoksia 2 kpl (yhdistetty Hetekorpi 2:n löytöihin, ks. s. 78). Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Petäjämään mäntykankaan eteläreunassa olevan suolahdelman pohjoisrantomalla, sen läntisessä kolkassa oleva rinnekohta, jossa on pieni hiekkaperäinen, suohon pistävä uloke. Maasto on melko loivasti etelään viettävää mäntykangasta ja luonnontilaista. Huomioiden samalla rinteellä, lähimmillään noin 140 m itään kohdatut löydöt, voidaan aivan metsälinjan kohdalta, kannokossa olleiden palaneiden kivien lomasta poimittuja kahta kvartsi-iskosta pitää viitteenä runsaammistakin löydöistä paikalla. Pari metriä korkeammalla tasolla ja noin 50 m luoteeseen on lisäksi yksi selvästi erottuva ja mahdollisesti useampikin, hyvin matalareunainen, nelikulmainen tasanne, jotka voivat olla jonkinlaisen majan tai kodan alustoja. Koko, muoto ja ryhmitys vastaavat Runkauksen Arton tilan alueella olevia tasanteita, joiden tuntumassa on myös asuinpaikkalöytöjä (vrt. s. 131). Parikymmentä metriä suon suuntaan on lisäksi parimetriä leveä, turvettunut kuoppa, jolla lienee yhteyttä kivikautiseen asutukseen. Lisäksi rantaman edustalla olevassa kuivatusojassa oli pari kvartsi-iskosta ja kasa liuskeiskoksia muuten lähes kivettömässä turpeessa.

Maanomistaja: RN:o 12:131 Vaarakantola, om. Annikki ja Erkki Jokela, Alapää, 95300 Tervola

Valokuvat: -

Diat: -

- ks. peruskarttaote s. 35.

- lisäyksiä:

63. TERVOLA

peruskartta 2631 10 SIVAKKAJOKI

x = 7342 75   p = 7344 47

y = 2531 75   i = 3396 50

z = n. 57,5

Petäjämaa, vedenottamo

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22984:1 kvartsikaavin,

:2 liuskeiskoksia 2 kpl ja

:3 kvartsi-iskoksia 13 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.

12.11.1985.

Sihtuunan vanhan kylän itäpuolella oleva Petäjämaan mäntykangas sijaitsee noin 11 km Tervolan kirkolta luoteeseen. Alueen kaakkoiskulmassa on ollut kivikauden loppupuolella hiekkaperäinen niemi, jossa on runsaasti kivikautiseen asutukseen liittyviä löytöjä. Tämän maastokohdan tyvässä, alueelle etelästä tulevan tien lounaisreunassa on pohjavesipumppaamoksi muutettu, noin 30 x 70 m laaja ja aidattu hiekkakuoppa, jonka yläosassa maaperä muuttuu soraksi. Alareunaa pitkin kulkevan terassimaisen vyöhykkeen vaiheilla, etenkin aitauksen sisäpuolella on paikoin palaneita kiviä ja hieman kvartsi-iskoksia. Sama hiekkaterassi jatkuu joitakin kymmeniä metrejä itäpuolelle molemmin puolin ja pohjoispuolella on matala painanne sekametsässä, jonka tuntumassa oli parin iskoksen ohella palaneita kiviä. Ilmeisesti kyse on matalasta asuinkuopasta, jolle on vastineita Hetekorpi 2:n aineistossa (vrt. s. 79) niemen lounaispuolella. Korkeusolosuhteidensa pohjalta löydöt kuuluvat suunnilleen samaan ajankohtaan, noin vuoden 2600 eKr. vaiheille (vrt. s. 42), kuin noin 700 m pohjoisempaan havaitut Toivolan tilan pienimuotoiset havainnotkin (s. 75).

Maanomistaja: RN:o 129, ~~2~~ Petäjämaa, om. Tervolan kunta?Valokuvat: f. 64269-271 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 164.Diat: 9469.

- ks. karttaluonnos 1:1000 s.
- ks. peruskarttaote s. 35.
- lisäyksiä:

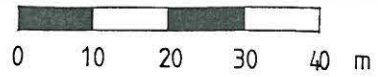
TERVOLA (63)

LAPINNIEMI vedenottamo

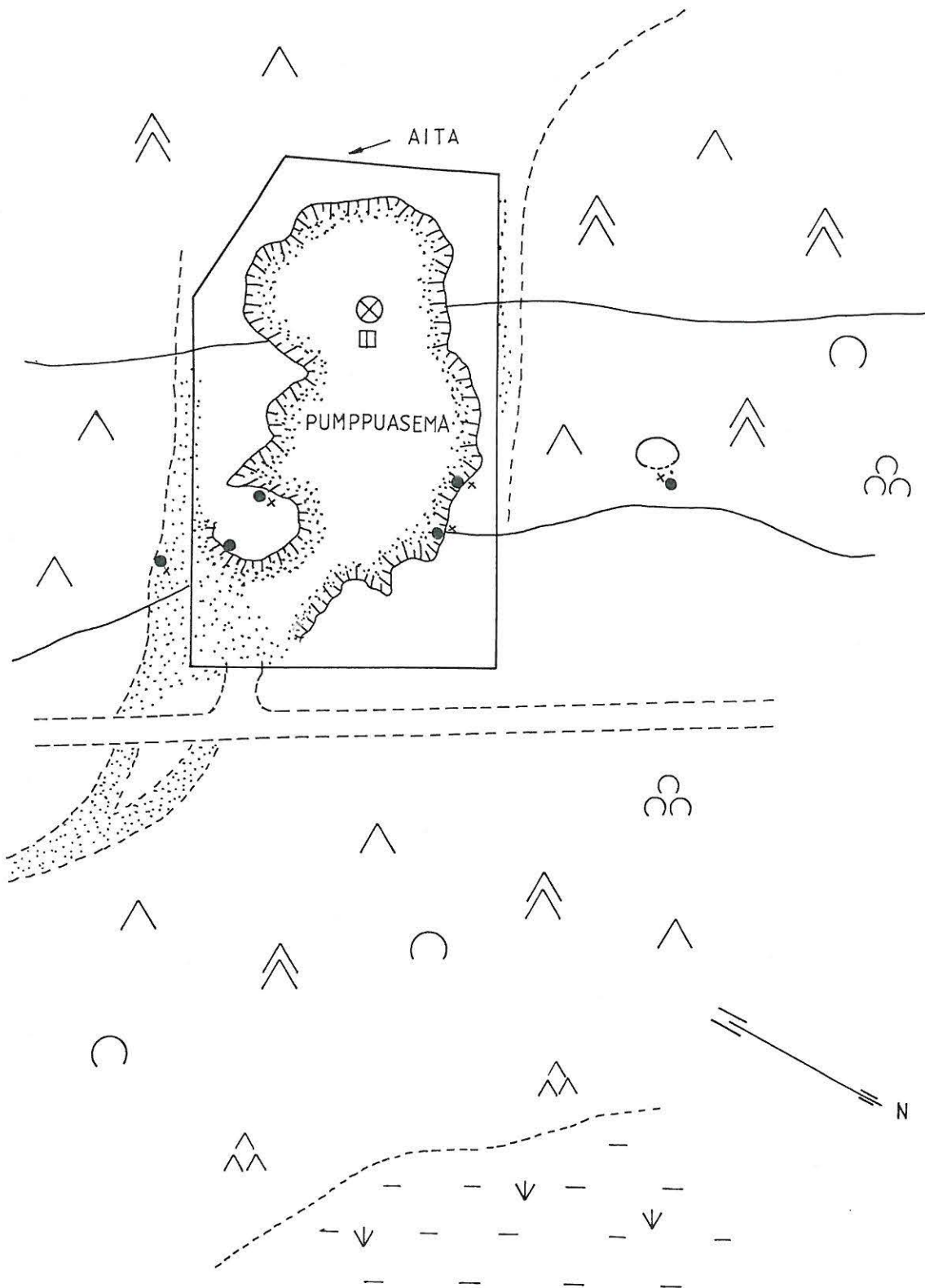
H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori

- asuinkuoppa ?
- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia

64. TERVOLA

peruskartta 2631 10 SIVAKKAJOKI

x = 7342 98   p = 7344 70

y = 2531 75   i = 3396 48

z = n. 55,5

Petäjämaa, ent. Ylitalo

kivikautinen löytöpaikka, luokka II.

Löydöt: KM 21556 kivikirves, jonka Oiva Granroth löysi Petäjämaan tilan RN:o 129 maalta, entiseltä Ylitalon perunamaalta, hiekkamaasta kynnettäessä ja noin 20 cm syvältä. Lahj. Verif. Diar. 8.10.1982.

Petäjämaan mäntykankaan itäreunassa, Polvenojanjängän kupeessa ja Toivolan tilalle etelästä tulevan tien koillisreunassa on vesakoitunut suonlaitatörmä. Paikalla on aikanaan ollut nyt jo purettu rakennus, josta on nähtävissä vain pieni muurikasauma. Maaperä paikalla on hienoa hiekkaa ja siinä on ollut perunamaa, jota työstettäessä löytö havaittiin. Löytöpaikka on noin 200 m alueen vedenottamon löydöistä pohjoiseen ja Toivolan löytöpaikasta noin 400 m eteläkaakkoon. Löytö voidaan lukea muun Petäjämaan kivikautisen löytömateriaalin yhteyteen.

Maanomistaja: RN:o 129:2 Petäjämaa, om. Reino ja Elsa Kukkola, PPA 2 Petäjämaa, 97160 Petäjäinen.

Valokuvat: -

Diat: -

- ks. peruskarttaote s. 35.

- lisäyksiä:

65. a-c TERVOLA

peruskartta 2542 09

a) x = 7339 57   p = 7341 65

y = 523 78   i = 388 38

z = n. 55,5

b) x = 7339 30   p = 7341 40

y = 523 87   i = 338 45

z = n. 57,5

c) x = 7338 98   p = 7341 08

y = 524 08   i = 388 63

z = n. 57,5

Lapinniemi, Loanmaa

kivikautinen asuinpaikka (a ja b) ja löytöpaikka (c), luokka II

Löydöt: KM 22985:1 tuuran puolikas, haljennut pitkittäin sädekiviliusketta, hiottu osittain, saattanut olla kaksiteräinen? (kohde c),

KM 22985:2 liuskeiskos? ja

:3 kvartsi-iskoksia 17 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Vain noin 1,1 km Tornion ja Tervolan väliseltä rajalta itään on noin 1,5 x 0,5 km laaja ja huipultaan 67,14 m ymp oleva, pitkänomainen soraharjanne. Sihtuunan tieltä pohjoiseen 1,6 km, tämän Kuusikko-Loanmaa itäreunaa pitkin kulkevaa soratietä ajettaessa tullaan kapean, männikkömäisen ja hiekkaperäisen niemekkeen kärkeen. Metsätien länsireunassa olevalla matalalla töyräällä kulkevan polun pinnassa on paikoin palaneita kiviä ja hajanaisesti myös kvartsi-iskoksia (kohde a), jotka osoittavat ainakin tilapäistä kivikautista oleskelua (ks. karttaluonnos s. 88). Ajankohta on korkeuskäyrät huomioiden sijoitettavissa nykyistä noin 53-55 m korkeampaan merenpintatasoon, jolloin niemien pohjoiskärjessä ollut salmi oli venein tai ruuhin kuljettavissa, eli noin vuosien 2350-2450 eKr. tienoilla (vrt. s. 42). Kvartsi-iskoksia löytyi myös noin 250-300 m etelämpää, laajojen hiekkakuoppien ja korkeaprofiilisen törmän alla kulkevan tien reunoilta (kohde b). Lisäksi alueella on ainakin neljä humuspeitteistä kuoppaa (1,2-2 m Ø), joilla lienee yhteyttä kivikautiseen oleskeluun. Kohde c on niemekkeen kärjestä noin 600 m takaisin palattaessa ja noin 950 m Sihtuunantieltä alueelle tultaessa olevassa kohdassa, missä soratieltä kääntyy itäpuolella oleville pelloille vast'ikään rakennettu tie. Paikalta

löytynyt tuuran puolikas (:1) oli lappeellaan, kärki hieman ojanpenkasta pilkistäen, noin 40 m soratieltä itään ja noin 0,5 m tienpintaa alemmalla tasolla sekä hyvin kivikkoisessa maaperässä. Paikalla ei voitu havaita asuinpaikkalöytöjä, mutta rinteessä on myös hiekkaperäisiä kohtia, joissa on saatettu oleskella. Viimemainitut löydöt (b ja c) ovat mahdollisesti samanaikaisia niemenkärjen löytöjen kanssa tai korkeintaan pari vuosisataa varhaisempia.

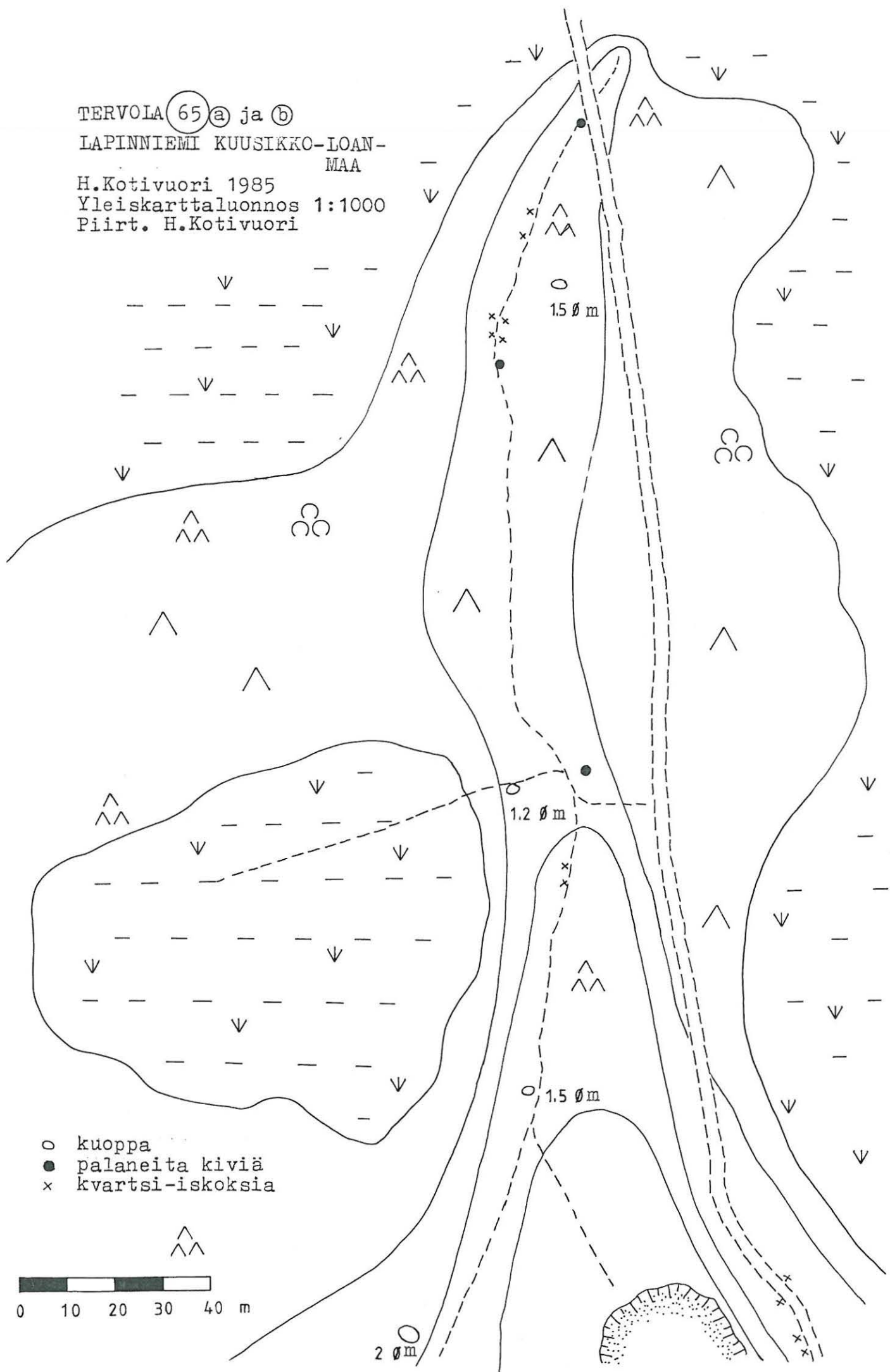
Maanomistaja: RN:o 146:1 Loanmaa (144?), om. Mikael Ilmari Keinänen, Piessa PPA 1, 95400 Tornio - kohde c. Valtionmaa - kohteet a ja b.

Valokuvat: f. 64284 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 164.

Diat: 9470.

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 88.
- ks. peruskarttaote s. 21.
- lisäyksiä:

TERVOLA 65 a ja b
 LAPINNIEMI KUUSIKKO-LOAN-
 MAA
 H. Kotivuori 1985
 Yleiskarttaluonnos 1:1000
 Piirt. H. Kotivuori

66. TERVOLA

peruskartta 2633 01 LOUEPALO

x = 7344 06   p = 7345 18

y = 2544 18   i = 3408 96

z = n. 55

Runkaus, Louepalo

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23015:1 kvartsikaavin,

:2 kvartsiesineen? katkelma ja

:3 kvartsi-iskoksia 10 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.

12.11.1985.

Kemi-Rovaniemi -tiestä pohjoiseen erkanevaa Kätkävaaran tietä noin 3,5 km ajettaessa saavutaan Louepalon metsäalueen etelärinteeseen. Tiestä lähtee kohti luodetta pieni metsätie, jota noin 300 m käytäessä maastossa kohdataan sekametsää kasvava, aurattujen mäentöyräiden väliin jäävä notkelma. Tämän lounaispuolella olevaan suohon loivasti viettävän rinteen halki uurtaa uomansa pieni puro. Hienohiekkaisessa maaperässä, tien pinnassa olleet iskokset osoittavat paikalla kivikaudella oleskellun. Noin 10 m metsätieltä lounaaseen on matalan töyrään reunassa kaksi turvettunutta ja noin 2,5 m laajaa sekä noin 0,5 m syvää kuoppaa, jotka liittynevät samaan yhteyteen. Kaakkoispuolella olevan, erittäin kivikkoisen aurausaluerinteen reunassa on ainakin kaksi kohtaa, joissa lienee ollut tuhoutunut liesi (ks. karttaluonnos s. 90). Oleskelun varhaisin ajankohta voidaan arvioida noin vuoden 2450 eKr. vaiheille (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 3:127 Louepalo, om. Aale Kärkölä, 95340 LOUE

Valokuvat: f. 64291 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 165.

Diat: 9471

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 90.

- ks. peruskarttaote s. 36.

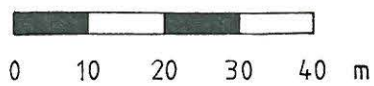
- lisäyksiä:

TERVOLA (66)

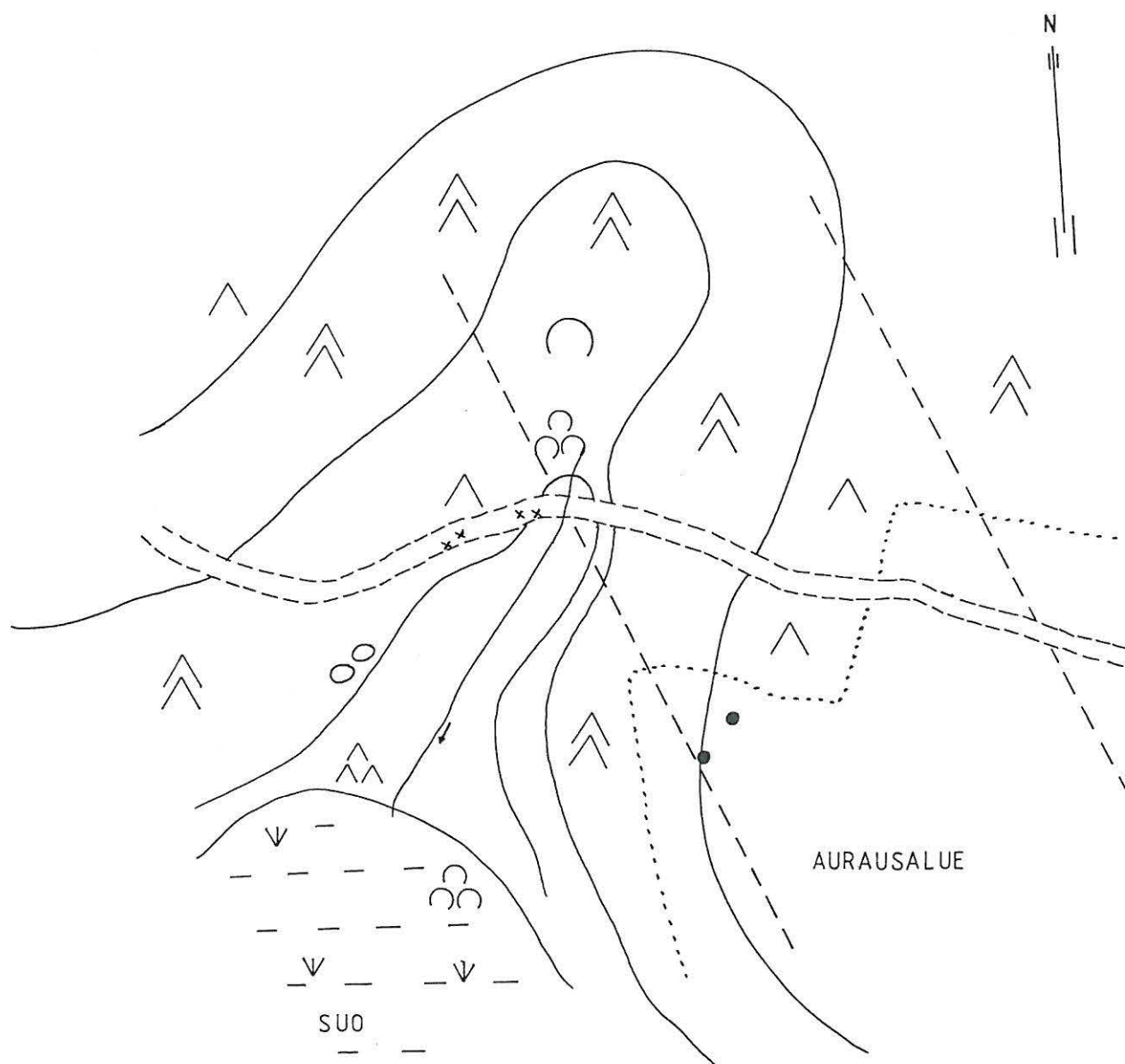
RUNKAUS LOUEPALO

H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. P.Halinen ja
H.Kotivuori

- kuoppa
- palaneita kiviä
- × kvartsi-iskoksia

67. TERVOLA

peruskartta 2633 01 LOUEPALO

x = 7343 88 p = 7344 98

y = 2544 86 i = 3409 62

z = n. 53,5

Runkaus (Louepalo), Leinonen

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22986:1 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Kätkävaaraan Kemi-Rovaniemi -tieltä erkanevaa tietä noin 3,5 km kuljettaessa haarauttuu Louepalon poimuilevan mäkisen metsäalueen eteläreunaa pitkin itään kulkeva metsätie päätiestä. Suolahdelmien pirstomaa metsänreunaa noin 350 m kuljettaessa kohdataan tien pohjoisreunassa noin 6 x 8 m laaja, äskettäin aukaistu hiekkakuoppa, jossa on palaneiden kivien ohella jonkinverran kvartsi-iskoksia, kuten paikoin metsätielläkin. Paikalla on melko suppea-alainen, kuusikkoinen ja vahvan humuksen kattama töyräs, jonka vaiheilla voi havaita asuinkuopiksi tulkittavia, laakeita painanteita. Kaksi näistä erottuu tien eteläreunassa selvästi, pari muuta hieman heikommin (ks. karttaluonnos s. 92). Painanteiden koko on noin 5 x 4 m. Selvää kulttuurikerrosta tai juurikaan muuta huomionarvoista paikalla ei näy. Korkeuskäyrien perusteella oleskelu sijoittuu ajallisesti (vrt. s. 42) noin vuoden 2300 eKr. tuntumaan.

Maanomistaja: RN:o 3:50 Leinonen, om. Pekka Leinonen, Lankkutie 38, 96900 Saarenkylä.

Valokuvat: -

Diat: 9472

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 91.

- ks. peruskarttaote s. 36.

- lisäyksiä:

TERVOLA (57) ja (67)

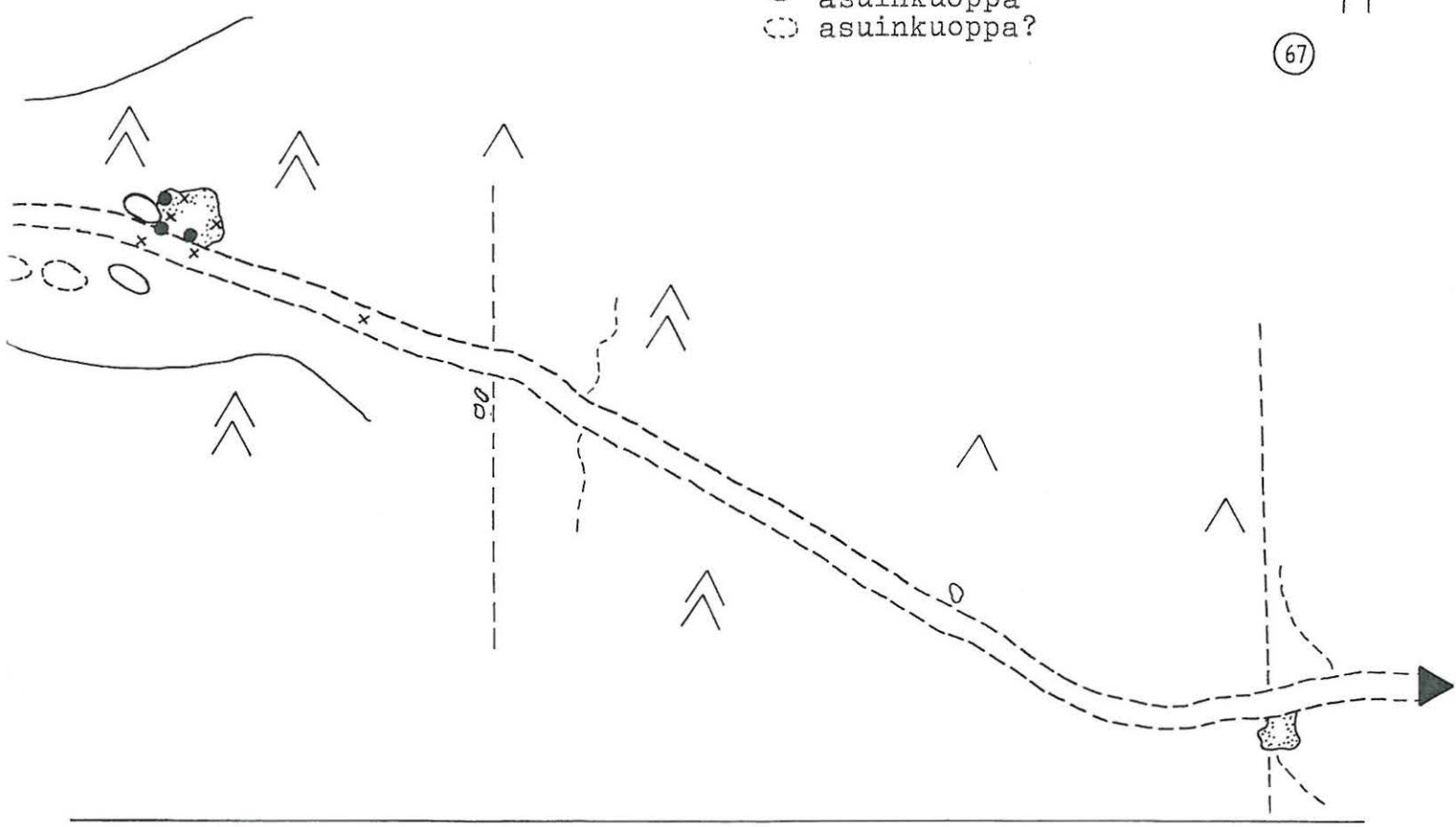
RUNKAUS LOUEPALO

H.Kotivuori 1985
Yleiskarttaluonnos 1:1000
Piirt. H.Kotivuori

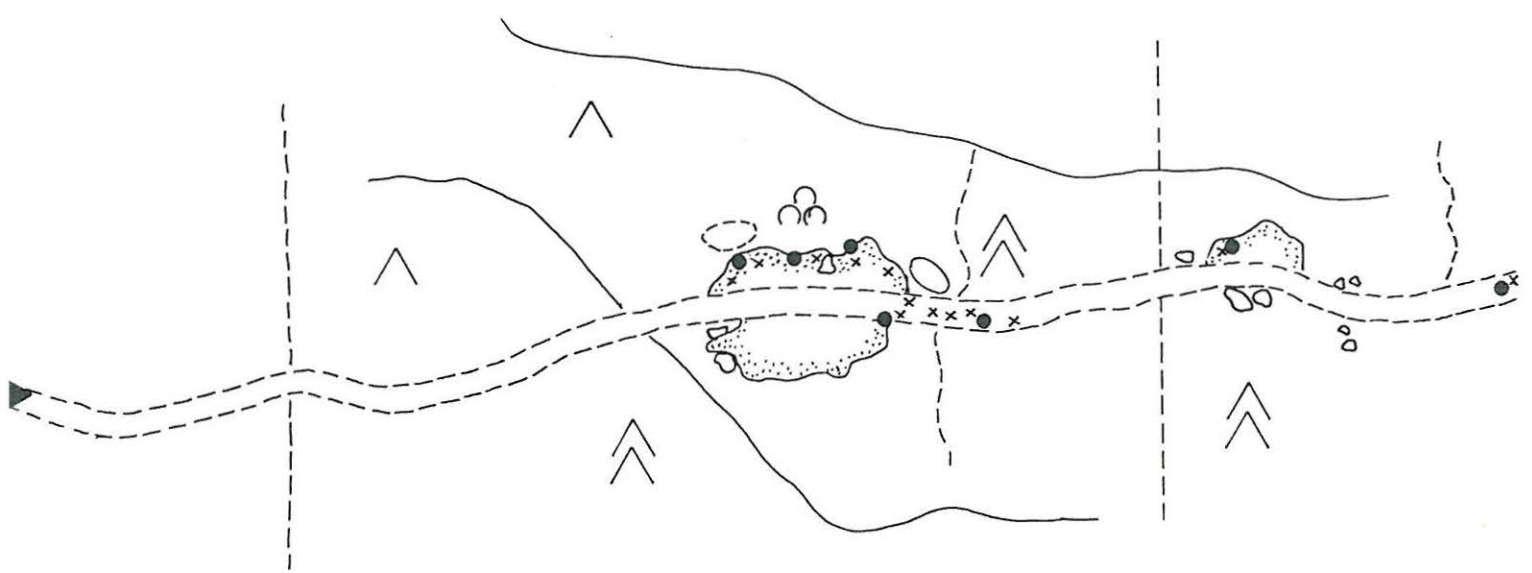

- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia
- asuinkuoppa
- asuinkuoppa?

(67)

(57)

68. TERVOLA

peruskartta 2633 01 LOUEPALO

x = 7343 96 p = 7345 02

y = 2545 38 i = 3410 38

z = n. 51

Runkaus (Louepalo) Veikkola

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22990:1 kvartsi-iskoksia 15 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Asuinpaikkalöydöt ovat Louepalon metsäkankaan eteläreunassa olevan, kahden kivikkoisen mäentöyrään väliin jäävän, paikoin terassimaisesti etelään viettävän rinteän murroskohdista. Matkaa Kätkävaaraan Louen suunnasta, etelästä saapuvaan yhdystiehen kertyy noin 900 m kuljettaessa Louepalon eteläreunaa seurailevaa metsätietä länteen. Eteläpuolella olevan suon ja pohjoisessa, noin 150-200 m olevan metsätien väliin jää paljolti hienohiekkainen männikkörinne, jonka eteläreunamalla on pieni hiekkakuopanne ja sen tuntumassa ainakin 8 asuin-kuopaksi tulkittavaa, laakeaa painannetta sekä joukko pienempiä kuopanteita. Paksun turpeen peittämässä maastossa oli kuitenkin kolme palaneiden kivien kattamaa murroskohtaa ja jonkinverran iskoksia (ks. karttaluonnos s. 95). Maastokorkeuden mukaan arvioiden asuinpaikalla on oleskeltu vuoden 2200 eKr. vaiheilla. Mahdollisesti noin 200 m itään olevan aurausalueen löydöt kuuluvat samaan aikaan ja väestöön (ks. s. 96).

Maanomistaja: RN:o 3:93 Veikkola, om. Veikko ja Hilja Roms, 95340 Loue.

Valokuvat: f. 64290 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 165.

Diat: 9473

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 95.
- ks. peruskarttaote s. 36.
- lisäyksiä:

69. TERVOLA

peruskartta 2633 01 LOUEPALO

x = 7344 10   p = 7345 18

y = 2545 42   i = 3410 22

z = n. 57

Runkaus (Louepalo), Kokko

kivikautinen asuinpaikka?, luokka II

Löydöt: KM 22988:1 kvartsi-iskoksia 20 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Kätkävaaraan Louesta suuntaavalta päätieltä itään erkanevaa metsätietä noin kilometrin kuljettaessa tullaan Louepalon metsäalueen eteläreunassa kohtaan, jossa kulkuväylä haarautuu. Noin 30 m ennen tätä risteystä on kivikkoisen harjanteen kohdalla ja tien kaakkoisreunassa noin 5 x 3 m laaja hiekkakuoppa. Tämän äskettäin avatun kuopan tuntumassa on hieman palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia, kuten tiellä paikoitellen muutenkin. Maasto viettää loivasti itään ja kasvaa männikköä. Lähistöllä olevat asuinpaikat: TERVOLA 68 ja 70 ovat noin 6 m alhaisemmalla tasolla, jolloin tämän paikan löydökset voi pikemminkin yhdistää metsätien tuntumassa, noin 300 m lännempänä olevaan asuinpaikkaan: TERVOLA 57 (s. 70), joka sijaitsee samalla, noin vuoden 2550 eKr. (tai nuoremman) vaihetta osoittavalla rantatasolla (vrt. s. 42). Löydöt kuuluvat pikemmin oleskelu- kuin asuinpaikkalöytöihin.

Maanomistaja: RN:o 3:41 Kokko, om. Sulo ja Katri Leinonen, 95340 Loue.

Valokuvat: f. 64290 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 165.

Diat: 9474

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 95.
- ks. peruskarttaote s. 36.
- lisäyksiä:

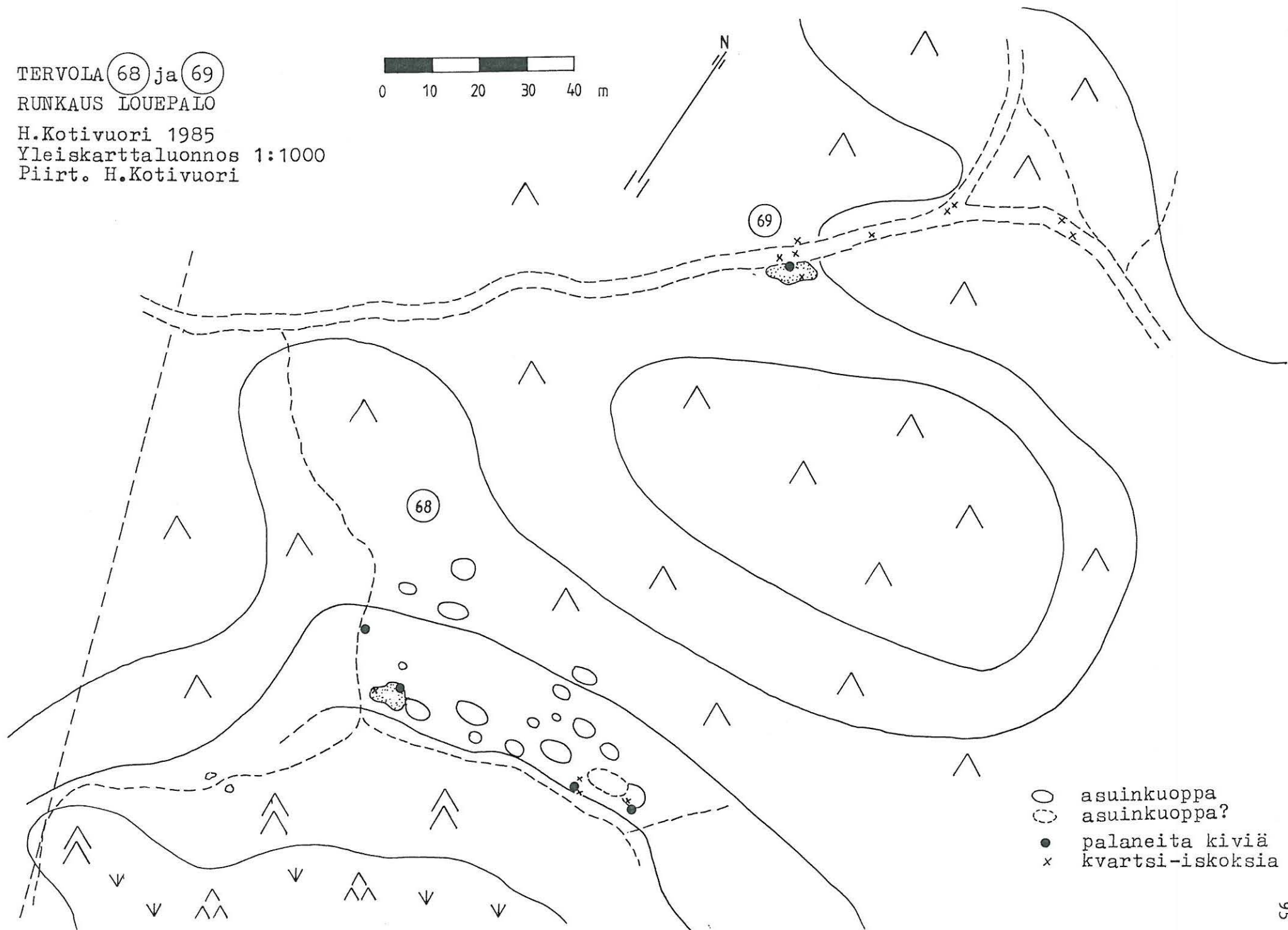
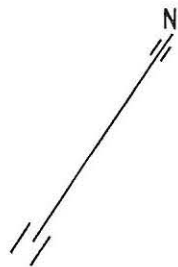
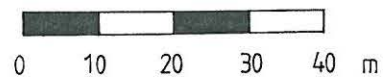
TERVOLA (68) ja (69)

RUNKAUS LOUEPALO

H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori

- asuinkuoppa
- asuinkuoppa?
- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia

70. a ja b TERVOLA

peruskartta 2633 01 LOUEPALO

x = 7344 02 p = 7345 10

y = 2545 60 i = 3410 38

z = n. 51

(= alueen keskuksen koordinaatit)

Runkaus (Louepalo), Asutus Leinonen

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22989:1 liusketuura, sädekiviliuskettä, hiottu teräosa katkennut (alue b, länsiosa).

KM 22989:2 kvartsikaavin,

:3 keramiikkaa 2 kpl, ohutseinäistä, asbestisekoitteista, hie-
man kuoppakoristetta,

KM 22989:4 keramiikkaa 1 kpl, kuten em., koristeeton,

:5 sädekiviliuskettä, 2 kpl ja

:6 kvartsi-iskoksia 35 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.

12.11.1985.

Louepalon metsäalueen eteläreunassa, noin 1,1 km Loue-Kätkävaara -tiestä itään olevalla aurausalueella (ks. karttaluonnos s. 98) on runsaasti kivikautiseen asutukseen liittyviä löytöjä. Kohde a on mainitulta päätieltä tulevan metsätien kohdalla, jossa on palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia pääosin puhtaassa hiekassa. Saman alueen eteläreunassa, noin 100 m työkoneuraa etelään, on hyvin kivikkoinen ja aurauksella turmeltu mäentöyräs, jonka pohjoisreunassa on kiven ja hienon hiekkamaan kattama muinaislahden rantama, kohde b. Korkeusolosuhteet huomioiden paikalla olevat löydöt voidaan liittää itäsuuntaan avautuvaan rantavaiheeseen, joka ajoittuu vuoden 2200 eKr. vaiheille (vrt. s. 24). Auraururissa on ainakin 29 palaneiden kivien täyttämää kohtaa osoituksena tuhoutuneista liesikiveyksistä. Pääosa löydöistä koostuu kvartsi-iskoksista, joiden ohella paikalla on melko paljon liuskekiveä. Asbestisekoitteinen keramiikka on ensimmäinen tapaus Tervolan löydöissä, sillä lähimmät vastineet ovat Rovaniemen Niskanperä 1:n ja Kärräniemen (74 m ymp) Pöljän tyyppin asbestikeramiikkalöydöt. Saviastian paloja tunnetaan muutenkin Tervolasta, kuten pohjoisen asuinpaikoilta yleensäkin, hyvin niukalti, sillä Törmävaaran tyyppillisen kampakeramiikan ohella vain inventoinnissa Laajamaan Saraojan tilan maalta löytyi (s. 101) rapautunutta, sisäpinnaltaan naarmutettua keramiikkaa (KM 22992:4). Muita keramiikkalöytöjä Tervolasta ei tunnetakaan.

Maanomistaja: RN:o 3:145 Asutus Leinonen, om. Veijo Antero Kähkölä, 95340 Loue

Valokuvat: f. 64286 (H. Kotivuori 1985), kohde a, kuva s. 165.

f. 64287-289 (H. Kotivuori 1985), kohde b, kuva s. 166.

Diat: 9476 (a) ja 9477 (b).

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 98.

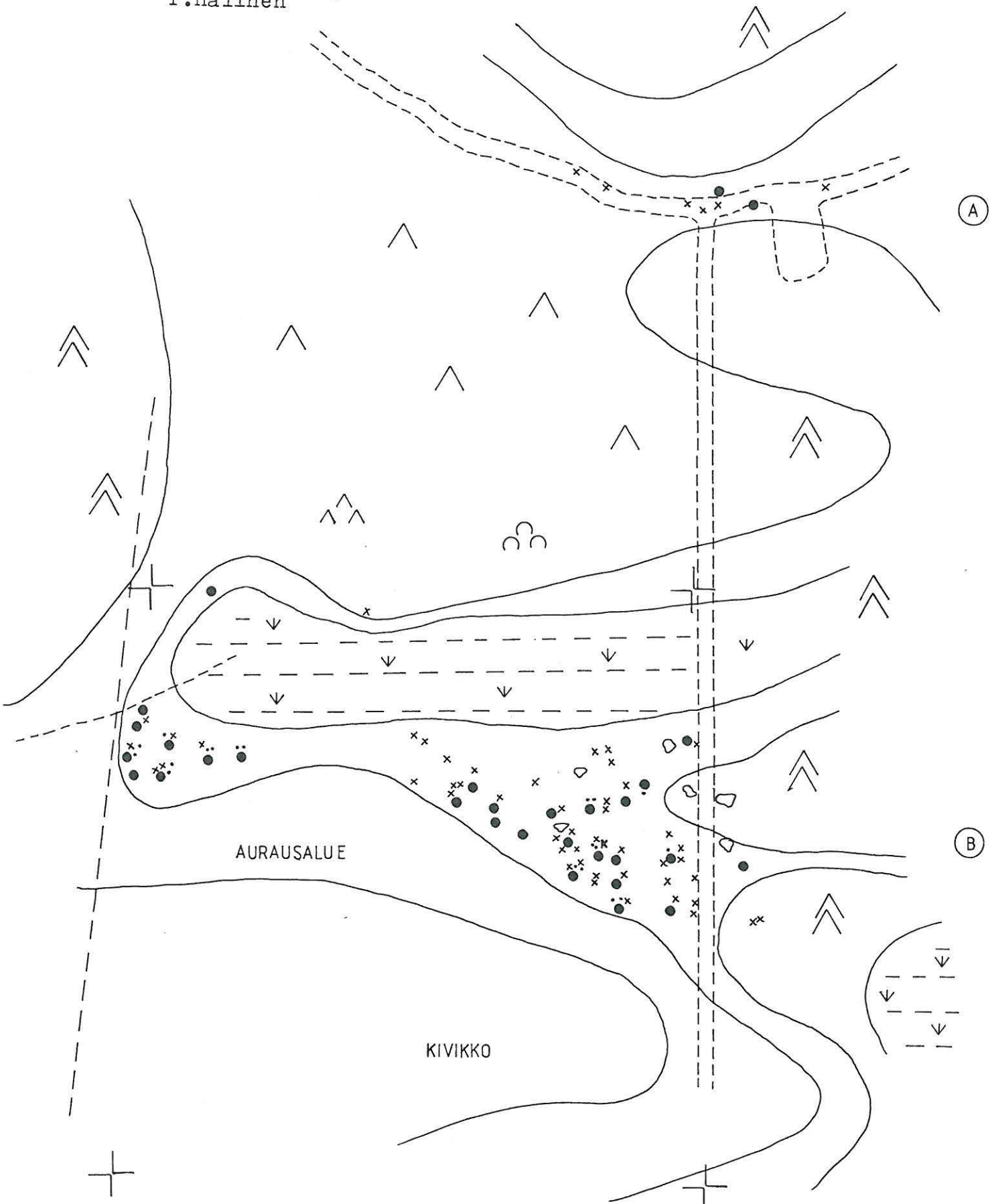
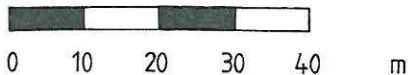
- ks. peruskarttaote s. 36.

- lisäyksiä:

TERVOLA (70) a ja b
RUNKAUS LOUEPALO

H.Kotivuori 1985
Yleiskarttaluonnos 1:1000
Piirt. H.Kotivuori ja
P.Halinen

- PALANEITA KIVIÄ
- × KVARTSI-ISKOKSIA
- LIUSKE-ISKOKSIA
- K KERAMIKKAA

71. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7341 28 p = 7341 97

y = 2553 25 i = 3417 85

z = n. 50

Koivukylä, Honka

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22991:1 kvartsiesineen katkelma ja

:2 kvartsi-iskoksia 71 kpl. Inventointilöytöjä (HK). Diar.

12.11.1985.

Asuinpaikkalöydöt ovat Ossauskosken itäpuolella, voimalasta noin 2,2 km etäisyydellä olevan Honkasenkankaan keskivaiheilta. Alue on kauttaaltaan laajojen sora- ja hiekkakuoppien pirstomaa mäntykangasta. Noin 150 m Kemi-Rovaniemien -tieltä pohjoiseen ja noin 100 m Kemijoen rantatörmästä etelään on kuitenkin säilynyt noin 100 x 200 m laaja, koskematon alue. Tämän hienohiekkaisen kankaan halki kulkevan, kapean tieuran vaiheilla (ks. karttaluonnos s. 100) noin 80 metrin matkalla paikoin runsaita kvartsi-iskoskeskittymiä ja ainakin viisi liesikiveyksen paikkaa. Iskokset ovat selvästi palaneiden kivien tuntumassa. Myös tien laitamaastossa olevissa kannokoissa on harvakseltaan iskoksia mutta selvää kulttuurikerrosta ei ole syntynyt. Maastokorkeutensa perusteella löydökset voidaan ajoittaa vuoden 2100 eKr. vaiheille (vrt. s. 42). Myös Honkasenkankaan itäosassa olevalla tieuralla on kolme kasaamaa palaneita kiviä, mutta kiinteästä oleskelusta ei merkkejä näkynyt.

Maanomistaja: RN:o 22:5 Honka, om. Kemijoki Oy.

Valokuvat: f. 64318-321 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 166--167.

Diat: 9477

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 100.

- ks. peruskarttaote s. 38.

- lisäyksiä:

TERVOLA (71)

KOIVUKYLÄ HONKA

H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

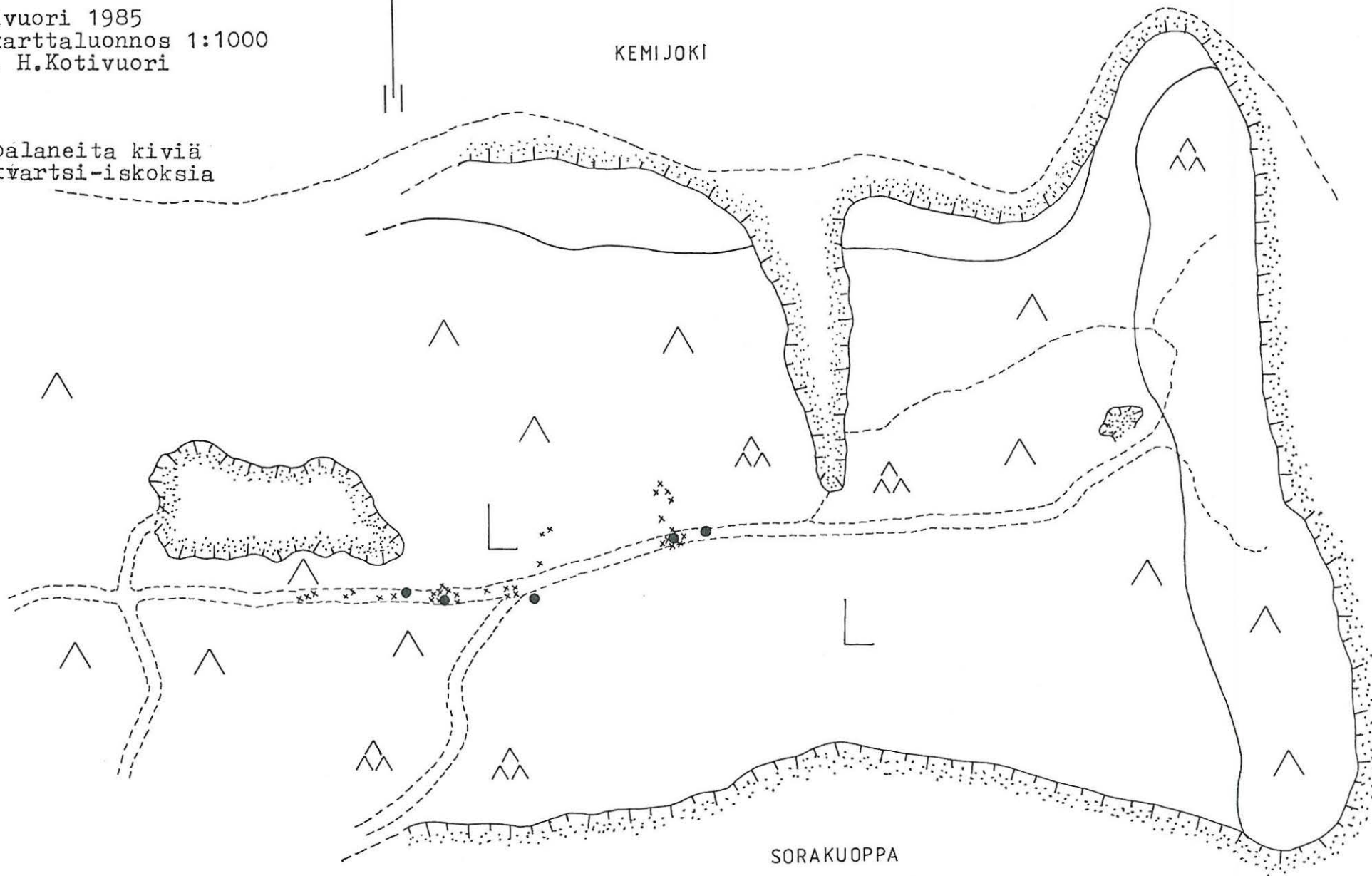
Piirt. H.Kotivuori

N

KEMIJOKI

- palaneita kiviä
- × kvartsi-iskoksia

72. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7338 45 p = 7338 98

y = 2556 45 i = 3420 95

z = n. 62,5

Koivukylä, Laajamaa 1 (Saraoja)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22992:1 piinuolenkärki, kivilaji: musta/harmaa,

:2 kvartsikaavin, katkeillut,

:3 kvartsikaavin, palanut?,

:4 keramiikkaa 28 kpl, lähes sideaineetonta savea, ohutseinäistä, ulkopinta rapautunut, sisäpuoli naarmupintainen,

KM 22992:5 iskukivi,

:6 hioinkiven katkelma,

:7 pii-iskoksia 56 kpl, kivilaji: harmaa/valkoinen/hieman mustaa, joukossa pahoin palanut piikaavin,

KM 22992:8 nuolenteelmän muotoinen liuskekappale,

:9 kvartsiitti-iskoksia 5 kpl ja

:10 kvartsi-iskoksia 72 kpl, joukossa muutamia esineen katkelmia?. Inventointilöytöjä (HK). Diar. 12.11.1985.

Laajamaan pyöreämuotoinen, noin 600 m Ø oleva, metsäinen mäki sijaitsee noin 4,5 km Kemijokiuomasta kaakkoon. Kemi-Rovaniemi -tieltä haarautuva Vähäjoentie kulkee Laajamaan yli. Tältä tieltä erkane kapea peltotie kaakkoon alueen itäreunasta. Tienristeyksen tuntumassa on terassimainen törmä hienohiekkaisessa maastossa ja paikalla on harjoitettu metsäauraus (ks. karttaluonnos s. 103). Noin 2-3 m välein olevissa, melko matalasti kaivautuneissa auraurissa on hyvin runsaasti kivikautista löytömateriaalia ja ainakin 12 kpl tухoutuneita liesikiveyksiä. Auraurat ovat noin 50-100 cm leveitä ja 20-40 cm syviä ja niissä on paikoin nähtävissä kulttuurikerroksen rippeitä. Kuten iskukivi (:5), pii-iskokset (:7) ja piinuolenkärki (:1) osoittavat, on paikalla valmistettu piiesineistöä. Piitä tunnetaan Tervolasta aikaisemmissa yhteyksissä vain Törmävaaran vuoden 1984 kaivaukselta, sieltäkin vain lähinnä yhden löytöruudun kohdasta ja pääosin erittäin pieninä iskennäisinä. Poikkeuksellinen löytö puhuttaessa pohjoisen kivikautisista löydöistä on myös haurasrakenteinen keramiikka (:4), joka on peräisin yhdestä astiasta. Tervolan ke-

ramiikkalöydöt rajoittuvat Törmävaaran tyypillisen kampakeramiikan ja inventointikohteiden 70 (Runkaus, Asutus Leinonen s. 96) sekä 72 osalle, joten keramiikka kuuluu alueella satunnaiseen aineistoon. Hiekkatörmän itäkulmauksessa on pienialainen, mutta selvästi erottuva punamultalaikku. Paikalla on muutenkin vielä säilynyt tutkimuksen kannalta helposti hyödynnettävää, aurausojien väleissä säilynyttä terassia ja asuinpaikan voi olettaa jatkuvan vielä luoteispuolella olevaan metsään, vaikka keskeinen osa lienee jäänyt auraualueelle. Suosalmen itäpuolella oleva asuinpaikka (Tervola 74 s. 107) on noin 400 m:n päässä ja saattaa ajallisesti liittyä Saraojan löytöihin. Korkeusolosuhteet huomioiden paikalla on asuttu vuoden 2600-2800 eKr. vaiheilla (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 16:7 Saraoja, om. Oskari Aula, PPA 2 Saraoja, 95300 Tervola.

Valokuvat: f. 64306-308 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 167.

Diat: 10313

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 103.

- ks. peruskarttaote s. 34.

- lisäyksiä:

Ks. tarkastuskertomus vuodelta 1986 (aika 15.6., selostus 14.10)

Löydöt: KM 23342:1-14

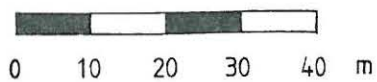
TERVOLA (72)

KOIVUKYLÄ LAAJAMAA 1

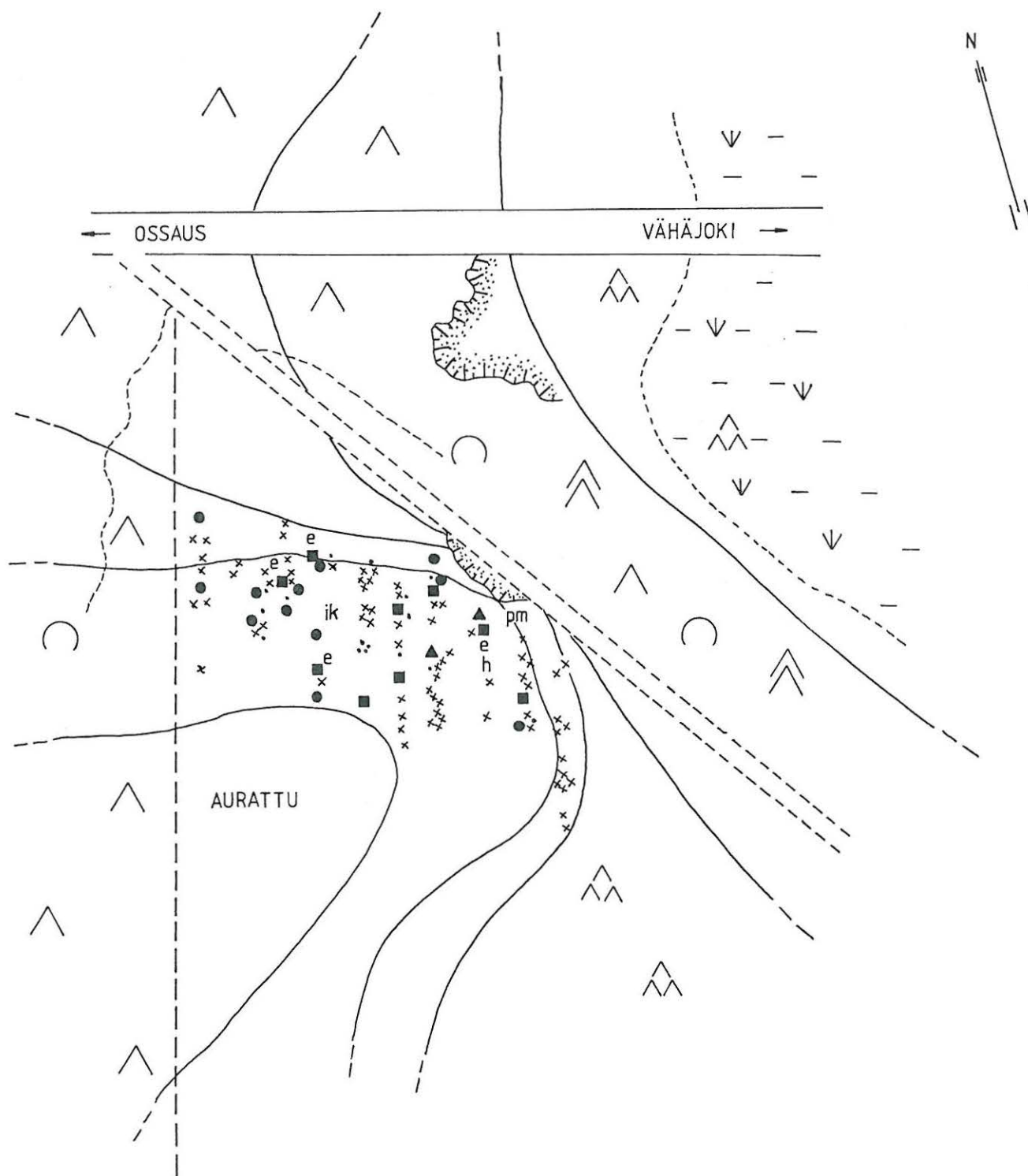
H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori

- PALANEITA KIVIÄ
- PIITÄ
- ▲ KERAMIKKAA
- × KVARTSI-ISKOKSIA
- LIUSKE-ISKOKSIA
- e ESINE
- ik ISKUKIVI
- h HIOIN
- pm PUNAMULTAA

73. TERVOLA 845010073

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7338 55 p = 7339 12

y = 2555 97 i = 3420 47

z = n. 53-60

Koivukylä, Laajamaa 2 (Rakkala)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22993:1 kvartsi-iskoksia 23 kpl, joukossa kaksi kvartsiesineeksi? luokiteltavaa palaa ja

KM 22993:2 palanutta luuta 1 kpl. Inventointilöytöjä (HK). Diar. 12.11. 1985.

KM 22993:(3 hioinkivi ja

:4 kvartsi-iskoksia 2 kpl. Löytöjä n. 800 m luoteeseen olevasta suosaaresta, Murtomaasta. Paikalla oli aurauksessa tuhoutunut liesikiveys tien itäreunassa.)

Laajamaa on pääosin kuusi- ja mäntymetsää kasvava, pyöreähkö ja soiden ympäröimä mäki noin 4,5 km Kemijoelta Vähäjoelle vievän tien kohdalla. Metsäsaarekkeen halki kulkevalta tieltä noin 200 m lounaaseen, alueen länsilaidassa on noin 50 x 40 m laaja aurausalue samankokoisen töyrään kohdalla. Paikka rajoittaa idässä erittäin kivikkoisen mäki ja muilta suunnilta suo. Maaperä on etupäässä hienoa hiekkaa, mutta yläosassa myös kivikkoista. Auraururissa on noin 14 palaneista kivistä koostuvaa keskittymää, jotka osoittanevat yhtä usean tuhoutuneen liesikiveyksen paikkaa (ks. karttaluonnos s. 106). Auras on nostanut esiin myös melkoisesti liuske- ja kvartsi-iskoksia, mutta kulttuurikerrosta voi nähdä paikalla vain satunnaisissa kohdissa. Selvästi tähän paikkaan liittyvä asuinuoppa-alue alkaa noin 40 m aurausalueen kaakkoiskulmasta samaan suuntaan. Suon reunamalla on kahdeksan selvästi riiviin kaivettua asuinuoppaa, jotka ovat keskimäärin noin 6 x 5 x 0,5 m laajoja, turvettuneita soikioita noin 1,5-3 m:n etäisyyksin toisistaan. Rinteen ylemmillä tasoilla, edellisistä noin 20 m itä-kaakkoon on kuusi selvästi erottuvaa ja pari mahdollista asuinuoppaa. Näistä suurikokoisimmat ovat noin 9 x 7 x 0,5 m ja noin 10 x 7 x 0,4 m laajoja. Noin 70 m:n matkalla rinne nousee viitisen metriä terassimaisesti. Hiekkapohjaisen rinteän pohjoispuolella on suurten kivenlohkareiden kattama mäki ja eteläpuolella laaja ja kivikkoisen aurausalue. Rinteessä on tuulenkaatojen nostamia kannokoita ja osa puustosta on korjattu

pois kuoppia juurikaan turmelematta. Kannoissa on paikoin palaneita kiviä, eräässä asuinkuopan keskusliesi. Aurauksen laajentaminen saattaa uhata myös tätä maastokohtaa. Laajamaan itäpuolella, noin 400 m:n päässä oleva asuinpaikka (s. 101) saattaa olla osittain yhteydessä tämän rinteen ylempien terassien asuinkuoppien kanssa. Merenpintakorkeutensa perusteella ainakin suon reunaan rajoittuvat löydöt ovat aikaisintaan vuoden 2350 eKr. vaiheilta (vrt. s. 42), mutta noin 57,5 metrin korkeuskäyrän reunassa olevat kuopat saattavat olla 300-vuotta varhaisemmaltakin ajalta. Ilmeisesti ajallinen liukuma ei ole kuitenkaan näin suuri.

Maanomistaja: RN:o 16:15 Rakkala, om. Eeva Tiuraniemi, Ylipää, 95355 Koivu.

Valokuvat: f. 64344-345 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 168.

Diat: 9478 ja 10314.

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 106.

- ks. peruskarttaote s. 34.

- lisäyksiä:

TERVOLA (73)

KOIVUKYLÄ LAAJAMAA 2

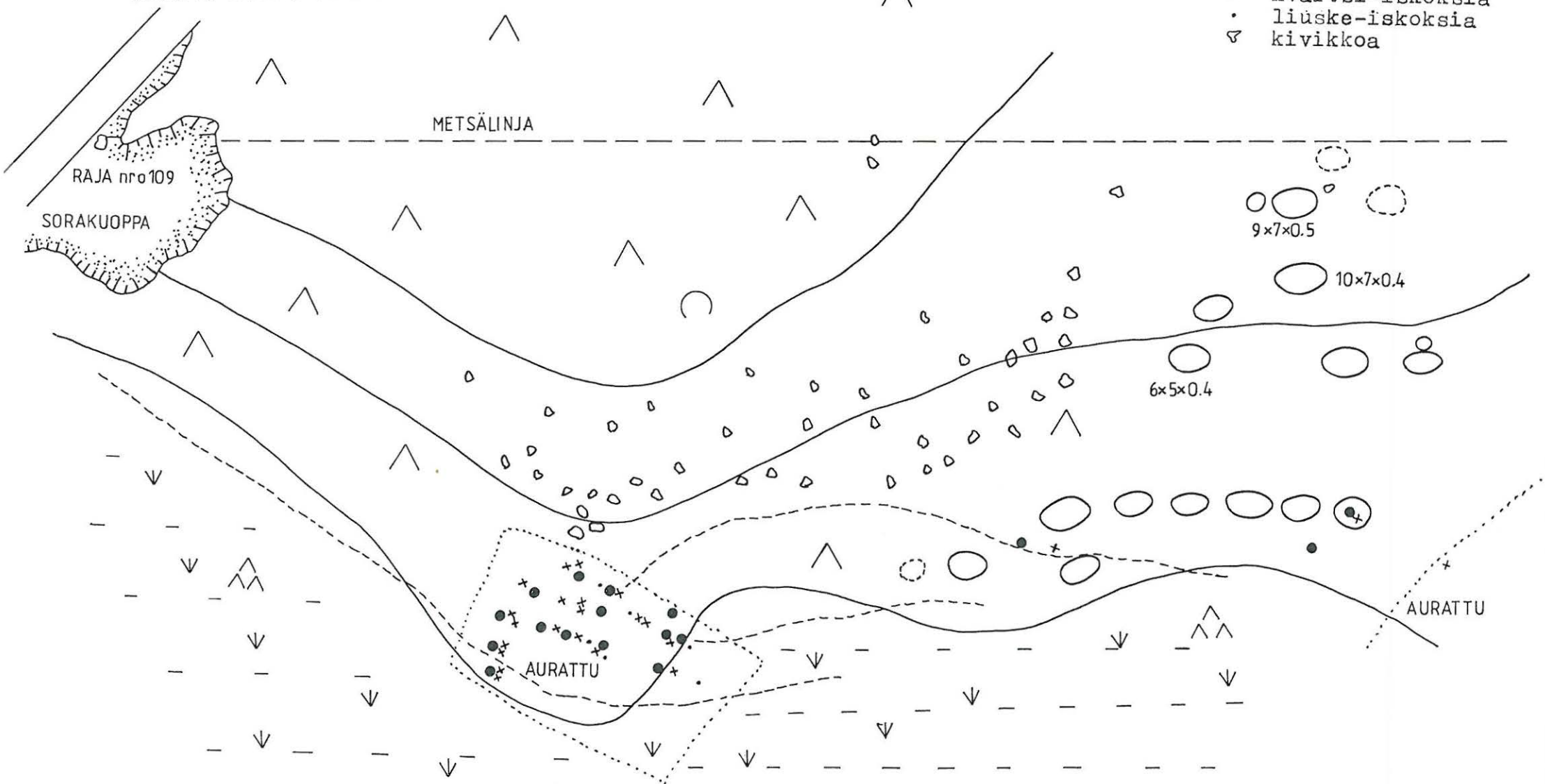
H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori

- asuinkuoppa
- asuinkuoppa?
- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia
- liuske-iskoksia
- ▽ kivikkoa

74. TERVOLA 845010074

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7338 40 p = 7338 90

y = 2556 88 i = 3421 38

z = 60-61

Koivukylä, Rantala (Sirkonkeskijänkä)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22994:1 liuskeiskos ja

:2 kvartsi-iskoksia 5 kpl. Inventointilöytöjä (HK). Diar.

12.11.1985.

Rantalan metsäpalsta on Sirkonkeskijänkä-nimisen suopoukaman eteläpuolella. Mäen lounaiskulmassa on pieni sorakuoppa, noin 50 m Ossauskoskelta Vähäjoelle vievästä tiestä koilliseen ja noin 4 km Kemijoelta kaakkoon. Kivikkoisen mäentörmän ja tien välissä on noin 30 m leveä hiekkaperäinen mäntykangas, joka rajoittuu länsi- ja lounaispuolella soiseen rämeikköön. Tasanteella on muutamien asuinuopan rivi, josta erottuu ainakin viisi selvää kuoppaa. Muutamien kuopan yllä on ylimääräistä maa-ainesta, haketta ja risukkoa. Kaksi selkeintä painannetta ovat laajuudeltaan seuraavanlaisia: noin 8 x 5 x 0,4 m ja noin 5,5 x 4 x 0,4 m, joista jälkimmäisen keskellä todettiin turvetta nostamalla liesikiveys ja yksi kvartsi-iskos (ks. karttaluonnos s. 108). Runsaalöytöinen Laajamaan itäreunan asuinpaikka (ks. s. 101) on suon vastakkaisella puolella, noin 450 m länteen, joten asuinpaikoilla saattaa olla keskinäistä yhteyttä. Tämä 60 m:n korkeuskäyrän tuntumassa oleva asuinpaikka voidaan ajoittaa tyypillisen kampakeramiikan loppuvaiheeseen (KA II:2) tai sitä nuoremmaksi eli vuosien 2750-2800 eKr. vaiheille (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 5:13 Rantala, om. Eino Saari, PPA 2, Kivioja, 95300 Tervola.Valokuvat: f. 64315-317 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 168.Diat: 9479

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 108.

- ks. peruskarttaote s. 34.

- lisäyksiä:

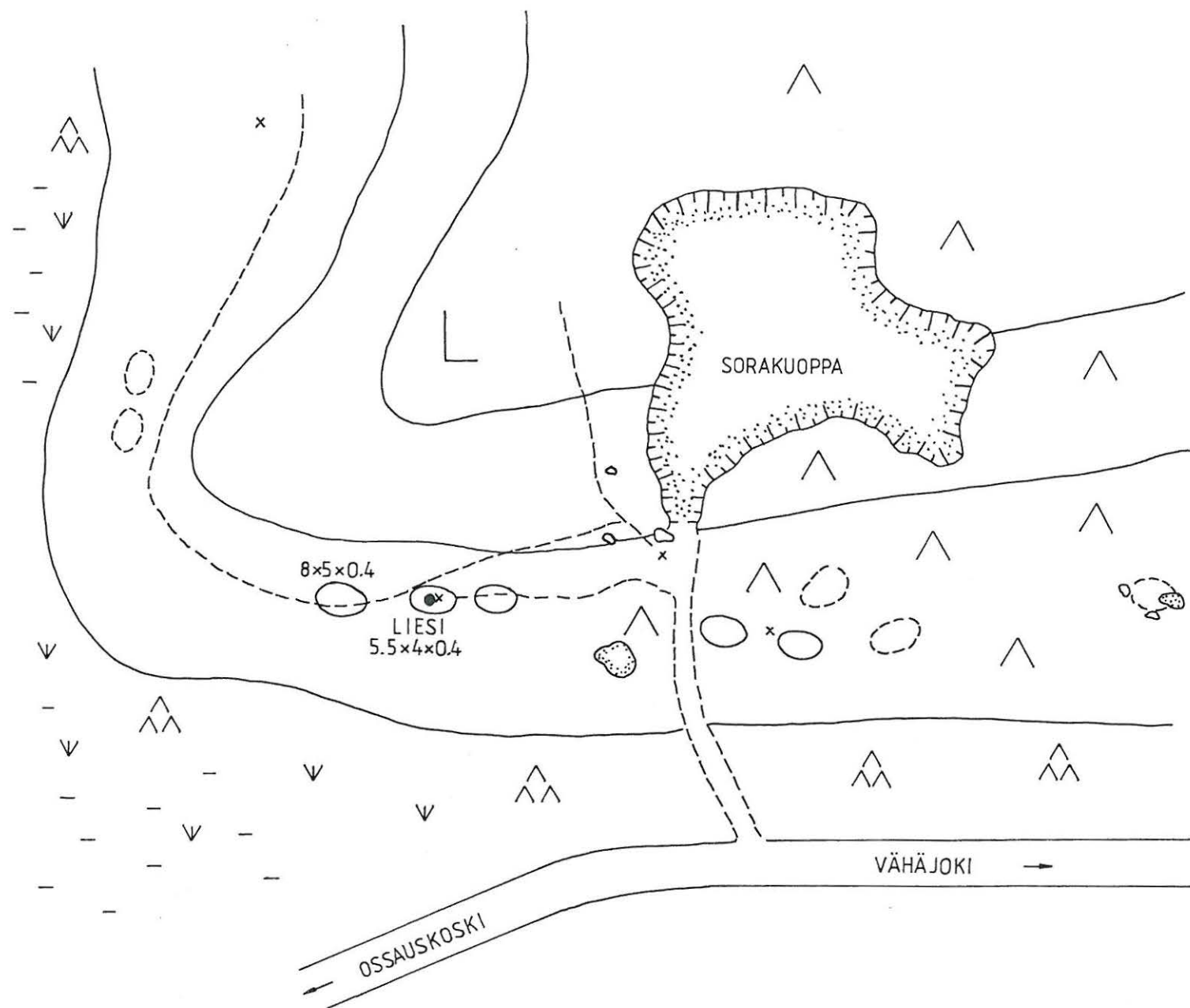

TERVOLA (74)
KOIVUKYLÄ SIRKONKESKIJÄNKÄ

1

H.Kotivuori 1985
Yleiskarttaluonnos 1:1000
Piirt. H.Kotivuori

- asuinkuoppa
○ asuinkuoppa ?
● palaneita kiviä
x kvartsi-iskoksia

75. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7338 78 p = 7339 30

y = 2557 03 i = 3421 54

z = n. 62,5

Koivukylä, Saari (Sirkonkeskijänkä)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22995: kvartsi-iskoksia 21 kpl. Inven^{ti}ointilöytöjä (HK). Diar.
12.11.1985.

Tämä pienialainen kivikauden asuinpaikka on noin 400 m edellistä (ks. s. 107), Rantalalan asuinpaikkaa pohjoisempana ja noin 450 m Ossauskosken sekä Vähäjoen välisestä tiestä koilliseen. Alueella on Sirkonkeskijänkä-niminen muinaispoukama noin 65 m ymp ja tuulenkaatojen seurauksena hakkuuaukea. Tämän terassimaisen, hienohiekkaisen kankaan halki laskee muinaispoukamasta kuivatusoja lännessä olevaan Sirkonjänkään, noin 60 m ymp. Nyt jo kuivuneen vanhan purouoman pohjoisreunassa on ryhmä asuinuopiksi tulkittavia painanteita. Kaksi näistä on kooltaan n. 10 x 7 x 0,5 m ja n. 8 x 6 x 0,6 m. Ilmeisesti ainakin jälkimmäinen on kivikautinen asuinuoppa, sillä sen keskellä olevassa murroskohdassa oli kivettömässä maaperässä yksi liuskeiskos. Vieressä on noin 2,5 m Ø oleva ja n. 0,8 m syvä säilytys- tms. kuoppa. Uuden kuivatusojan reunamassa on palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia. Kyse on kuitenkin pienialaisesta, tilapäisluonteisesta asuinpaikasta, jossa mitään mainittavaa kulttuurikerrosta ei ole syntynyt. Korkeutensa nojalla paikalla on ilmeisesti oleskeltu vuoden 2850 eKr. vaiheilla (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 5:17 (5:6) Saari, om. Erkki ja Tauno Saari, PPA 2, Ossaus, 95300 Tervola

Valokuvat: f. 64309 (H. Kotivuori 1985)

Diat: 9480

- ks. peruskarttaote s. 34.

- lisäyksiä:

76. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7339 30 p = 7339 80

y = 2557 00 i = 3421 55

z = 60-65

Koivukylä, Minilä 1 845010076

kivikautinen asuinpaikka, luokka II/III

Löydöt: KM 22996:1 oikoteräinen taltta, sädekiviliusketta, teräosaltaan hiottu,

:2 kvartsikaavin?,

:3 pieni hioinkivi,

:4 liuske-esine (veitsi?),

:5 kvartsi-iskoksia 43 kpl ja

:6 palanutta luuta 57 kpl/12 g. Inventointilöytöjä (HK). Diar.

12.11.1985.

Sirkko-nimisen harjun länsireunalla, Sirkonkeskijängän laidalla on erittäin laaja, noin 700 x 350 m, aurausalue, jossa aurausurien välit ovat noin 1-3 m. Samalla harjunreunamalla on useita pieniä asuinpaikkakeskittymiä, liesipaikkoja ym., joista parhaiten säilynyt Rantalan (s. 107) tilan löytöpaikka on noin 950 m etelään Minilä 1:stä. Tämä pahoin aurattu asuinpaikka on ollut ilmeisesti yli sata metriä laaja, mutta säilynyt osa, noin 25 x 25 m, suon laidassa on siitä vain pieni suikale. Varsinkin alemmissa aurausurissa on paljon palaneita kiviä ja melko runsaasti kvartsi-iskoksia, paikoin myös palanutta luuta sekä liuskeiskoksia. Selvää kulttuurikerrosta ei ojanteissa voi havaita. Korkeussuhteet huomioiden paikalla lienee oleskeltu noin vuosien 2700-2900 eKr. vaiheilla (vrt. s. 42) eli aivan tyyppillisen kampakeramiikan lopulla.

Maanomistaja: RN:o 70:7 Minilä, om. Hilma Ylitolonen, PPA 2 Tervaskievari, 95300 Tervola.

Valokuvat: f. 64310-311 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 169.

Diat: 9481

- ks. peruskarttaote s. 34.

- lisäyksiä:

77. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7339 42   p = 7339 90

y = 2557 18   i = 3421 70

z = n. 65

Koivukylä, Minilä 2

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22997:1 liuskeiskos? ja

:2 kvartsi-iskoksia 13 kpl. Inventointilöytöjä (HK). Diar.
12.11.1985.

Sirkonkeskijängän pohjoispuolella on aurasalue luoteeseen pistävän muinaislahden tuntumassa. Harjanteen lounaispuolella on Minilä 1:n asuinpaikka (ks. s. 110) laajemman aurasalueen ja suon reunassa. Minilä 2 on luoteessa olevaan Sirkonjänkään nähden noin 5 m korkeammalla tasolla olevassa aurasalueen kulmassa. Ojanteissa on muutamien tuhoutuneiden liesien kiveyksiä pääosin hienossa hiekassa, aivan kivikkoisen rinteiden alla olevalla tasanteella. Etäisyys Vähäjoelle Kemijoen suunnasta tulevaan tiehen on noin 1,1 km ja toiseen Minilän asuinpaikkaan noin 200 m. Osa Minilä 2:sta on saattanut säilyä aurasalueen pohjoispuolella olevassa mäntyvesaikossa, mutta löytöjä voi kuvata lähinnä tilapäiseen oleskeluun kuuluviksi pikemmin kuin kulttuurikerrosta muodostavaksi asuinpaikaksi. Merenpintaan nähden paikan korkeus viittaa varhaisimmillaan noin vuoden 3000 eKr. vaiheille ajoittuvaan oleskeluun (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 70:7 Minilä, om. Hilma Ylitolonen, PPA 2 Tervaskieväri, 95300 Tervola.

Valokuvat: f. 64312 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 170.

Diat: 9482.

- ks. peruskarttaote s. 34.

- lisäyksiä:

78. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7339 65   p = 7340 15

y = 2557 25   i = 3421 82

z = n. 64

Koivukylä, Sirkko

kivikautinen asuinpaikka?, luokka II

Löydöt: KM 22998:1 kvartsi-iskoksia 10 kpl. Inventointilöytöjä (HK). Diar.
12.11.1985.

Sirkko on sora- ja hiekkaperäinen, lähinnä mäntyä kasvava kangas- ja harjan-
nealue, jonka suohon rajoittuvassa länsireunassa on laajoja aurasalueita.
Tämän kohdan osalta ei toistaiseksi aurausta ole suoritettu. Kaakosta luotee-
seen kulkevan pienen metsätieuran koillispuolella on tuulenkaatoja korjattu
ja muroskehdoissa on paikoin palaneita kiviä sekä harvakseltaan kvartsi-iskok-
sia. Paikalla olevat loivat terassit viettävät lännessä olevaa Sirkonjätkää
kohti. Hajallaan noin 200 m:n matkalla olevat kymmenisen oletettua liesikoh-
taa kuuluvat korkeusolosuhteet huomioiden noin vuoden 2950 eKr. vaiheille tai
sitä nuorempaan aikaan (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 10:20 Sirkko, RN:o 10:33 Sirkonkangas, om. Reijo Ryyänen,
Oulunsuuntie 88, 90230 Oulu.

Valokuvat: f. 64313-314 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 169.

Diat: 9483

- ks. peruskarttaote s. 34.

- lisäyksiä:

79. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7337 30 p = 7338 05

y = 2551 98 i = 3416 45

z = n. 45

Koivukylä, Anttilankangas 1 (Pihlajamaa)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22999:1 oikoteräinen taltta, sädekiviliusketta, toinen lape karhea - muuten kauttaaltaan hiottu, hieman pyöreät sivut, kapenee kantaosaan, terä ja hamara lohkeilleet,

KM 22999:2 paksuselkäisen hakun? katkelma, pääosin hiottu ja

:3 kvartsi-iskoksia 11 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.

12.11.1985.

Anttilankangas on noin 3 km pitkä ja paikoin noin 0,5 m leveä, kaakko-luode-suuntainen sora- ja hiekkaperäinen harjanne Ossauskosken eteläpuolella. Lähinnä männikköä kasvavan kankaan eteläpuolitse virtaa paikoin erittäin syväuomainen Runkausjoki, joka laskee Leväjängän halki Kemijokeen. Harjanne on rämeiden ympäröimä. Ylläolevat löydöt ovat hajun halki kulkevan Sompujärventien lounaispuolella olevalta hiekkaterassilta (ks. karttaluonnos s. 114). Tämä paikka on noin 2 km Kemi-Rovaniemi -tiestä kaakkoon. Voimalinjan luoteisreunassa olevalla terassilla on tuulenkaatojen pystyynnostamia kannokoita ja muita murroskohtia, joissa on palaneita kiviä sekä kvartsi-iskoksia. Löytöjä ei vaikuta olevan kuitenkaan kovin runsaasti, eikä selvää kulttuurikerrosta ole todettavissa. Asuinpaikan laajuus lienee noin 75 x 50 m ja se sijouttuu 45 m:n korkeuskäyrän vaiheille, jolloin se voidaan ajoittaa vuoden 1900 eKr. vaiheille (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 10:24 Pihlajamaa, om. Arvi Pihlajamaa, PPA 2 Pihlajamaa, 95300 Tervola.

Valokuvat: f. 64298-300 (H. Kotivuori 1985, kuvat s. 170).

Diat: 9484

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 114.

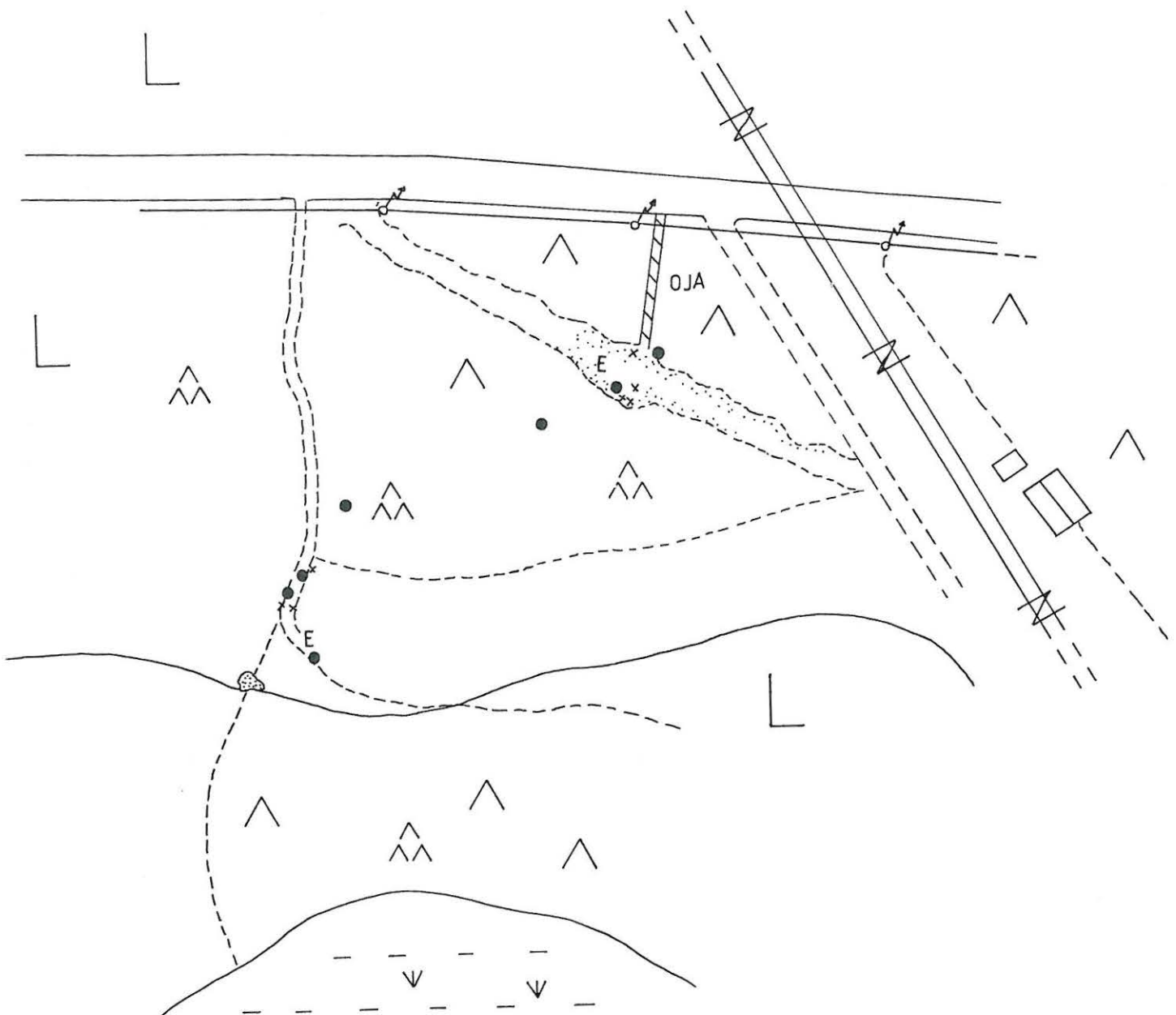
- ks. peruskarttaote s. 31 tai 32.

- lisäyksiä:

TERVOLA (79)
 KOIVUKYLA ANTTILANKANGAS
 1

H.Kotivuori 1985
 Yleiskarttaluonnos 1:1000
 Piirt. H.Kotivuori

E liuske-esine
 x kvartsi-iskoksia
 ● palaneita kiviä

80. TERVOLA *545010080* peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA
 x = 7336 15 p = 7336 85
 y = 2552 73 i = 3417 13
 z = n. 47,5

Koivukylä, Anttilankangas 2 (kaatopaikka)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23000:1 kvartsi-iskoksia 4 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.
 12.11.1985.

Anttilankankaan halki kulkevan Sompujärventien mutkassa, tiestä noin 75 m itään on kaatopaikaksi muutettu pieni hiekkakuoppa ja sen länsipuolella, noin 15 x 10 m laaja murroskohta hiekkamaassa, jossa erottuu viidessä kohdassa palaneita kiviä. Mainittuun soratiehen yhtyvä kapea metsätie kulkee aivan kaatopaikkakuopan länsipuolitse (ks. karttaluonnos s. 116). Terassimaisesti lounaaseen laskevassa maastossa on hajanaisesti kvartsi-iskoksia, mutta pitempiaikaisesta ja laajemmasta oleskelusta ei voi merkkejä havaita. Syväuomainen Runkausjoki kulkee noin 400 m tältä löytöpaikalta etelä-lounaaseen. Osa asuinpaikasta lienee tuhoutunut hiekkakuopan kaivuun yhteydessä, mutta sitä saattaa olla jäljellä noin 40 x 30 m laajalla tasanteella löytöpaikan lounaispuolella. Oleskelu ajoittuneen korkeuden perusteella (vrt. s. 42) noin 1900-2000 eKr.

Maanomistaja: Valtionmaa (Puolustusvoiman varikon yhteydessä).

Valokuvat: f. 64301 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 171.

Diat: 9485

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 116.
- ks. peruskarttaote s. 32.
- lisäyksiä:

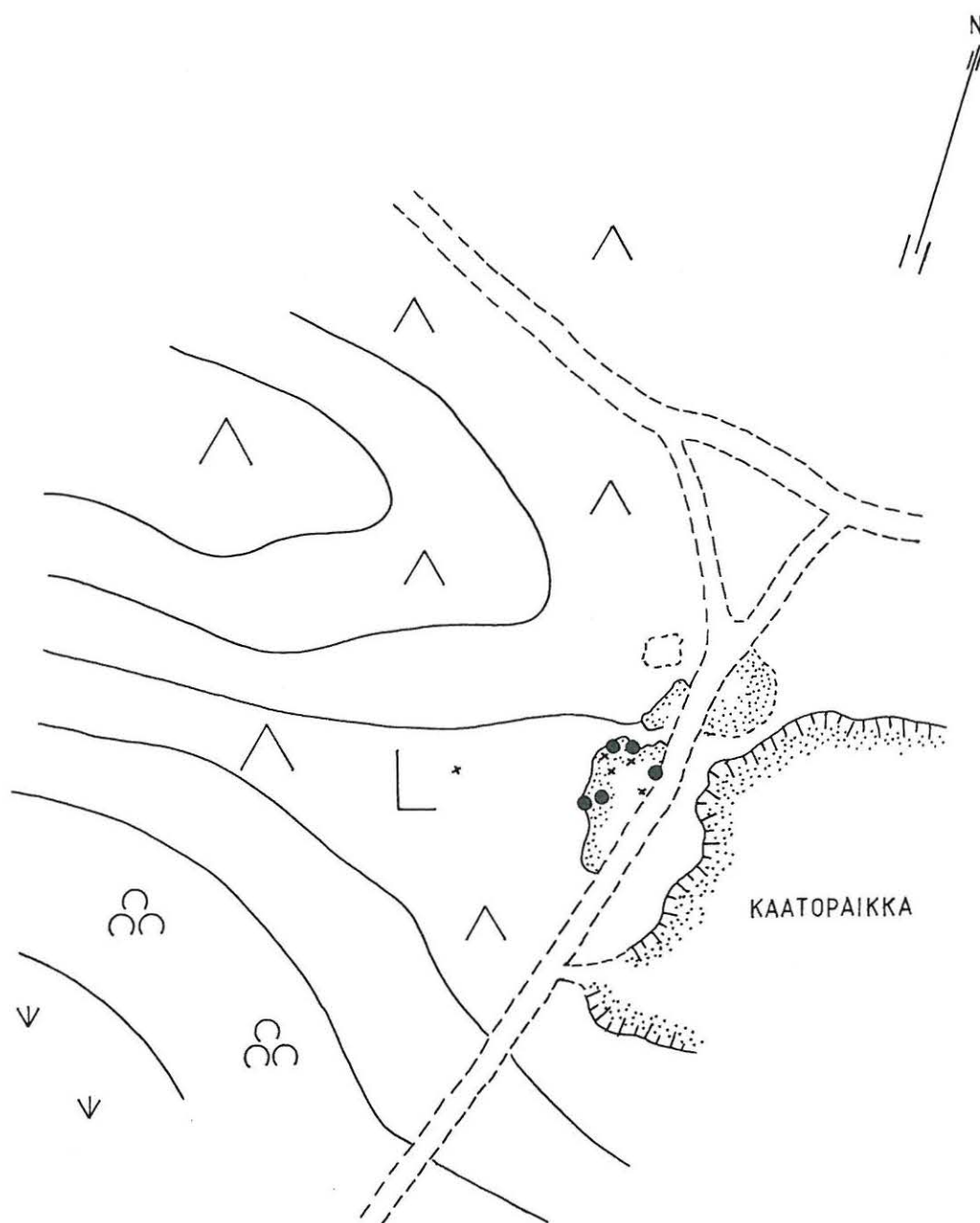
TERVOLA (80)
 KOIVUKYLÄ ANTILANKANGAS

2

H.Kotivuori 1985
 Yleiskarttaluonnos 1:1000
 Piirt. H.Kotivuori

- kuoppa
- x kvartsi-iskoksia
- palaneita kiviä

81. a ja b TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7335 70 p = 7336 35

y = 2553 60 i = 3417 95

z = n. 50-53

Koivukylä, Anttilankangas 3 (Alatolonen)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23001:1 kvartsikaavin,

:2 liuskeiskoksia 3 kpl,

:3 kvartsi-iskoksia 62 kpl ja

:4 palanutta luuta 4 kpl (kohde a). Inventointilöytöjä (HK/

PH). Diar. 12.11.1985.

Anttilankankaan kaakkoiskulmassa, noin 1,1 km Sompujärvelle vievältä tieltä erkanevaa metsätietä kuljettaessa tullaan laajalle hakkuuaukealle. Maurimyrskyn seurauksena puusto on lähes tyystin hakattu ja osa aluetta on aurattu istutuksille. Asuinpaikkalöytöjä on runsaimmin noin 100 m ko. tieltä etelään olevalla, kahden mäentöyrään väliin jäävällä, noin 120 x 60 m laajalla tasanteella (ks. karttaluonnos s. 118). Paikkaa rajaa lounaassa noin 200 x 100 m laaja suo ja vastakkaisessa suunnassa melko jyrkästi rotkomaisen syväuomaisen Runkausjokea kohti laskeva metsärinne. Joen puolella olevalla terassilla on tuulenskaatoja, mutta muuten pinnaltaan säilynyttä hiekkamaata, jossa voi todeta ainakin seitsemän lieden kiveystä ja niiden lomassa melko paljon iskoksia (alue b). Vastakkaisella sivulla on suon reunaa aurattu ja samalla tuhottu mahdollisesti noin 14 kpl liesikiveyksiä aivan suon pintatason vaiheilla olevalta hiekkakaistalta. Löytöjä on paikalla varsin runsaasti ja poikkeuksellisesti parissa kohdassa myös palanutta luuta (:4). Alueella on paikoin muuallakin yksittäisiä liesikiveyksiä ja kvartsi-iskoksia, mutta varsinainen oleskelu on keskittynyt kyseiseen kohtaan. Tämä vaihe ajoittuu korkeuden mukaan arvioiden (vrt. s. 42) vuoden 2350 eKr. tienoille.

Maanomistaja: RN:o 10:32 Alatolonen, om. Matti Räihä, Kirkkopuistok. 18 A 11, 94100 Kemi ja Reino Räihä, Pannunkorva, 96900 Saarenkylä.

Valokuvat: f. 64302-304 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 171.

Diat: 9486 (b) ja 9487 (a).

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 118.

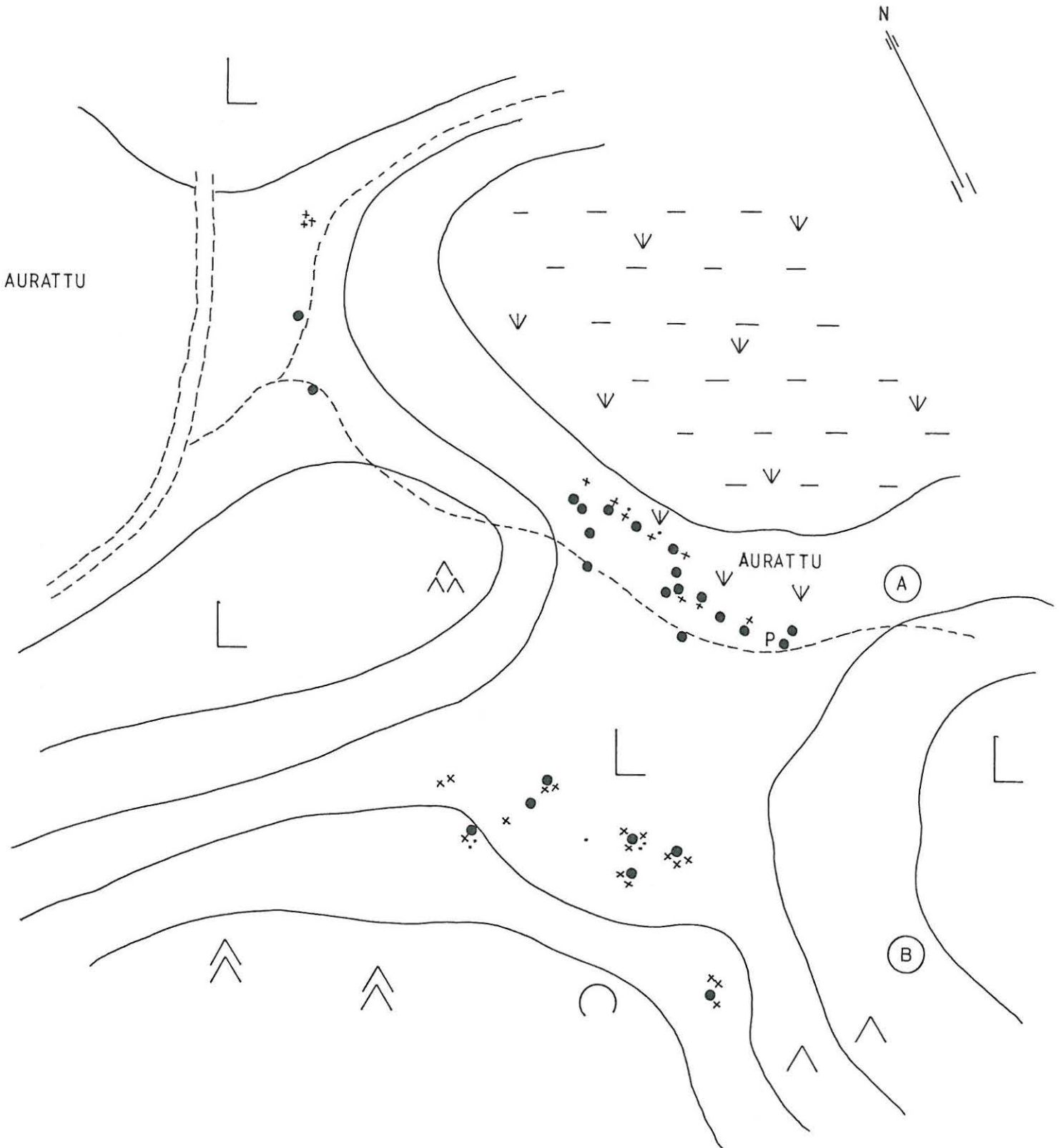
- ks. peruskarttaote s. 32.

- lisäyksiä:

TERVOLA (81) a ja b
 KOIVUKYLÄ ANTTILANKANGAS
 3

H.Kotivuori 1985
 Yleiskarttaluonnos 1:1000
 Piirt. H.Kotivuori

- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia
- liuske-iskoksia
- P palanutta luuta

82. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7334 30   p = 7334 95

y = 2554 45   i = 3418 75

z = n. 52,5

Koivukylä, Jokimaa

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23002:1 kivilaji-iskos ja

:2 kvartsi-iskos. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Ollakanojan perällä oleva Jokimaa on noin 700 x 200 m laaja harjanne Runkausojan eteläpuolella. Pääosin mäntykankaisen harjun eteläosan halki kulkee Rakkaviidassa olevalle Louhimon tilalle päättyvä öljysoratie. Tien pohjoispuolella on laaja sora- ja hiekkakuoppa, eteläpuolella hienohiekkainen ja vetinen, metsäaurattu töyräs. Hiekkaterassin itäreunassa ja tien reunapenkereillä on noin 14 kohtaa, joissa on palaneita kiviä hajonneista liesistä (ks. karttaluonnos s. 120). Aurauksesta on kulunut jo vuosia, sillä ojat ovat osittain turvettuneet. Mahdollisesti paikalla on työstetty kiviesineistöä tavanomaisesta vähemmän, sillä löytöjä ei juuri paikalla ole poimittavissa. Osa asuinpaikasta lienee tuhoutunut tien pohjoispuolelle kaivetun sorakuopan mukana, mutta terassia on myös säilynyt kuopan itäpuolella olevassa metsikössä. Korkeuskäyrien perusteella ovat liedet liitettävissä noin vuoden 2350 eKr. vaiheilla vaikuttaneeseen väestöön (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 26 Jokimaa, om. Aino ja Väinö Ryynänen, PPA 2 Harto, 95300 Tervola

Valokuvat: f. 64305 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 172.

Diat: 9488

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 120.

- ks. peruskarttaote s. 32.

- lisäyksiä:

TERVOLA (82)

KOIVUKYLÄ JOKIMAA

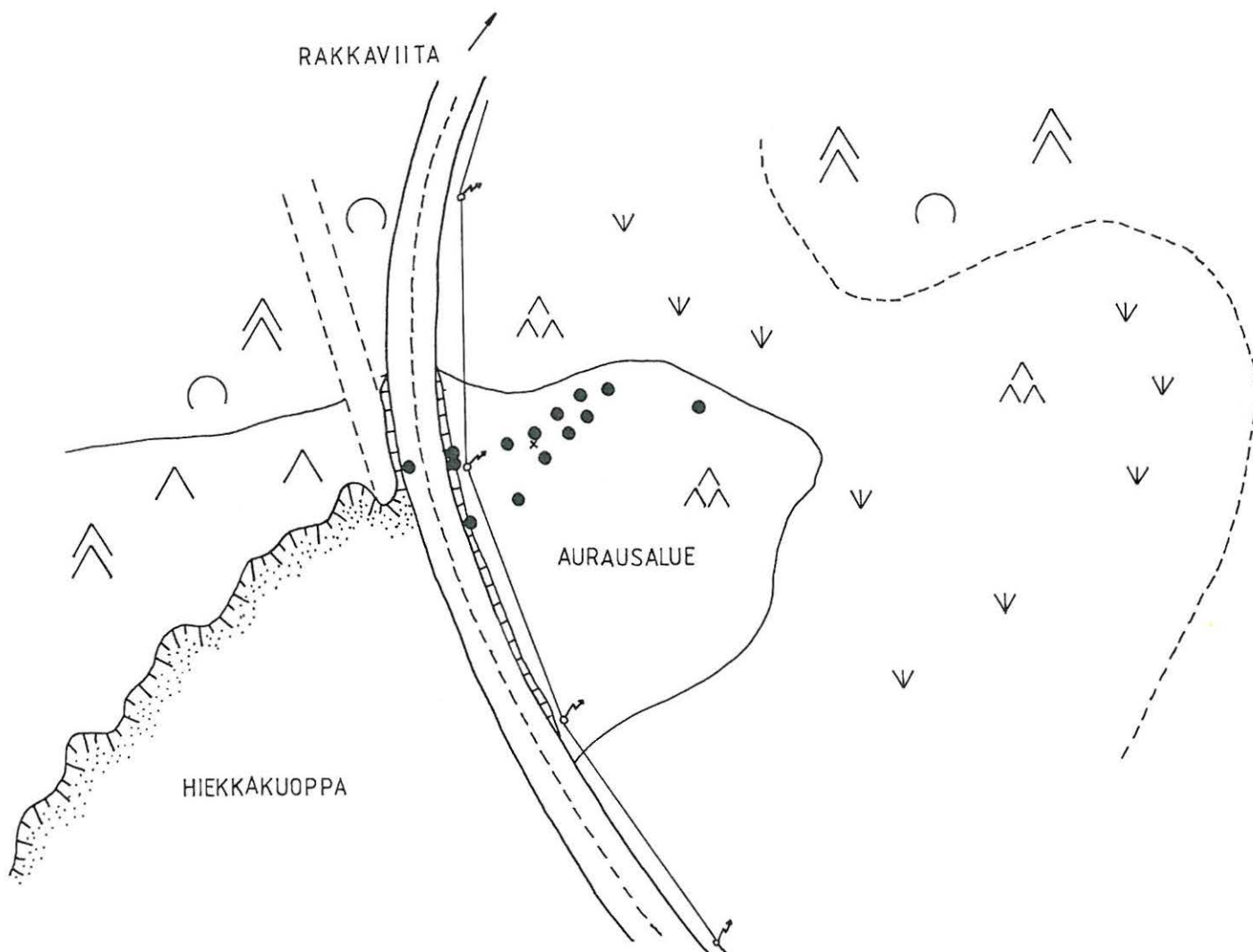
H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori

● palaneita kiviä
x kvartsi-iskoksiaN

A north arrow symbol consisting of a horizontal line with short perpendicular tick marks at both ends, and the letter 'N' to its left.

83. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7333 15   p = 7333 95

y = 2551 55   i = 3415 83

z = n. 55

Runkaus, Jarmo

kivikautinen asuinpaikka?, luokka II

Löydöt: KM 23014:1 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar. 12.11.1985.

Ossauskoskelta Sompujärvelle vievän tien varrella on myös Kuusikko-Haasionmaa -niminen pieni, asuttu mäkialue. Tämän eteläreunassa on Jarmon tila. Se on noin 300 m erittäin laajasta ja runsaslöytöisestä Mikonaho 2:n kivikautisesta asuinpaikasta pohjoiseen. Tilan päärakennuksesta noin 50 m etelään on laidunmaatasanne, jonka pinnalta kyseiset iskokset poimittiin. Maaperässä ei ollut juuri murroskohtia, mutta nurmen alla on hienohiekkaista maata ja paikoin pinnalla näkyi palaneita kiviä. Mahdollisesti kyse on samantikäisestä (noin 2400 eKr.) oleskelusta kuin suon vastakkaisellakin puolella olevassa Mikonahon asuinpaikassa.

Maanomistaja: RN:o 46 Jarmo, om. Taina ja Esko Viitanen, PPA 2 Venekumottu, 95300 Tervola.

Valokuvat: f. 64329 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 172.

Diat: 9489

- ks peruskarttaote s. 33.

- lisäyksiä:

84. TERVOLA

peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA

x = 7332 88   p = 7333 70

y = 2550 76   i = 3415 00

z = n. 53

Runkaus, Rihko

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23003:1 kvartsikaapimen? katkelma ja

:2 kvartsi-iskoksia 17 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.

12.11.1985

Mikonahon länsipuolella on laajan, TVL:n sorakuopan rikkoma mäki Sompujärventien luoteislaidassa. Mäkeä kutsutaan nimellä "Ylimmäinen Venekumottu". Alueesta kuroutuu kohti länttä kapea ja noin 300 m pitkä niemeke. Tämän eteläpuolelle muodostuu muinaispoukama, jonka reunamaa pitkin kulkee niemekkeeseen Rihkon tilalta alkava, nurmettunut peltotie. Sammalpeitetä nostaen tien pinnasta paljastui hienohiekkaisesta maaperästä 15 liesikiveystä noin 120 m:n matkalla. Kvartsi-iskokset ovat pääosin luoteisimpien liesikiveysten vaiheilta (ks. karttaluonnos s. 123). Tässä paikassa maaperä on varsin kivikkoista. Kuusikoisessa, matalassa rinteessä oleva kapea asuinpaikkakannas lienee säilynyt melko alkuperäisenä, sillä TVL:n soranotto ei ole sitä tuhonnut. Topografisin perustein kyse on Mikonahon asuinpaikkoja hieman nuoremasta, noin vuoden 2350 eKr. vaiheille ajoittuvasta asutusvaiheesta (vrt. s. 42). Rihkon tila on nykyisin autio.

Maanomistaja: RN:o 43 Vihko, om. Vilho D. Liukkonen, Lääninperäntie 10, 90440 Kempele.

Valokuvat: f. 64333-335 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 172-173.

Diat: 9490

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 123.

- ks. peruskarttaote s. 33.

- lisäyksiä:

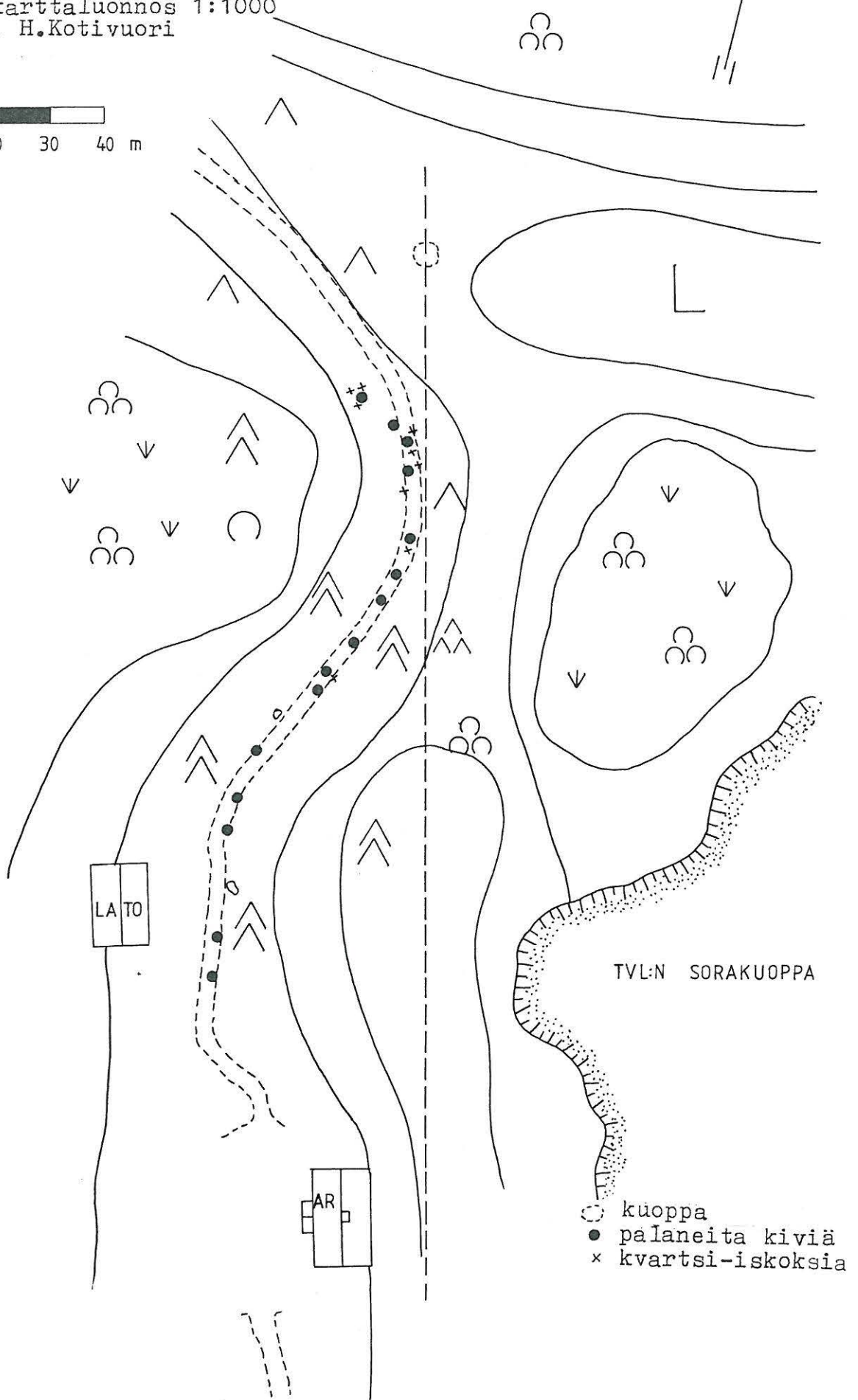
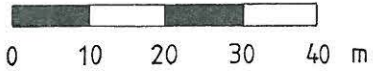
TERVOLA (84)

RUNKAUS RIHKO

H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori

85. TERVOLA *845010085* peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA
 x= 7332 40 p = 7333 20
 y = 2551 15 i = 3415 35
 z = n. 60
 (= alueen keskus)

Runkaus, Mikonaho 1

laaja kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23004:1 liuske-esineen kantaosan katkelma, sädekiviliusketta, osittain hiottu,

KM 23004:2 liuskeiskoksia 2 kpl ja

:3 kvartsi-iskoksia 47 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.
 12.11.1985.

Rakkaviita-nimisen kallioalueen länsipuolella on noin 2 x 0,5 km laaja mäntykangas, jonka länsireunassa ja pohjoispäässä on paljon kivikautiseen asutukseen liittyviä jälkiä maastossa. Laajimmillaan löytöjä on paikka paikoin noin 1,4 km:n matkalla koillinen-lounas-suuntaisen Mikonahon reunamilla, mutta vastaosa asuinkuopista on noin 800 m:n matkalla ja noin 58-65 metrin korkeuskäyrien välissä. Laajin tihentymä (= koordinaattien osoittama kohta) on Sompujärven tieltä kaakkoon vast'ikään rakennetun soratien ja Mikonahon rinteeseen yhtymäkohdassa, samannimisen tilan lounaispuolella (ks. karttaluonnos, s. 127). Tällä alueella on kaikkieen noin 21 selvästi erottuvaa asuinkuoppaa ja muutamia epäselviä painanteita. Suurimmat kuopat ovat turvettuneita soikioita, kooltaan noin 9 x 7 x 0,7 m. Pääosaa peittää nuori männikkö ja joidenkin yli kulkee metsäkoneen pyörien jäljet. Koneurissa ja tienojissa on useita särkyneitä liesikiveyksiä. Muutamia asuinkuoppia on vielä satojen metrien päässä lounaisrinteellä, mutta ne ovat jo yksittäisiä kohteita. Aivan talon päärakennuksen koillispuolella olevan korkean (65 m ymp) törmän reunalla on kuusi peräkkäin olevaa, isokokoista asuinkuoppaa (ks. karttaluonnos s. 126) noin 80 m:n matkalla ja etäämmällä, soraperäisessä maassa vielä kolme vastaavaa asuinkuoppaa. Viimemainitut ovat jo Jorman tilan RN:o 44 alueella. Tilojen rajalla olevassa kuopassa kanto oli puun kaatuessa nostanut esiin hieman palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia. Muutamia asuinkuoppia on varmasti tuhoutunut myös Mikonahon pohjoispäässä olevan sorakuopan laajentuessa, sillä vielä säilyneissä

törmän osissa (ks. karttaluonnos s. 130) on kaksi asuinkuoppaa. Mikonahon talon koillispuolella olevat kuopat saattavat korkeutensa perusteella (vrt. s. 42) olla noin 3000 eKr. ajoittuvasta asutusvaiheesta ja alhaisimmilla terasseilla olevat suinkuopat ovat selvästi hieman nuoremmasta, noin 2650 eKr. ajoittuvasta vaiheesta. Kyseinen ajoitus osuu kampakeramiikan tyylivaiheisiin II:2 ja III:1.

Maanomistajat: RN:o 44 Sorajorma, om. TVL, Suomen valtio, RN:O 42 Mikonrinne, om. Mikko ja Kaisa Tuoma, PPA 2 Jorma, 95300 Tervola, RN:o 42:2 Mikonaho, om. veitsiluoto Oy.

Valokuvat: f. 64330-4332 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 173.

Diat: 9491-93

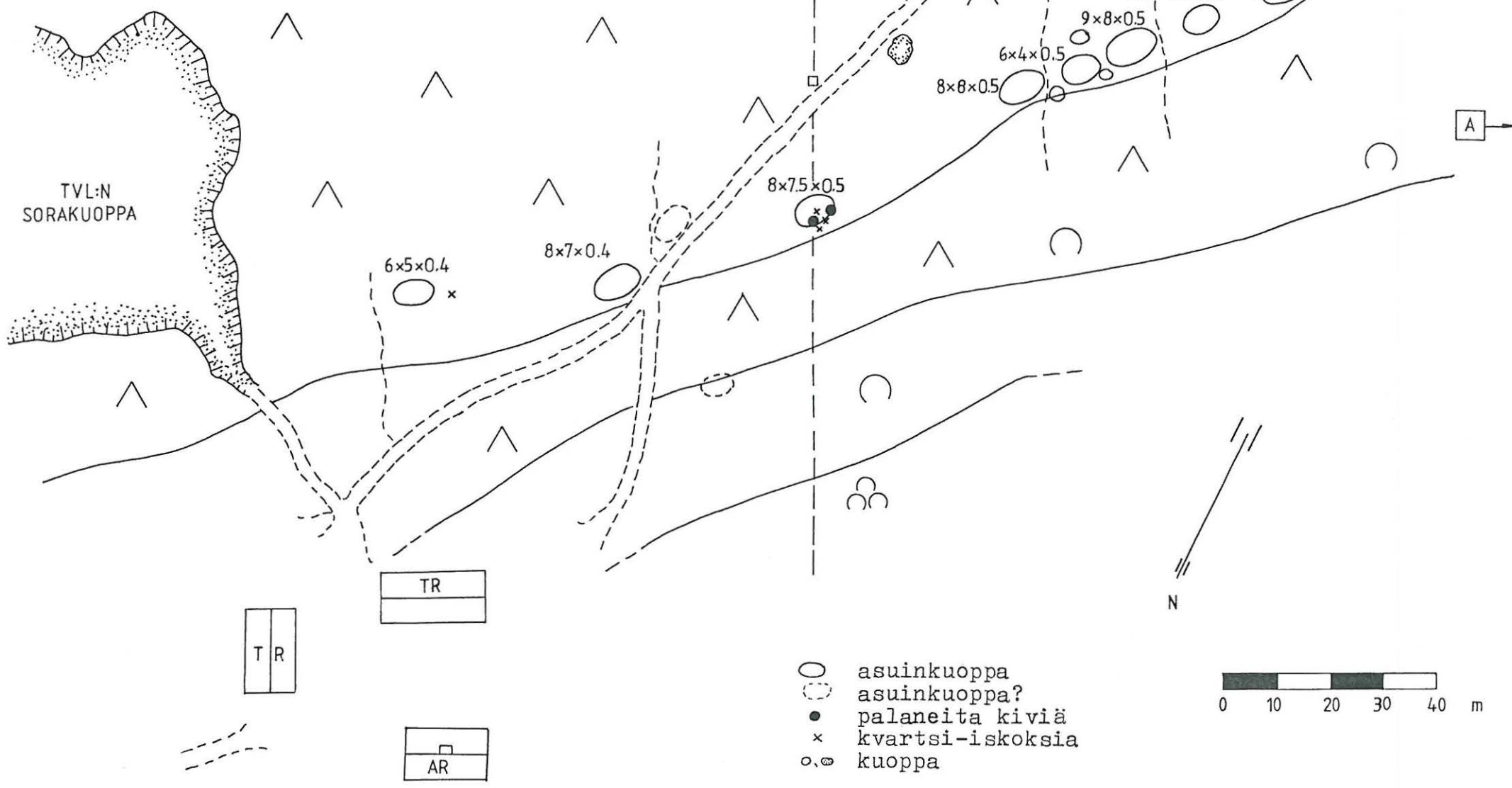
- ks. karttaluonnokset 1:1000, lehdet 1 ja 2 (yhdistettävissä), s. 126-127.
- ks. peruskarttaote s. 33.
- lisäyksiä:

TERVOLA (85)@ lehti 1

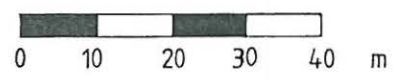
RUNKAUS MIKONAHO 1

H.Kotivuori 1985
Yleiskarttaluonnos 1:1000

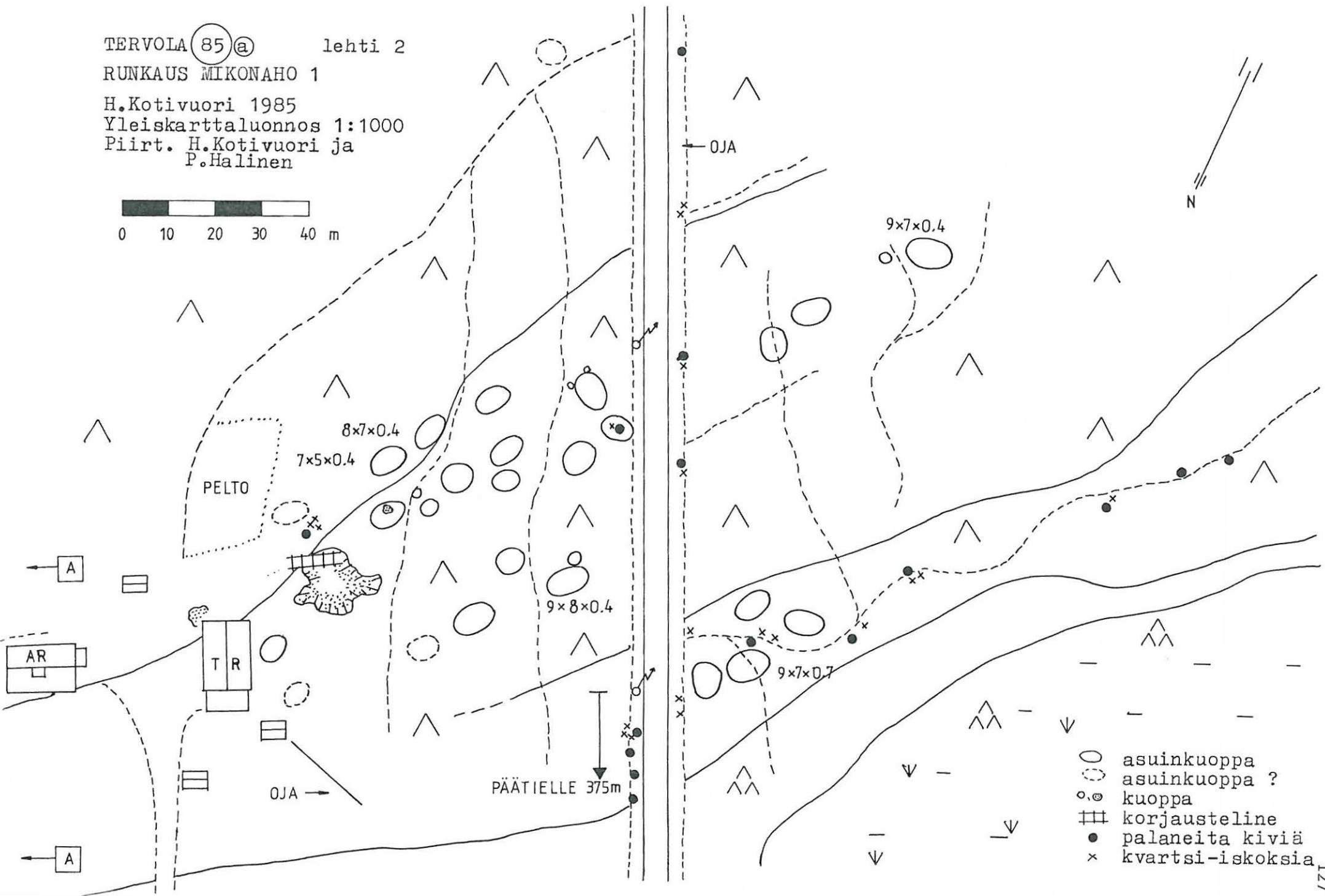
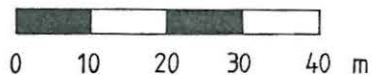
Piirt. H.Kotivuori ja
P.Halinen

- asuinkuoppa
- asuinkuoppa?
- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia
- kuoppa

TERVOLA (85)@ lehti 2
 RUNKAUS MIKONAHO 1
 H.Kotivuori 1985
 Yleiskarttaluonnos 1:1000
 Piirt. H.Kotivuori ja
 P.Halinen

- asuinkuoppa
- asuinkuoppa ?
- kuoppa
- ▤ korjausteline
- palaneita kiviä
- × kvartsi-iskoksia

86. a ja b TERVOLA 845010086 peruskartta 2544 06 RAKKAVIITA
 x = 7332 80 p = 7333 68
 y = 2551 60 i = 3415 83
 z = n. 57,5-62,5
 (= alueen keskuksen koordinaatit)

Runkaus, Mikonaho 2

laaja kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23005:1 sädekiviliuske-esine (hakku?), toinen lape ja kärki hiottu,
 :2 liuskerenkaan puolikas, halkaisijat: 5,8 cm (ulkop.) ja
 4,3 cm (sisäp.), tasasivuinen,
 KM 23005:3 taltan? katkelma, sädekiviliusketta, kapea, nelisivuinen
 ja osin hiottu,
 KM 23005:4 rombimainen hioinkivi,
 :5 ja :7 kvartsikaapimia 2 kpl,
 :6, :8 ja :9 kvartsikaapimen? katkelmia 3 kpl,
 :10 liuskeiskoksia 6 kpl, yksi esineen? katkelma,
 :11 kvartsi-iskoksia 115 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.
 12.11.1985.

Mikonahon noin 2 x 0,5 km laajan mäntykankaan pohjoispäässä, Sompujärvelle vievän tien itäpuolella on laaja kivikautinen asuinpaikka. Tässä yhteydessä sen sorakuoppien reunustama ja ilmeisesti paljolti tuhoama länsireuna on kohteena a ja soraharjanteen itäpuolella oleva osa kohteena b. Asuinpaikkalöydöt kuuluvat samaan, noin 1,4 km pitkään löytösikermään kuin etelämpänä tavatut löydötkin (s. 124). Harjanteen lounaispuolella on sorainen terassi, jossa on laajoista sorakuopista huolimatta säilynyt kaksi matalaa, ilmeisesti hiekalla pohjustettua tai hiekkaan asti kaivettua asuinkuoppaa muuten soraperäisessä maassa. Laakioiden keskellä on myös liesikiveykset. Mäen yli vievän polun varressa oli myös hieman kvartsi-iskoksia. Harjanteen vastakkaisella puolella on pienialainen, soisen maaston kattama muinaispoukama, jonka reunamilla on ainakin neljä selvää asuinkuoppaa sekä useita matalia laakioita (ks. karttaluonnos s. 130). Monet viimemainituistakin lienevät jonkinlaisia kodanpohjia, neljän painanteen keskellä oli myös liesikiveykset. Pari asuinkuopaksi tulkittavaa kuopannetta on myös noin 200 m etelämpänä olevassa rinteessä.

Alueen topografiaa hallitsee hiekkaperäinen aurausalue, jonka keskitse kulkee pieni purouoma etelästä pohjoisessa olevaan suohon. Varhaisemmin paikalla on ollut pohjoiseen aukeava lahti, jonka hiekkatörmällä kivi- ja kivikautinen väestö on suorittanut askareitaan ja rakentanut kotansa suojaiseen rinteeseen. Laajalla aurausalueella, purouoman molemmin puolin, on tuhoutunut erittäin paljon liesikiveyksiä, sillä palaneita kiviä on kasautunut aurausoijiin ainakin 85:ssä kohdassa. Alueella on runsaasti kvartsi-iskoksia ja jonkinverran myös muita löytömaterialia. Tavanomaiseen tapaan kuitenkin palanut luu ja keramiikka puuttuvat. Korkeusolosuhteet huomioiden paikalla on asuttu noin vuoden 2600 eKr. vaiheilla (vrt. s. 42) eli myöhäiskampakeramiikan varhaisvaiheessa (KA III:1). Asuinpaikkakerrostumasta on säilynyt asuinkuopanteiden ohella osa idänpuoleisia hiekkatörmäjä ja mahdollisesti metsälinjan eteläpuolella olevaa asuinpaikkaa, mutta keskeinen osa hiekkatörmien oleskelupaikoista lienee aurautunut pahoin.

Maanomistaja: RN:o 43 Rihko, om Vilho D. Liukkonen, Lääninperäntie 10, 90440 Kempele.

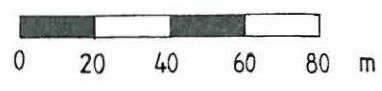
Valokuvat: f. 64336-338 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 174.

Diat: 9494-95

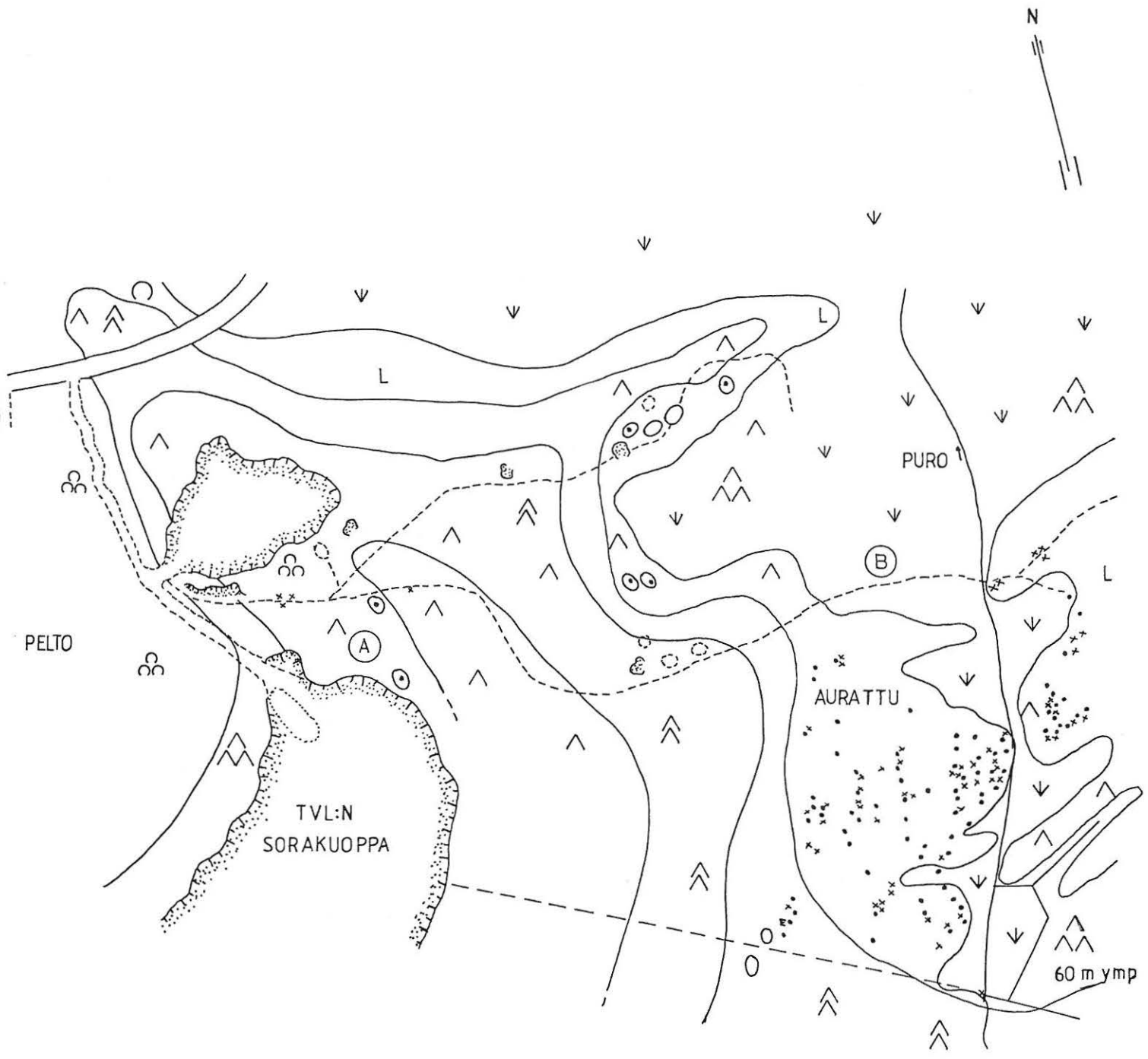
- ks. karttaluonnos 1:2000 s. 130.
- ks. peruskarttaote s. 33.
- lisäyksiä:

TERVOLA 36 a ja b
RUNKAUS MIKONAHO 2

H.Kotivuori 1985
Yleiskarttaluonnos 1:2000
Piirt. H.Kotivuori

- asuinkuoppa
- asuinkuoppa?
- kivikasa
- soran koeotos
- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia
- E liuskerengas

87. TERVOLA

peruskartta 2544 03

x = 7331 45   p = 7332 35

y = 2548 95   i = 3413 13

z = n. 59-64

Runkaus, Arto

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23013:1-2 kvartsikaapimia 2 kpl,

:3 kvartsikaavin?,

:4 kvartsiesineen? katkelma ja

:5 kvartsi-iskoksia 38 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.

12.11.1985.

Perämaan pohjoispuolelta virtaa Pahaoja-niminen jokiuoma Sompujärvi-Koivunieni -tien alittaan ja laskee luoteessa Kemijokeen. Perämaan luoteisosassa on kivikkoinen ja melko jyrkkärinteinen mäki, tiestä noin 300 m länsi-luoteeseen. Tämän 67,5 m korkean maastopisteen laella on soramaata ja luontainen kivikko, jonka tuntumassa on hajanainen aurausalue. Etelärinteellä on nuorta sekametsää kasvava tiheikkö, jossa on kaksi noin 7 x 5 m laajaa ja noin 30 cm syvää, nelisivuista rinnetasannetta. Rinteen pintamaa on melko kivikkoista, mutta näiden tasanteiden kohdalla pohjamaa on hienoa hiekkaa (ks. karttaluonnos s. 133). Pari metriä alemmalla tasolla rinteessä on ainakin kuuden painanteen ryhmä, joista kolmea voi pitää matalana asuinuoppa tai -tasanteena. Selkeimmin erottuvan, noin 5 x 5 m laajan pohjarakenteen keskellä todettiin turvetta nostamalla liesikiveys ja hienoa, palanutta hiekkaa. Laakio on vain noin 20 cm ympäristöään syvemmällä. Lähellä on lisäksi vahvan turvekerroksen peittämä, noin 3 x 2 x 0,7 m laaja kuoppa. Näitä laakioita voidaan pitää kivikautisten rakennusten tai majojen pohjina, sillä noin 40 m luoteeseen olevalla aurausalueen reunalla olleista tuulenkaadoista havaittiin palaneita liesikiviä sekä melko runsaasti kvartsi-iskoksia. Nämä murroskohdat sijoittuvat noin 2-4 m asuinlaakioita korkeammalle tasolle. Toinen kvartsikaapimista on tämän alueen alimmasta liesikohdasta, kuten lukuisat kvartsi-iskoksetkin. Erittäin kivikkouden ja hiekkanekaisen aurausalueen ojanteissa on myös paljon palaneilta vaikuttavia kiviä ja kvartsi-iskoksia, joista osa voi olla myös aurauksen rikkomia. Kuitenkin myös lähellä lakea on kivikaudella oleskeltu, sillä toinen kaa-

vin löytyi eräästä aurausurasta mäen laelta. Aurasalueen reunassa on luontaista kivikkoa (ks. karttaluonnos s. 133), jossa on kolme kivikkokuoppaa (kaksi isompaa: noin 3 x 2,5 x 6 m ja n. 2 x 2 x 0,3 m), joita tunnetaan etenkin Pohjanmaan muinaissaaristossa, nyt jo maankohoamisen myötä sisämaahan joutuneissa kallionlakikivikoissa. Todennäköisesti kyse on kivi- ja pronssikauden pyyntitoimintaan liittyvistä säilytyskuopista, jotka poikkeuksellisen selvästi tässä tapauksessa voidaan yhdistää kivikautiseen asutukseen. Mäki on luultavasti toiminut hylkeenpyytäjien leiripaikkana tyypillisen kampakeramiikan (KA II:2) loppuvaiheessa, joka korkeusolosuhteet huomioiden ajoittuu noin 2700-2950 eKr. olevaan aikaan (vrt. s. 42). Asuinlaakioiden muodossa ja korkeustasossa olevat erot kuvastavat paitsi hieman erilaisia asuinrakenteita, myös ilmeisesti eriaikaisuutta. Alueella on kuitenkin varmasti löydettävissä merkkejä asutustoiminnansta myös alemmalla tasolla olevien kuopanteiden tuntumasta. Lähin kivikautinen asuinpaikka Hyvärin tilan alueella (s. 134), noin 500 m etelään, kuuluu ilmeisesti lähinnä samaan aikakauteen.

Maanomistaja: RN:o 39 (34:1) Arto?, om. Paavo ja Hilda Kajava, Pahtaoja, 94500 Lautiosaari.

Valokuvat: -

Diat: -

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 133.

- ks. peruskarttaote s. 29.

- lisäyksiä:

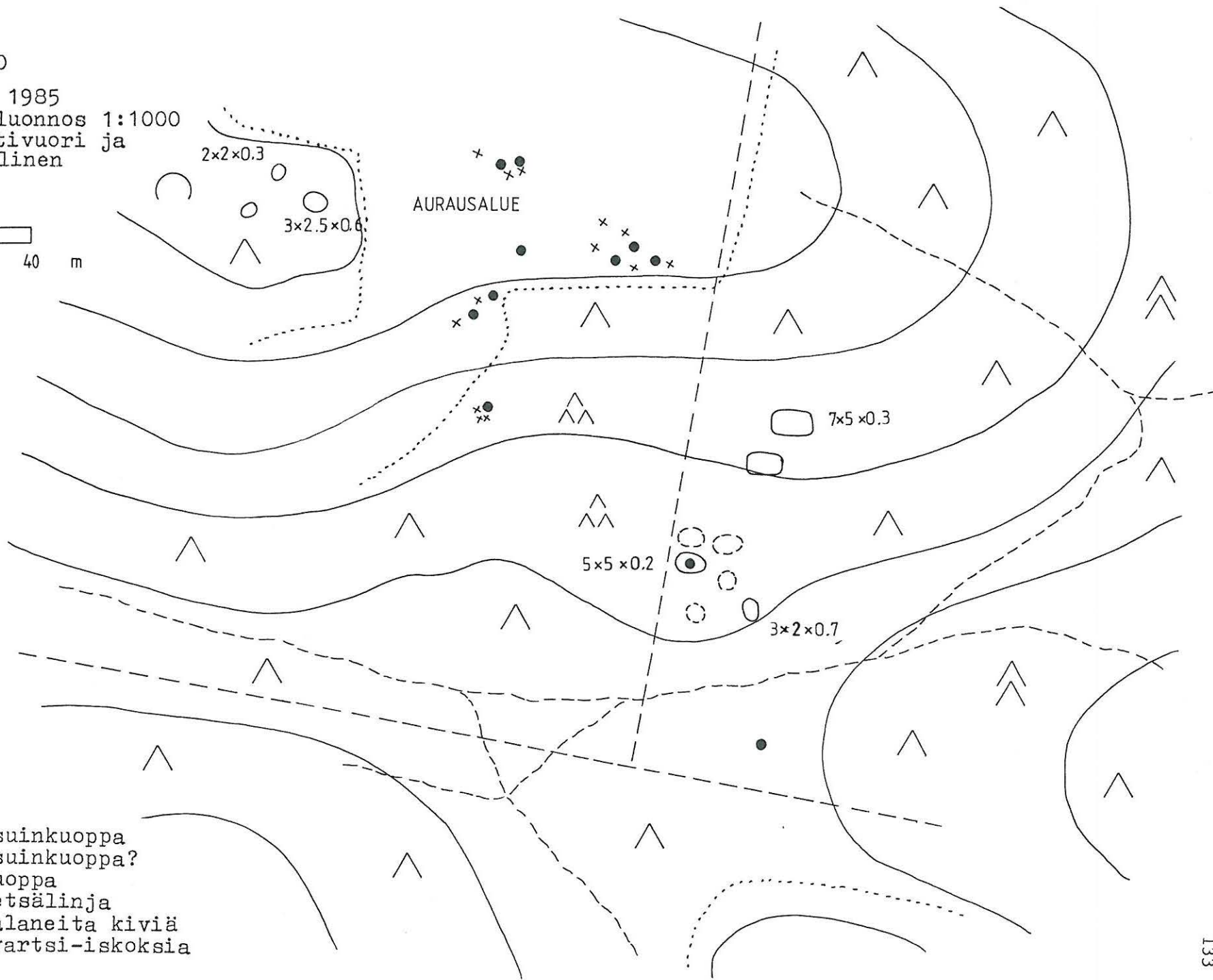
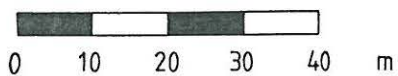
TERVOLA (87)

RUNKAUS ARTO

H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H.Kotivuori ja
P.Halinen

88. TERVOLA

peruskartta 2544 03

x = 7330 90 p = 7331 83

y = 2548 90 i = 3413 08

z = n. 60

(= talon koordinaatit)

Runkaus, Hyväri

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23012:1 kvartsikaavin? ja

:2 kvartsi-iskoksia 21 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.

12.11.1985.

Sompujärven ja Koivukylän välisen tien varrella, noin 12 km Tervolan kirkolta itään olevan Perämaan metsäkankaan länsireunassa on Hyvärin tila, tiestä noin 100 m:n etäisyydellä. Alueen pohjoispuolelta kulkeva Pahaoja laskee Kemijokeen noin 8 km soiden halki luoteeseen taivallettuaan. Tilan rakennusten kohdalle, 60 m:n korkeuskäyrän vaiheille muodostuu hiekkaperäinen muinaispoukama (ks. karttaluonnos s. 135), jonka eteläpuolella on kivikkoinen, auraamalla myllerretty mäkitörmä, kuten pohjoisessakin. Länsipuolisen suo- ja rämealueen sekä kivikon väliin jää kuitenkin hienohiekkainen, loivasti viettävä kaista, jolla on kivikautisen asutuksen merkkejä. Eteläisen aurasalueen länsireunassa on pari tuhoutunutta liesikiveystä ja kvartsi-iskoksia. Näiden pohjoispuolella, talosta noin 80 m lounaaseen on mahdollinen asuinkuoppa ja toinen pienempi kuopanne sekä kannokoissa jonkinverran kvartsi-iskoksia. Myös talon pohjoispuolella olevan pihatien pinnalla on paikoin palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia. Kuten Arton tilan löydötkin (s. 131), voidaan Hyvärin talon tuntumassa todetut asutusmuistot sijoittaa aivan tyypillisen kampakeramiikan (KA II:2) lopulle rannankorkeutensa (vrt. s. 42) perusteella eli noin vuoden 2775 eKr. vaiheille.

Maanomistaja: RN:o 34 Hyväri, om. Hilda ja Maija-Liisa Vittaniemi, Anna-Lee-na Mämmioja, Louhikkotie 26 A 18, 96500 Rovaniemi.

Valokuvat: f. 64326-327 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 175.

Diat: -

- ks, karttaluonnos 1:1000 s. 135.

- ks. peruskarttaote s. 29.

- lisäyksiä:

TERVOLA (88)

RUNKAUS HYVÄRI

H. Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. H. Kotivuori ja
P. Halinen

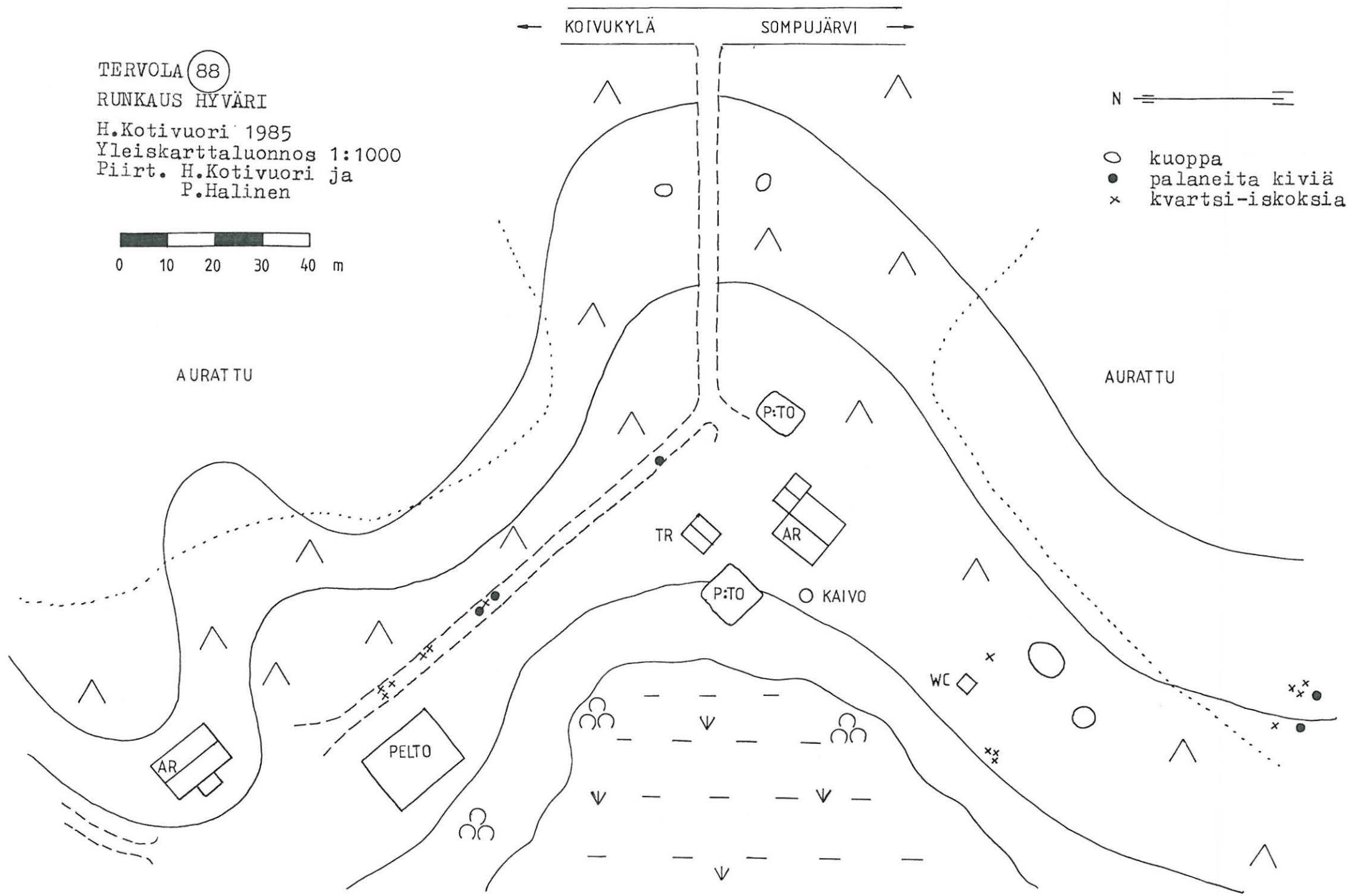
← KOTIVUKYLÄ SOMPUJÄRVI →

N

- kuoppa
- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia

AURAT TU

AURATTU

89. TERVOLA 845010089

peruskartta 2544 03

x = 7330 88 p = 7331 78

y = 2549 38 i = 3413 54

z = n. 60-62,5

Runkaus, Perämaa (Hervo)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23006:1 kvartsi-iskoksia 21 kpl. Inventointilöytöjä (HK). Diar. 12.11.1985.

Sompujärven-Koivukylä -tien kaakkoisreunassa on Perämaa-nimisen metsäisen, laakean mäen kohdalla noin 300 x 200 m laaja sorakuoppa. Sen koillispuoleisella reunalla, tiestä noin 350 m, on pohjoispuolella olevaa rämettä kohti avautuva terassimainen, matala rinne, johon jykevemmän puuston jälkeen on istutettu neliömetrin verran turvetta kuorien männikköä harvakseltaan. Samalla Pahaojan suuntaan viettävältä terassilta on noussut esiin muutamia liesikoh-
tia ja kvartsi-iskoksia merkinä kivikautisesta oleskelusta. Maaperä on paikoin puhdasta, hienoa hiekkaa, joka vaihtuu kivikoksi maaston kohotessa hie-
man etelään mentäessä. Rinteessä on yksi, n. 3 x 1,5 x 0,7 m laaja painanne. Oleskelu lienee ollut tilapäistä melko vähäisiltä vaikuttavista löydöistä pää-
tellen. Paikka on säilynyt toistaiseksi varsin vähäisin murroksin. Korkeussuh-
teet huomioiden (vrt. s. 42) paikalla on pidetty tulta noin vuoden 2800 eKr. vaiheilla.

Maanomistaja: RN:o 35:2 Hervo?, om. Pauli ja Briitta Kähkönen, 95330 Kaisajoki.Valokuvat: f. 64328 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 174.Diat: 9496

- ks. peruskarttaote s. 29.

- lisäyksiä:

90 TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

x = 7331 20   p = 732 52

y = 2540 15   i = 3404 08

z = n. 44

Lapinniemi, Anttilankumpu 1 (Laitala)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23007:1 kvartsikaavin? ja

:2 kvartsi-iskoksia 17 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.
12.11.1985.

Tervolan kirkonkylää lähinnä oleva kivikautinen asutuspiete on kyseinen Anttilankummun länsireunassa, aivan Lehmikumpuun vievän tien etelälaidassa oleva löytöpaikka. Noin 350 m pitkän aurausalueen kulmassa, kivien kattamassa, hienohiekkaisessa maaperässä, noin 3,6 km Tervolan kirkosta itä-kaakkoon on lännenpuolelta soiseen maastoon liittyvä töyräs, jossa on noin 20 x 40 m:n alalla runsaasti palaneita kiviä ja jonkinverran kvartsi-iskoksia. Kivikautinen oleskelu on sijoittunut ilmeisesti myös paikan etelä- ja tien pohjoispuoliseen osaan muinaisrantaan. Todennäköisesti hieman varhaisempi, pienialainen oleskelupaikka: Anttilankumpu 2, sijaitsee tien vastapuolella ja noin 350 m itään mentäessä (s. 138). Alhaisen löytökorkeutensa vuoksi asuinpaikka voidaan ajoittaa myöhäiskivikauteen, noin 1700-1800 eKr. (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 48:7 Laitala, om. Erkki ja Elina Köngäs, 95300 Tervola.

Valokuvat: f. 64283 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 175.

Diat: 9497

- ks. karttaluonnos 1:2000 s. 139.
- ks. topografikarttaote s. 15.
- lisäyksiä:

91. TERVOLA

peruskartta 2544 03

x = 7331 19   p = 732 55

y = 2539 90   i = 3404 35

z = n. 46

Lapinniemi, Anttilankumpu 2 (vuolukanaho)

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23008:1 hiotun kiviesineen katkelma, sädekiviliusketta,

:2 kvartsikaavin,

:3 sädekiviliusketta 7 kpl ja

:4 kvartsi-iskoksia 5 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.

12.11.1985.

Tervolan kirkosta noin 4 km itään oleva kivikautinen oleskelupaikka, Lehmi-kumpuun vievän tien pohjoispuolella olevalla hakkuuaukealla on noin 350 m Anttilankummun länsipäässä olevasta asuinpaikasta (s. 137) itään. Tien reunassa on pieni, vesakon peittämä sorakuoppa, jonka tuntumassa on ollut muinoin pohjoiseen aukeneva lahdella (ks. karttaluonnos s. 139). Suppea-alaisella hiekka- maalla on muutamia tuulenskaatamien puiden kantoja, joista löydöt on poimittu. Paikalla näkyi ainakin yhden lieden palaneita kiviä. Oleskelu poukaman rannalla ajoittuneen noin vuoden 1900 eKr. tuntumaan (vrt. s. 42). Koillispuolella on kivikkoinen aurasalue.

Maanomistaja: RN:o 48:2 Vuolukanaho, om. Suomen valtio.Valokuvat: f. 64282 (H. Kotivuori 1985), kuva s. 175.Diat: 9498

- ks. karttaluonnos 1:2000 s. 139.
- ks. peruskarttaote s. 30.
- lisäyksiä:

TERVOLA 90 ja 91

LAPINNIEMI ANTTILANKUMPU

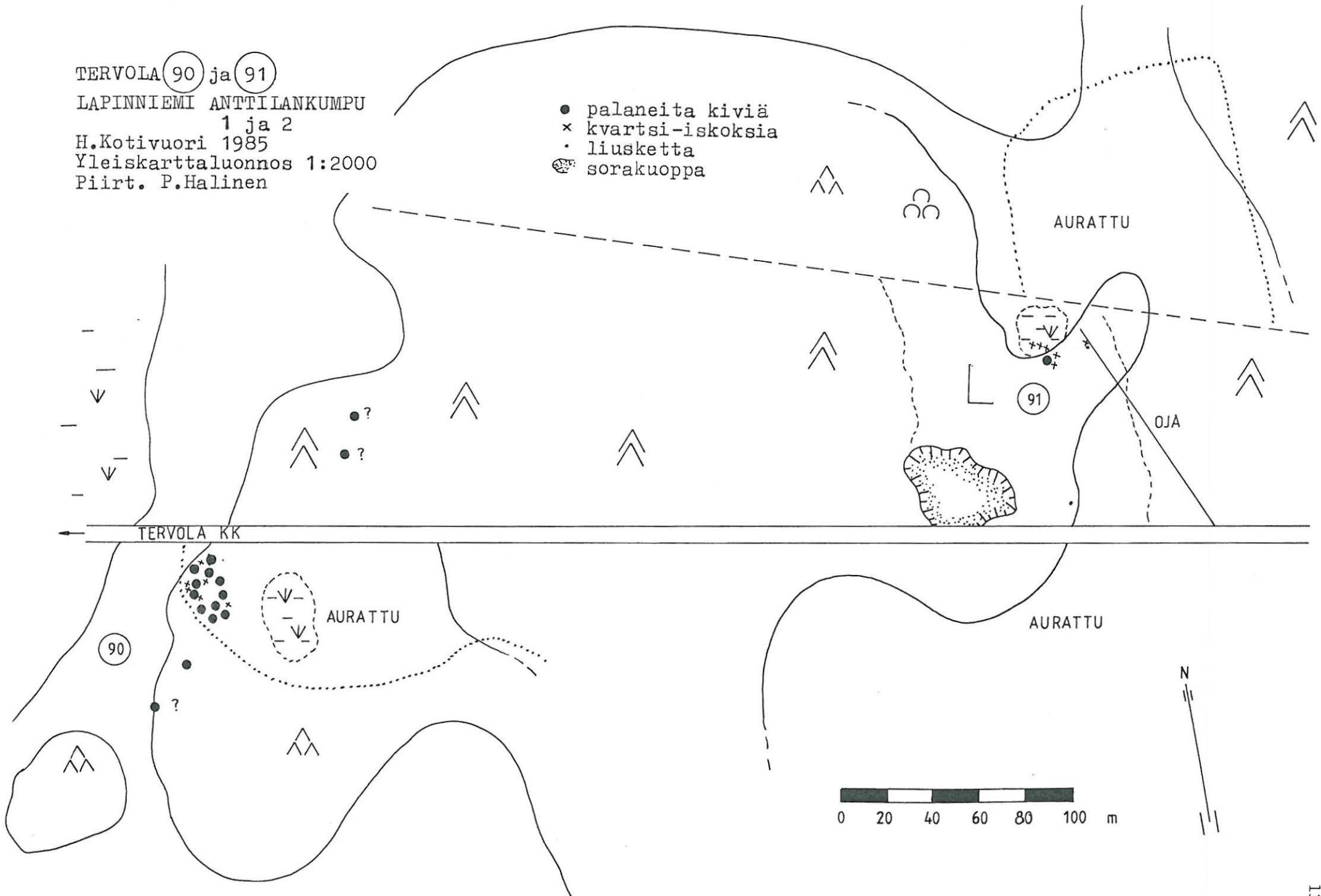
1 ja 2

H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:2000

Piirt. P.Halinen

- palaneita kiviä
- × kvartsi-iskoksia
- liusketta
- ☉ sorakuoppa

92. TERVOLA

peruskartta 2542 12 TERVOLA

x = 7333 83 p = 7335 50

y = 2533 10 i = 3397 40

z = n. 52

Tervola kk, Kokonkumpu

kivikautinen asuinpaikka?, luokka II

Löydöt: KM 23009:1 hioinkivi ja

:2 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä (HK/PH). Diar.

12.11.1985.

Törmävaaran kaakkoispuolella olevan Kokonkummun luoteisnurkassa on pienialainen kivikautinen oleskelupaikka metsätien varrella, noin 3,6 km Tervolan kirkosta länsi-luoteeseen. Metsätie jatkuu kapean suokannaksen yli Viidanmaan nimen, soiden ympäröimän metsäsaarekkeen pohjoisreunaa pitkin kohti länttä. Löytöpaikalla on pieni, hienohiekkainen niementörmä, jossa tien eteläreunalla on kaksi pientä hiekkakuoppaa. Tiellä on kaksi, kuoppien reunoilla kolme kohta, joissa on palaneita kiviä sekä harvakseltaan joitakin kvartsi-iskoksia. Näiden kuoppien länsipuolella on turvettunut, noin 2 x 1,5 x 0,4 m laaja painanne ja tien koillispuolella, noin 7 m:n päässä tiestä olevalla törmällä on noin 4 x 3 x 0,5 m laaja painanne. Tämä turpeen kattama kuoppa on ilmeisesti jonkinlainen kodanpohja. Alueella on myös pari pientä painannetta, joilla voi olla yhteyttä kivikautiseen oleskeluun, kuten koko paikalla Törmävaaran kaakoiskulman asuinpaikkalöytöihin (ks. s. 27). Tilapäisluonteiseksi arvioitava asuinpaikka ajoittunee merenpintakorkeutensa perusteella aikavälille 2000-2100 eKr. (vrt. s. 42), jolloin törmän tuntumassa voitiin kulkea vielä ruuhin tai venein.

Maanomistaja: RN:o 4:73, om.Valokuvat: -Diat: 9499

- ks. karttaluonnos 1:1000 s. 141.
- ks. peruskarttaote s. 27.
- lisäyksiä:

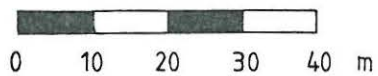
TERVOLA (92)

TERVOLA kk KOKONKUMPU

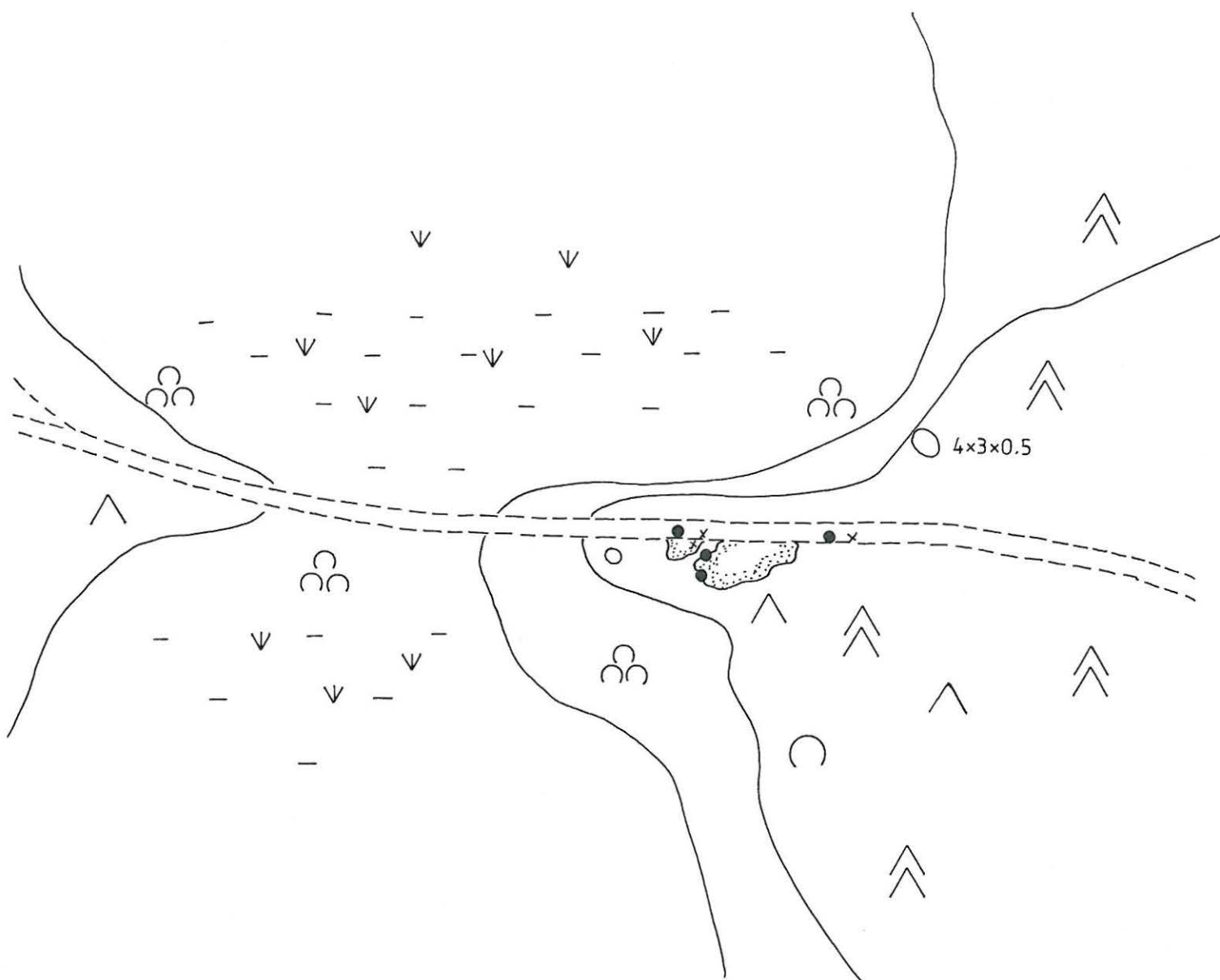
H.Kotivuori 1985

Yleiskarttaluonnos 1:1000

Piirt. P.Halinen

- kuoppa
- palaneita kiviä
- x kvartsi-iskoksia

93. a ja b TERVOLA

peruskartta 2542 12 YLIPAAKKOLA

a) x = 7326 80 p = 7328 20

y = 2538 75 i = 3402 78

z = 50-52

b) x = 7327 10 p = 7328 50

y = 2538 85 i = 3402 85

z = 50-54

(= löytöpaikkojen keskipisteiden
koordinaatit)

Kauvonkangas, ampumarata

kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Löydöt: KM 23010:1 sädekiviliuskeiskoksia 2 kpl ja

:2 kvartsi-iskoksia 14 kpl. Inventointilöytöjä (HK). Diar.

12.11.1985.

Kivikautinen asuinpaikka-alue Kauvonkankaan länsireunassa on ilmeisesti muodostanut aikanaan noin 400 m pitkän asuinuoppa-alueen. Nykyisin tämän rinteen halki johtaa itä-länsi -suuntainen soratie Kemi-Rovaniemi -tieltä noin 3 km itään. Tie puolittaa paikalla olevan, noin 200 x 200 m laajan hiekkakuopan. Sen pohjoispuoleisessa osassa on soranotto jo lopetettu, kuopan reuna aidattu ja paikalle on rakennettu ampumarata laitteistoinen. Myös tien eteläpuolella olevassa osassa kuopan rinteet on loivennettu ja taimistoa istutettu, joten soraa ei oletettavasti toistaiseksi oteta. Kuopan länsireunaa pitkin kulkee etelään kapea tieväylä, jonka reunaan on mitattu korkeuspiste 48.72 m ymp. Tämän tien tuntumassa on paikoin palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia ja harvakseltaan metsäauratussa rinteessä on joitakin asuinuoppia (kohde a). Ampumaratakuopan pohjoisreunassa on puolikas paksun humuksen peittämää asuinuoppaa sekä tämän pohjoispuolella olevassa rinteessä kymmenkunta eheänä säilynyttä, noin 6-8 m laajaa asuinuoppaa (kohde b) 50 m:n korkeuskäyrän tuntumassa, jolloin asuinpaikalla lienee oleskeltu vuoden 2250 eKr. vaiheilla tai sitä myöhemmin (vrt. s. 42). Muutamia asuinuoppia on ilmeisesti tuhoutunut soranoton yhteydessä. Lähistöllä saattaa olla enemmänkin merkkejä kivikauden asutuksesta.

Maanomistajat: a) RN:o 4:74 Ylitalo (hiekkakuoppa), om. Matti V. Mikkoter-
von perik., 95300 Tervola. RN:o 4:68 Ylimikkotervo, om. Pallarin maat.tal.yht.,
Helmi Pallari, 95300 Tervola.

b) RN:o 3:72 Väinölä, om. Eeva Maria Ylipalosaari, Heikkiläntie 4, 94400 Ke-
minmaa. RN:o 3:16 Kivelä II, om. Ritva Hurtig ym., 95340 Loue. Ampurata hiek-
kakuoppana.

Valokuvat: -

Diat: -

- ks. peruskarttaote s. 24.

- lisäyksiä:

Ks. tarkastus vuodelta 1986 (aika 15.6., selostus 14.10.)

löydetty lisäkohde c ja löydöt: KM23344:1-2

94. a-c TERVOLA

peruskartta 2544 02 LEHMIKUMPU

a) x = 7327 18 p = 7328 50

y = 2540 10 i = 3404 08

z = 52,5-55

b) x = 7327 18 p = 7327 48

y = 2540 48 i = 3404 45

z = 52,5-57,5

c) x = 7327 38 p = 7328 68

y = 2540 72 i = 3404 72

z = 52-57

(= asuinuopparyhmien keskipisteiden
koordinaatit)

Kauvonkangas, Siirtola

kivikautinen asuinpaikka, ainakin 169 selvää asuinuoppaa ym., luokka II

Löydöt: KM 23011:1 tuuran kärkiosa, sädekiviliusketta, teräosa hiottu. HuK M. Heikkinen löysi esineen tieltä (ryhmä c) asuinuoppia kartoitettaessa.

KM 23011:2 kvartsikaavin ja

:3 kvartsi-iskoksia 28 kpl, jotka inventoija (HK) poimi teiden pinnalta asuinpaikalle osuttuaan. Diar. 12.11.1985.

Esihistoriallisena kohteena aiemmin tuntematon Kauvonkangas on noin 3 x 2,5 km laaja, soiden ympäröimä, pääosin mäntymetsäinen ja asumaton hiekkakangas, joka sijaitsee noin 6 km Tervolan kirkosta kaakkoon. Kemijokiuomassa oleva Mikontervonsuvanto on kankaan länsireunasta noin 3,5 km länteen. Alueelle johtaa Tervola-Kemi -tieltä suoraan itään erkaneva, takanevan ja Vattuahon kautta kulkeva soratie, joka ampumaratana olevan hiekkakuopan ylitettyään (vrt. s. 24) sivuuttaa kankaan luoteisosassa olevan, Käärmeharju-nimisen soraharjun. Tästä mäestä on lohkaistu osa sorakuopaksi. Suoraan itään kulkeva tie haarautuu Käärmeharjun itäpuolella myös etelään. Noin 50 m risteyksestä länteen metsätieltä erkanevaksi kapea metsätie. Maasto viettää tällä hiekkaterassien kattamalla mäntykankaalla loivasti luoteeseen. Noin 300 m metsätietä mainitulta soratieltä lähtien kuljettaessa saavutaan risteykseen, josta suoraan jatkuva haara päättyy suohon ja suon reunaa seuraava itäinen haara vie noin 600 m:n päässä olevaan seuraavaan risteykseen (ks. kartat s. 147-148). Toisen risteyksen tuntumassa maasto viettää loivasti länsi-luoteen puolella olevaa suopoukamaa kohti. Alueella oleva mäntykangas on idän ja pohjoisen puolelta kapean soraharjanteen suojassa. Pohjoisessa toisesta metsätieristeyksestä al-

kava haarauma päättyy harjanteiden välisen kapeikon kautta suohon noin 300 m:n päässä risteyksestä. Soraharjanne jatkuu korkeana ja kapeana, soiden halki kuroutuvana niemenä noin 700 m ja jatkuu vielä kilometrin mitaisena suosaa-riketjuna. Topografisesti harjanteen suojaama mäntykangas muodostaa muinais-poukaman rannalla olevan, loivasti ja paikoin terassimaisesti viettävän kokonaisuuden, jonka halki kulkee kapea, hiekkapohjalle urautunut metsätie. Ensimmäisen risteyksen ympärille (ks. s. 147) muodostuu asuinkuopparyhmä a, tätä itään haarautuvan tien eteläreunaan ryhmä b ja toisen risteyksen tuntumaan ja etenkin sen koillispuolella olevalle laakiolle ryhmä c. Käytännössä alueelle on hahmotettavissa yhtenäinen, yli 900 m pitkä asuinpaikkaketju, jossa voidaan erottaa vajaa 200 kpl - pääosin kivikauden asumusten pohjaksi luokiteltavaa asuinkuoppaa.

Ryhmä a: Läntisimmän metsätieristeyksen luoteis- ja kaakkoispuolilla koostuu mahdollisesti ajallisesti ainakin kahdesta asuinkuopparyhmästä. Kuopat ovat selvästi paikoin lounas-koillinen -suuntaisissa riveissä, mikä osoittanee myös rivin kuoppien samanaikaisuutta. Matalimmalla olevat kuopat ajoittuvat lähimmän muinaisrannan (vrt. s. 42) suhteen vuoden 2300 eKr. vaiheille ja kauempana suosta olevat kuopat noin 50-100 vuotta varhaisempaan aikaan. Ryhmässä on ainakin 50 yli 4 m Ø olevaa kuoppaa, kuusi asuinkuopaksi oletettua painannetta ja ainakin viisi pienempää kuoppaa. Viitisen asuinkuoppaa on jäänyt osin metsäteiden alle ja tien pinnassa onkin paikoin palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia näiden kuopanteiden vaiheilla. Mahdollisesti länsipuolella on lisää kuoppia. Painanteet ovat pääosin loivareunaisia, humuspeitteen kattamia soikioita. Niiden keskimääräinen syvyys on noin 50 cm ja laajuus noin 6-8 m. Koko ryhmä sijoittuu noin 190 x 150 m laajalle alueelle.

Ryhmä b: Noin 200 m itään vievää metsätiehaaraa kuljettaessa tullaan paikalle, jossa kaksi asuinkuoppaa on jäänyt tien alle. Tiellä on palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia. Etelänpuoleisessa rinteessä on kuoppia etenkin 55 m:n korkeuskäyrän yläpuolella, jolloin ne ilmeisesti ajoittuvat (vrt. s. 42) lähinnä vuosien 2400-2450 eKr. vaiheille. Alueella on ainakin 25 selvää asuinkuoppaa, osin selvästi rivissä, 1-3 m:n välein. Paikalla on myös kuusi todennäköistä asuinkuoppaa ja kolme pientä painannetta. Alueen laajuus on noin 250 x 80 m.

Ryhmä c: Edellisestä ryhmästä noin 100 m itään olevan risteyksen kaakkoisreunassa on viisi asuinkuoppaa, kolme sellaiseksi oletettua ja yksi pieni kuop-

pa. Osin tien tuhoaman kuopan reunasta löytyi tuuran kärkiosa KM 23011:1 kuoppia kartoitettaessa. Näiden kuoppien koillispuolella olevalla, soraharjun suojaamalla tasanteella on laaja asuinkuoppa-alue, joka kaartuu länteen harjanteen reunaa seuraten. Luoteisimmat kuopat sijoittuvat korkeutensa perusteella noin vuoden 2300 eKr. vaiheille, kun kaakkoispuolen kuopat saattavat olla jo noin 150 vuotta iäkkäämpiä. Mahdollisesti juuri kuoppaketjujen perättäisyydessä on havaittavissa eriaikaisuutta. Tällä alueella on yli 4 m Ø olevia asuinkuoppia ainakin 64, sellaiseksi oletettuja kuoppia 18 ja kuusi pientä kuoppaa. Kuoppien ominaisuudet ja ryhmitys vastaavat edellisiä kokonaisuuksia. Alueen laajuus on noin 260 x 210 m.

Yhteensä koko alueella on ainakin 139 asuinkuopaksi luettavaa kuoppaa, noin 30 sellaiseksi oletettua kuoppaa ja 14 alle 4 Ø olevaa kuoppaa. Kauvonkankaan kohteet ovat Siirtolan tilan osalta säilyneet pääosin luonnonmukaisessa tilassa ja alue on myös maisemallisesti säilynyt eheänä. Alueella on kuitenkin suoritettu maa-aineksen ottoon tähtäävää koekuopitusta, jolloin kyseinen alue saattaa joutua lähitulevaisuudessa tuhoutumisuhan alaiseksi. Kokonaisuus on Tervolan tunnetuista kivikautisista asuinkuoppa-alueista Törmävaaran lounaiskulman ohella laajin, topografialtaan jälkimmäistä selkeämpi ja helpommin tavoitettava, jolloin sen säilyttämiseen tulisi kiinnittää runsaasti huomiota. Alueen kuopat luonnostelivat kartalle HuK M. Heikkinen ja fil.yo T. Pärssinen oman työnsä ohella. Toistaiseksi kuitenkin Kauvonkangas, kuten koko eteläinen Tervola on vielä muilta osin inventoimatta, joten sieltä löydettäneen enemmänkin kivikautisia kohteita.

Maanomistaja: RN:o 3:22 Siirtola II, om. Lauri ja Ulla Pesola, 95300 Tervola.
RN:o 3:17 Välikantola (osa alueen länsireunaa) om. Suomen valtio.

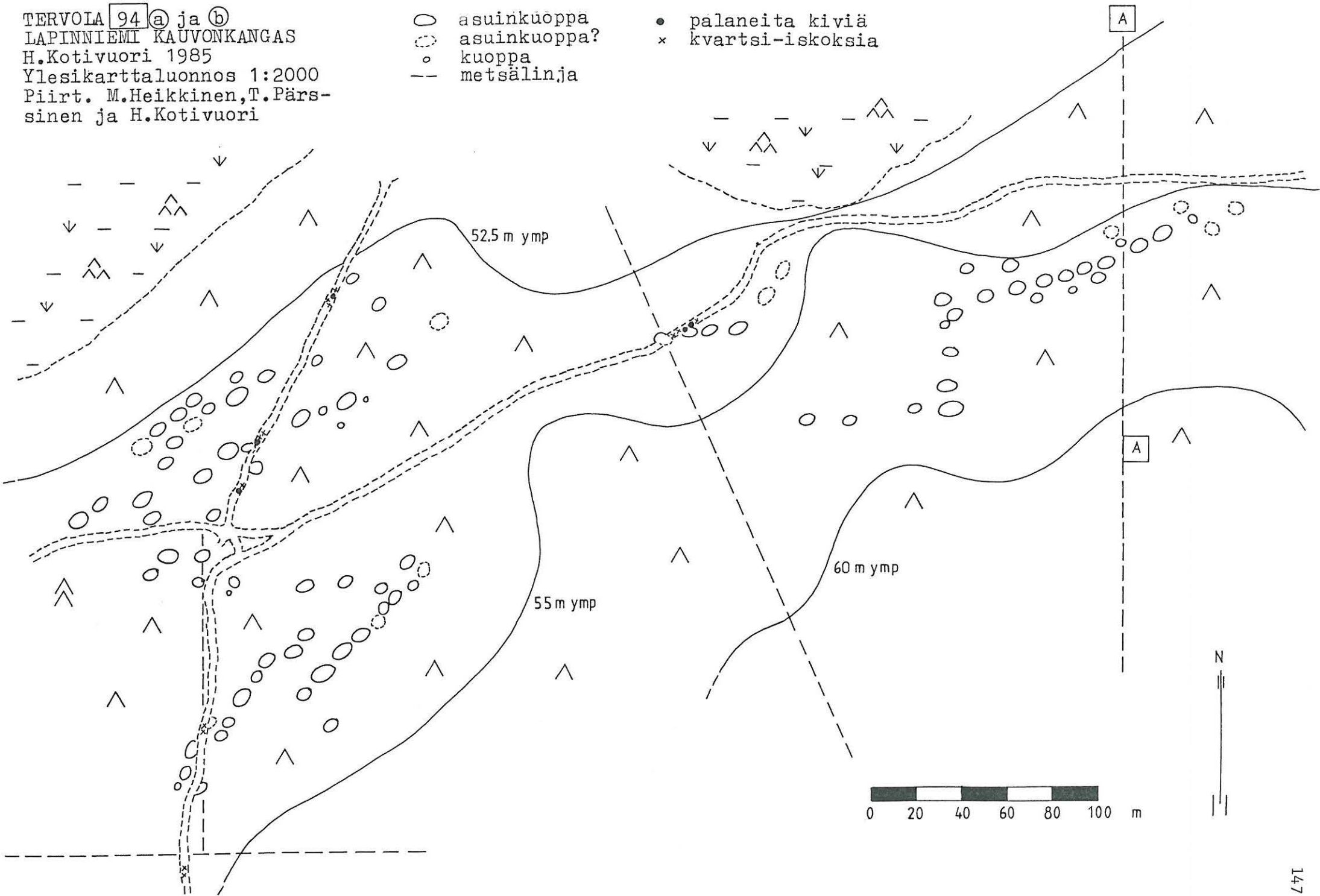
Valokuvat: -

Diat: 9500-9502

- ks. peruskarttaote s. 28.
- ks. karttaluonnokset 1:2000 s. 147-148.
- lisäyksiä:

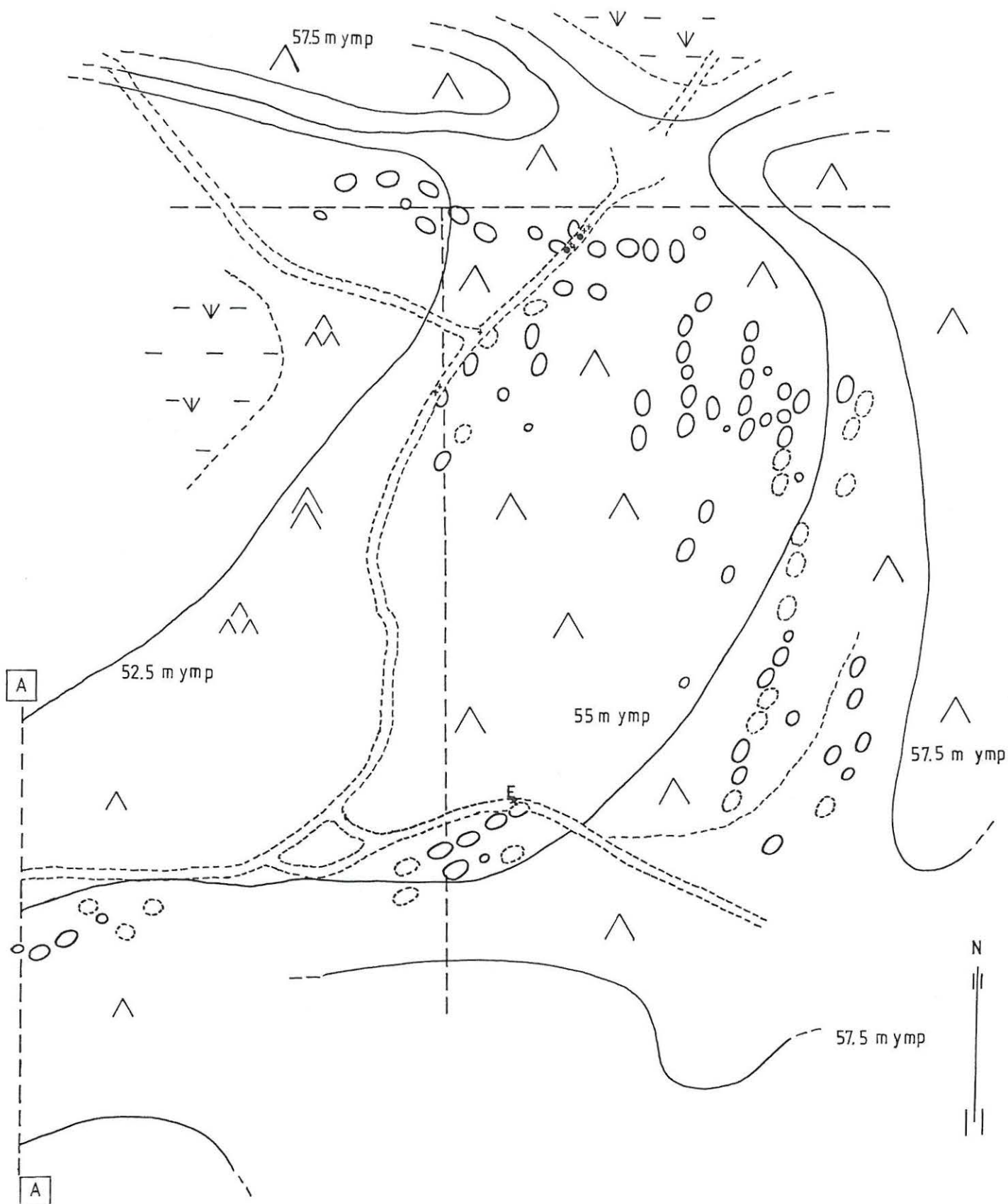
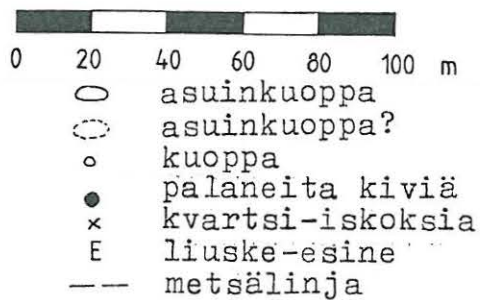
TERVOILA 94 a ja b
 LAPINNIEMI KAUVONKANGAS
 H.Kotivuori 1985
 Ylesikarttaluonnos 1:2000
 Piirt. M.Heikkinen, T.Pärs-
 sinen ja H.Kotivuori

- asuinkuoppa
- palaneita kiviä
- asuinkuoppa?
- × kvartsi-iskoksia
- kuoppa
- metsälinja

TERVOILA 94 © (osin b)
 LAPINNIEMI KAUVONKANGAS
 H.Kotivuori 1985
 Yleiskarttaluonnos 1:2000
 Piirt. M.Heikkinen, T.Pä-
 rssiinen ja H.Kotivuori

95. TERVOLA

peruskartta 2633 04 KOIVU

x = 7342 61   p = 7343 10

y = 2557 68   i = 3422 38

z = n. 50

Koivukylä, Tuomukka

kivikautinen löytöpaikka, luokka II

Löydöt: KM 22972 tuuran kärkiosa, terä kauttaaltaan hiottu, pyöreämuotoinen, sädekikiviliusketta, ei lohkeamia tai muita käyttöjälkiä. Mv. Juho Alaniska löysi esineen kynnöspelloilta, Kemijoen kaakkoispuoleiselta törmältä keväällä 1985. lahj. Diar. 11.11.1985.

Löytöpaikka liittyy jo entuudestaan hyvin tunnettuun Suukosken alueen kivikautiseen asutukseen Kemijoen itärannalla. Löytäjä kertoi esineen olleen auruksen jäljiltä hänen vuokraamansa pellon pinnalla ja havainto tehtiin kiviä käsin paikalta poistettaessa. Löytöpaikka on noin 10 m Tuomukan tilan raja-aidasta ja sen vieressä olevasta ladosta koilliseen. Löytökohdassa maaperä on lähinnä hiesua ja rantaterassi kääntyy jyrkästi viettämään kohti Kemijokea noin 30 m löytöpisteestä luoteeseen. Lapionpistoin tällä paikalla ei mitään kivikautiseen asutukseen viittaavia havaintoja tehty, vaikka ilmeisesti lähistöllä on asuttu. Paikka on Kemi-Rovaniemi -tieltä (joen itäpuoleiselta tieltä) noin 75 m luoteeseen ja korkeuden mukaan arvioiden löytö on noin 2200 eKr. olevalta myöhäiskivikauden vaiheelta (vrt. s. 42).

Maanomistaja: RN:o 1:57 (1:13) Tuomukka, om. Ritva ja Erkki Jeremejeff, PPA 2 Suukoski, 95300 Tervola.

Valokuvat: f. 64342-343 (H. Kotivuori 1985), kuvat s. 176.

Diat: 9503

- ks. peruskarttaote s. 40.

- lisäyksiä:

YHTEENVETO

Suoritetun maastoinventoinnin seurauksena Tervolan kiinteiden muinaisjäännösten lukumäärä ja levinneisyys muuttuivat melkoisesti, sillä alueelta voitiin paikantaa 31 aiemmin tuntematonta, varmaa kivikautista asuinpaikkaa ja 5 todennäköistä asuinpaikkakohdetta. Näistä laajin yksittäinen kohde on Kauvonkangas, Siirtola II (ks. TERVOLA 94 a-c, s. 144), jonka alueella on ainakin 169 asuinkuoppaa (yli 4 m Ø) tai sellaiseksi määriteltyä painaamaa. Uudet kohde-numerot ovat 34. b, 61.-63. ja 65.-95. Tuomukan tuuralöytö (ks. TERVOLA 95. s. 149) voitiin toistaiseksi tulkita muiden löytöjen puuttuessa vain löytöpaikaksi.

Tervolasta tunnetaan aikaisempien tarkastusten puitteissa noin 12 kiviesineen löytöpaikkaa, Törmävaaran laaja-alaiselta asuinpaikka-alueelta arvioni mukaan noin 7-10 erilliseksi luokiteltavaa, kivikautista asuinpaikkaa tai asuinkuoppa-aluetta ja muualta (lähinnä Ossauskosken yläpuolisesta Kemijokivarresta) Tervola^{ac} 10 asuinpaikaksi luokiteltua kivikauden löytöpaikkaa. Näiden lisäksi vanhemmat kirjalliset lähteet mainitsevat joukonepämääriä, paikoin luontaisia kohteita, joiden esihistoriallisuus on kyseenalainen (ks. TERVOLA 1-15). Arviointiperusteista riippuen voidaan Tervolassa nykyisin laskea olevan 48-56 kivikautista asuinpaikkaa, joista muutamat: Törmävaaran pohjoisrinne ja koilliskulmaus, Kauvonkangas ja Mikonaho (ks. TERVOLA 85 ja 86 a/b) ovat yli kilometrin mittaisia (ensimmäinen jopa noin 2,5 km) asuinpaikka-alueita. Hieman pienempiä kokonaisuuksia ovat Louepalo, Petäjämäa ja Ossauskosken yläpuolisen jokivarren asuinpaikat.

On selvästi havaittavissa, miten kivikauden loppupuolella Ossauskosken vaiheilla oli silloisen Kemijokivarren suu, jonka edustalla oli Törmävaaran, Petäjämäan, Kauvonkankaan ja monien muiden saarien suojaama merenselkä. Louepalo, Anttilankangas ja Mikonaho olivat tuon lahden kaakon- ja luoteenpuoleista rannatörmää. Näillä hiekkaperäisillä mäntykankailla asunut väestö keskittyi löytöjen nojalla ainakin vuosien 2800-3000 eKr. tietämissä hylkeenpyyntiin, sillä Törmävaaralta on löydetty esihistoriallisissa löydöissä harvinaislaatuja, palamattomia hylkeenluita. Monet vuoden 1985 inventointikohteetkin kuvastavat samaa toimintaa (ks. TERVOLA 87 s. 131). Lisäksi lohenpyynti ja merkittävä kulkuyhteys ovat houkutelleet kivikauden väestöä asettumaan mainitun jo-

kisuun tienoille. Laajoista kauppayhteyksistä kertovat Törmävaaran meripihkakorut ja piiaineisto. Inventoinnin tuloksena tunnetaan nyt piiesineitä ja -iskoksia Laajamaan asuinpaikalta nro 1 (ks. TERVOLA 72 s. 101). Lapin kivikautisille löydöille ominaista keramiikkaa on Tervolassakin löydetty niukalti, mutta Törmävaaran ohella voitiin inventoinnin tuloksena kirjata vähäisiä keramiikkalöytöjä myös kahdesta muusta kohteesta (ks. TERVOLA 70 b s. 96 ja em. Laajamaa 1 s. 101). On lisäksi mainittava, että Tervolaa pidetään liusketuurien raaka-aineen runsauden ja löytöjen määrän vuoksi tuurien keskeisenä valmistusalueena. Yksittäisistä löydöistä kuuluisin lienee hirvenpääkoristeinen, punaliuskeesta valmistettua liuskeveitsi (KM 11703), joka löytyi Törmävaaran koilliskulmauksesta (ks. s. 57).

Inventointikohteiden osalta keskeisimpiä ovat Tervolan seudulle niin ominaiselta metsäauraukselta monasti onnekaasti välttyneet kivikauden asuinkuoppa-alueet. Törmävaaran pohjoisrinteellä viime kesäkaudella suoritetuissa kartoituksissa todettiin 305 yli 4 m laajaa asuinkuoppaa. Ennen vuoden 1985 inventointityötä ei tunnettu muita asuinkuoppa-alueita Tervolassa, mutta maastoharvoinnilla voitiin nyt todeta vastaavansuuruisia asuinkuoppia kaikkiaan 17 kohteessa, yhteensä 292 painauma ja noin 50 pienempää kuopannetta. Asuinkuopat ovat keskimäärin noin 0,4 m syviä ja 6 x 8 m laajoja, usein soikeita, poikkeuksellisesti paikoin myös nelisivuisia painaumia. Ne sijoittuvat usein ketjumaisesti hiekkaperäisten mäntykankaiden terassimaisten muinaisrantavallien niskalle. Kohteittain asuinkuoppia todettiin inventoinnissa seuraavasti:

ks.	TERVOLA nro	(yli 4 m Ø) kpl	epäselvät kpl
57.	Runkaus, Aula	1	1
60.	Petäjämaa, Toivola	1	1
61.	Petäjämaa, Hetekorpi 2	1	1
62.	Petäjämaa, Vaarakantola	1	1
63.	Petäjämaa, vedenottamo	-	1
67.	Runkaus, Leinonen	2	3
69.	Runkaus, Kokko	2	7
73.	Koivukylä, Laajamaa 2	14	3
74.	Koivukylä, Rantala	5	2

ks.	TERVOLA nro	(yli 4 m Ø)	epäselvät
		kpl	kpl
75.	Koivukylä, Saari	-	2
85.	Runkaus, Mikonaho 1	34	9
86.	Runkaus, Mikonaho 2	10	4
87.	Runkaus, Arto	3	2
88.	Runkaus, Hyväri	-	1
92.	Tervola kk, Kokonkumpu	-	1
93.	Kauvonkangas, ampumarata n. 10		-
94.	Kauvonkangas, Siirtola	139	30
	Yht.	223	69

Lapin seutukaavan 1. osan perusteella Tervolan muinaisjäännöskohteet sijoituvat pääosin toimenpiderajoitteisten alueiden ulkopuolelle. Ainoastaan Kauvonkankaan länsiosan (ks. TERVOLA 93, s. 142) kohdalla oleva merkintä SU 3 nro 354 ja Törmävaaran koilliskulmassa merkintä SU 2 nro 582 ehkäisevät myös jonkinverran esihistoriallisten löytöjen tuhoutumista. Erillisenä rajausalueena on lisäksi merkitty Ossauskosken patoallas, jonka rantamilla on useita kivikautisia asuinpaikkoja. Vuoden 1985 inventointityö kaksinkertaisti Tervolan tunnetun kivikautisen asuinpaikkaluvun, monipuolisti löytöaineistoa ja muutti etenkin asutuksen sijaintia koskevaa kuvaa, joten tuloksia voi pitää ennakoitua huomattavasti laaja-alaisempina. Erittäin todennäköisesti kunnan muinaisuutta koskeva aineisto tulee vastaisuudessa vielä monin tavoin muuttumaan ja inventoinnin jatkaminen on jo siksikin toivottavaa, että käytetyn ajan puitteissa voitiin tarkastaa vain joitakin maastokohteita pääteiden varsilta.

Helsinki 21.2.1986

Hannu Kotivuori

Tutkija

TERVOLA, VAREJOKI, TÖRMÄVAARA

Omistajaluettelo rekisterikarttaan n:o 2542 12 B

- tiedot vuodelta 1983

RN:o	Tilan nimi	Omistajan nimi ja osoite
3:14	Rantala II	Isotalus, Etti ja Aili 95300 Tervola
3:18	Kalanteri II	Raatikka, Vertti Rudolff 95330 Kaisajoki
3:52	Lahti I	Lahti, Reino Ilmari 95300 Tervola
3:65	Lahti	Lahti, Reino Ilmari 95300 Tervola
3:67	Väinölä I	Ylipalosaari, Eeva Maria 94400 Keminmaa
3:69	Isotervo	Lahti, Esko Matias 95300 Tervola
3:72	Väinölä	Ylipalosaari, Eeva Maria 94400 Keminmaa
3:74	Yrjölä	Lahti, Arvo Johannes Lahti, Veikko kalevi 95300 Tervola
4:38	Ylitalo	Mikkotervo, Matti Vilho 95300 Tervola
4:73	Asutus Ylitalo	Suomen valtio
13:35	Työtupa	Tervolan seurakunta 95300 tervola
13:46	Nevatupa	Suomen valtio
13:57	Luterilainen rukoushuone	Tervolan seurakunta 95300 Tervola
13:58	Ortodoksinen rukoushuone	Oulun ortodoksinen seurakunta
13:165	Kataja	Korpela, Väinö 95300 Tervola
13:179	Vanhala	Alamikkotervo, Seija Tuulikki 95300 Tervola
13:184	Törmävaara	Salmi, Olavi Juhani 95335 Varejoki

13:185	Varejoen koulu	Tervolan kunta
13:187	Alakantola	Alakantola, Antti Johannes Alakantola, Arvi Olavi Rahkonen, Tauno Ilmari Rahkonen, Rauli Ilmari 95300 Tervola Rahkonen, Jorma Olavi Keskuspuistok. 5 C 63 94100 Kemi Rahkonen, Lea Maarit
51:2	Kumpu	Koponen, Kyösti Johannes 95330 Kaisajoki
97	Vaaranrinne	Lappalainen, Ritva Annikki 99600 Sodankylä
99	Tyynelä	Rautatorikka, Martti ja Ritva 95300 Tervola
101:3	Haapalehto	Valli, Usko 95335 Varejoki
101:4	Metsähaapalehto	Veitsiluoto Oy
102	Äijänkumpu	Isometsä, Outi Inkeri Mylläri, Jenni Sofia 95335 Varejoki

DIA- JA NEGATIIVILUETTELO (1985 Inv./H. Kotivuori)

dia nro	neg. nro	kohde	inv. nro	(ent.)	kuva s.
9451	64340-341	Huhtaniska: kivik. asp. talon takana, kaakosta	20		158
9452	-	kuten em. kauempaa kaakosta	20		-
9453	-	Koivuperä: kivik. asp. pellolla, koillisesta	22		-
9454	64339	Hakala: kivik. asp. pellolla, idästä	23		158
9455	64322	Saraoja: kivik. asp. pellolla, lounaasta	29		158
9456	64292-293	Mäkipeura (Uusihaka): kivik. asp. tien laidassa, etelä-kaakosta	34 a		159
-	64295-297	kuten em. luoteesta	34 a		159
9457	64294	Keskitalo: kivik. asp. tien lai- dassa, etelä-kaakosta	34 b		160
9458	64325	Rakkala (Autionoja): kivik. asp. pellolla, kaakosta	36		160
9459	64323-324	Aula: kivik. asp. pellolla, länneestä	43		160
9460	64266-267	Hetekorpi 1: kivik. asp. pellolla, talon vieressä, lounaasta	58	(45)	161
9461	64268	Petäjämäa: kivik. löytöpaikka pellolla, lounaasta	59	(46)	161
9462	64272	Toivola: kivik. asp. metsän- ja pellon rajassa, luoteesta	60	(47)	162
-	64273	kuten em. asuinkuoppa?, kaakosta	60	(47)	162
9463	-	Aula (Louepalo): kivik. asp. metsätien kohdalla, lounaasta	57	(44)	
9464	-	kuten em. idästä	57	(44)	
9465	64275-276	Hetekorpi 2: osa kivik. asp. suonreunus kankaalla, etelästä	61		163
9466	64778-780	kuten em. asp. kaistale hiekka- kuopan reunassa, länneestä	61		163
9467	64274	kuten em. kuopan tieaukko, koillisesta	61		162
9468	-	kuten em. kuopan pohjukka, luoteesta	61		
-	64277	kuten em. kuopan länsipuolinen terassi, koillisesta	61		162
-	64281	kuten em. alueen itäisin löytö- kohta, Mäntykankaan talo, länneestä	61		161
9469	64269-271	vedenottamo: kivik. asp. hiekka- kuopalla, lounaasta	63		164
9470	64284	Loanmaa: kivik. asp. hiekkatör- mällä, etelästä (dia) ja koilli- sesta (neg.)	65 a		164
9471	64291	Louepalo: kivik. asp.? metsätien tuntumassa, idästä (dia) ja länneestä (neg.)	66		165
9472	-	Leinonen: kivik. asp. metsätien tuntumassa, länneestä	67		
9473	64290	Veikkola: kivik. asp. metsän- rinteessä, lounaasta	68		165

dia nro	neg. nro	kohde	inv. nro	(ent.)	kuva s.
9474	64285	Kokko: kivik. asp.? metsätien tuntumassa, pohjois-koillisesta	69		165
9475	64286	Asutus Leinonen: kivik. asp. metsätien tuntumassa, lounaasta	70 a		165
9476	64287-289	kuten em. aurausalueella oleva osa asp. luoteesta	70 b		166
9477	64318	Honka: kivik. asp. hiekkakuopan ja joen välissä, idästä	71		167
-	64319-321	kuten em. mäntykangas etelästä	71		166
10313	64306-307	Laajamaa 1: kivik. asp. auratulla törmällä, luoteesta	72		167
-	64308	kuten em. pohjoisesta	72		167
10314	64344	Laajamaa 2: kivik. asp. osa aurattua kulmaa, pohjoisesta	73		168
9478	64345	kuten em. lounaisosa asp., metsänrinnettä kaakosta (dia) ja asuinkuoppa (neg.) lännestä	73		168
9479	64315-317	Rantala: kivik. asp. mäen laidassa, asuinkuoppia, luoteesta	74		168
9480	64309	Saari: kivik. asp.? metsärinteessä, kaakosta	75		-
9481	64310-311	Minilä 1: kivik. asp. laajalla aurausalueella, luoteesta	76		169
9482	64312	Minilä 2: kivik. asp.? aurausalueen kulmassa, kaakosta	77		170
9483	64313-314	Sirkko: kivik. asp.? hakkuuaukealla, pohjoisesta	78		169
9484	64300	Anttilankangas 1: kivik. asp. metsäterassilla, metsätie koillisesta	79		170
-	64298-299	kuten em. luoteesta	79		170
9485	64301	Anttilankangas 2: pieni kivik. asp. kaatopaikan laidalla, etelästä	80		171
9486	64302-303	Anttilankangas 3: kivik. asp. hakkuuaukealla, kaakkoisosa, kaakosta	81 b		171
9487	64304	kuten em. luoteisosa suopoukaman laidalla, etelästä	81 a		171
9488	64305	Jokimaa: kivik. asp.? aurausalueella, länsi-lounaasta	82		172
9489	64329	Jarmo: kivik. asp.? laidunmaalla, luoteesta	83		172
9490	64335	Rihko: kivik. asp. metsätien vaiheilla, länsipää idästä (dia) ja itäpäästä lounaasta (neg.)	84		173
-	64333-334	kuten em. etäällä metsänreunassa, yleiskuva, lännestä	84		172
9491	64330	Mikonaho 1: laaja kivik. asp. yleiskuvia tieltä, itä-kaakosta	85		173
9492	64331	kuten em. eräs asuinkuoppa tien koillispuolella, luoteesta	85		173

dia nro	neg. nro	kohde	inv. nro	(ent.)	kuva s.
9493	64332	kuten em. metsäkoneen yliajama asuinkuoppa, kaakosta	85		173
9494	64338	Mikonaho 2: laaja kivik. asp. aurausalueella olevaa osaa, puron itäpuoli, etelästä	86 b		174
9495	64336-337	Mikonaho 2: kivik. asp. auraus- alueella olevaa osaa, ojan länsi- puoli, etelästä	86 b		174
9496	64328	Perämaa: pieni kivik. asp. hakkuualueella, lännestä	89		174
-	64326-327	Hyväri: kivik. asp. talon molemmiin puolin, etelästä	88		175
9497	64283	Anttilankumpu 1: kivik. asp. aurausalueen laidassa, lännestä	90		175
9498	64282	Anttilankumpu 2: kivik. asp.? hakkuuaukealla, etelästä	91		175
9499	-	Kokonkumpu: pieni kivik. asp. metsätien laidassa, kaakosta	92		-
9500	-	Siirtola (Kauvonkangas): laaja kivik. asp. länsiosaa, lounaasta	94 a		-
9501	-	kuten em. alueen itäosaa, lännestä	94 c		-
9502	-	kuten em. alueen itäosaa, koillisesta	94 c		-
9503	64342-343	Tuomukka: kivik. löytöpaikka jokitärmällä, etelästä	95		176

Negatiivit: f. 6426-345

Diat: 9451-9503 ja 10313-314

f.64340-64341

20. Koivukylä, Huhtaniska: Kivikautinen asuinpaikka talon takana olevalla niityllä, Kemijoen rannalla, kaakosta.

f.64339

23. Koivukylä, Hakala: Kivikautinen asuinpaikka pellolla (nuoli), idästä.

f.64322

29. Koivukylä, Saraoja: Kivikautinen asuinpaikka Kemijoen rantatörmällä (nuoli), lounaasta.

f.64292-64293

34.a Koivukylä, Mäkipeura (Uusihaka): Kivikautinen asuinpaikka hiekkakuopalla, varhemmin tunnettu löytöpaikka oikealla, uudempi kuoppa löytöineen taustalla (nuoli), kaakosta.

f.64295-64297

34.a Koivukylä, Mäkipeura (Uusihaka): Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä vasemmalla olevissa hiekkakuopan reunoissa, keskellä multakasa, luoteesta.

f.64294
34.b Koivukylä, Keskitalo: Kivikautisia löytöjä tien laidassa (nuolet), kaakosta.

f.64325
36. Koivukylä, Rakkala (Autionoja): Kivikautinen asuinpaikka Kemijoen rannalla (nuoli), kaakosta.

f.64323-64324
43. Koivukylä, Aula: Kivikautinen asuinpaikka Kemijoen rannalla olevalla pellolla (nuolet), oikealla Aulan piharakennuksia, lännestä.

f.64266-64267

58. Petäjämäa, Hetekorpi 1: Kivikautinen asuinpaikka talon piharakennusten taustalla olevalla pellolla (nuoli), lännestä.

f.64268

59. Petäjämäa, Petäjämäa: Kivikautinen löytöpaikka tienvieruspellolla (nuoli), lounaasta.

f.64281

61. Petäjämäa, Hetekorpi 2: Kivikautisen asuinpaikka sikermän itäisimmät löydöt Mäntykankaan talon pihalta, talo lännestä.

f.64272

60. Petäjämäa, Toivola: Kivikautinen asuinpaikka? tilan luoteispuolella, nuoli osoittaa löytökohtaa, luoteesta.

f.64273

60. Petäjämäa, Toivola: Mahdollisesti kivikautinen asuin-kuoppa, kaakosta.

f.64274

61. Petäjämäa, Hetekorpi 2: Laajan hiekkakuopan tieaukko, laidoilla kivikautisia löytöjä, koillisesta.

f.64277

61. Petäjämäa, Hetekorpi 2: Edellisen kuvan tieaukosta oikealle oleva terassi ja ojitettu suopoukama, koillisesta.

f.64275-64276

61. Petäjämäa, Hetekorpi 2: Suopoukaman pohjoisreunan kivi-kautista asuinpaikkatörmää, etelästä.

f.64778-64780

61. Petäjämäa, Hetekorpi 2: Laajan hiekkakuopan reunassa säilynyttä asuinpaikkatörmää, suo oikealla, lännestä.

TERVOLA

Hannu Kotivuori 1985

167

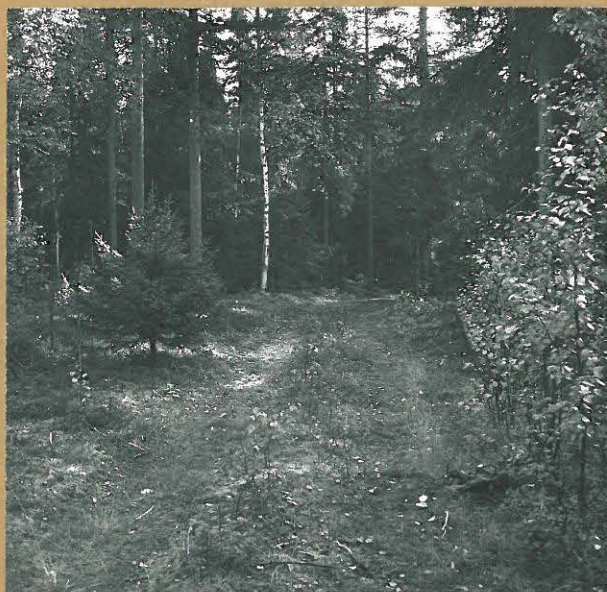
f.64269-64271

63. Petäjämaa, vedenottamo: Kivikautinen asuinpaikka, löytöjä kuopan kaakkois- ja luoteislaidoilla (nuolet), lounaasta.

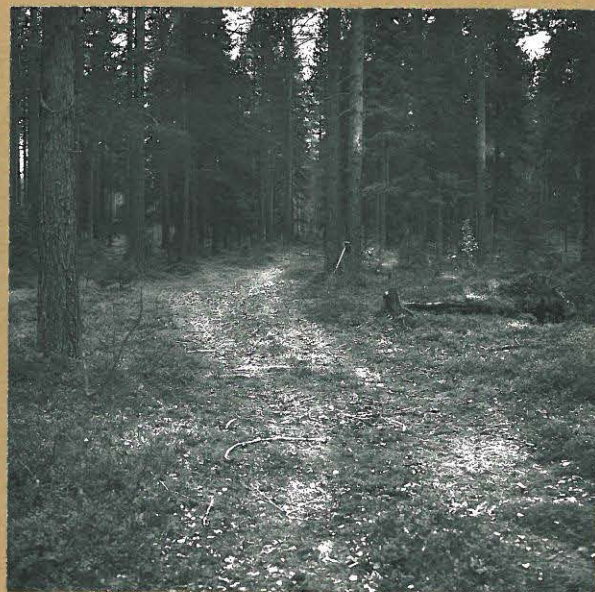
f.64284

65.a Lapinniemi, Loanmaa: Kivikautisia löytöjä hiekkatormällä, koillisesta.

f.64291

66. Runkaus, Louepalo:Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä? metsätienlä, lännestä.

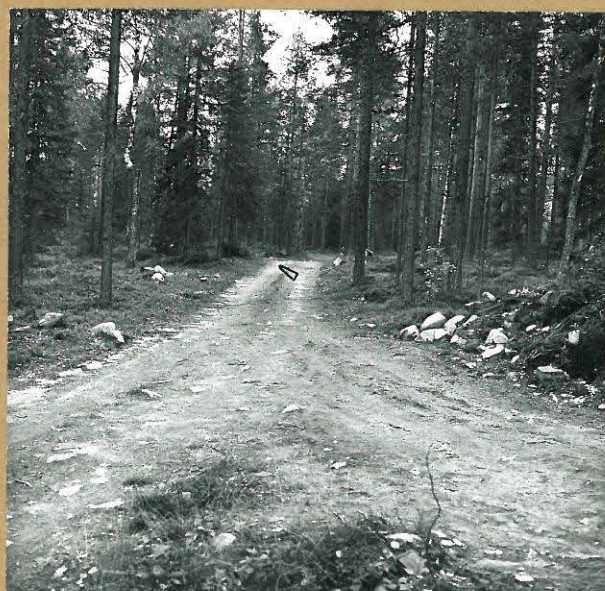
f.64290

68. Runkaus, Veikkola:Kivikautinen asuinpaikka metsärinteessä, kaakosta.

f.64286

70.a Runkaus, Asutus Leinonen: Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä (nuoli), lännestä.

f.64285

69. Runkaus, Kokko: Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä tien laidassa (nuoli), koillisesta.

TERVOLA

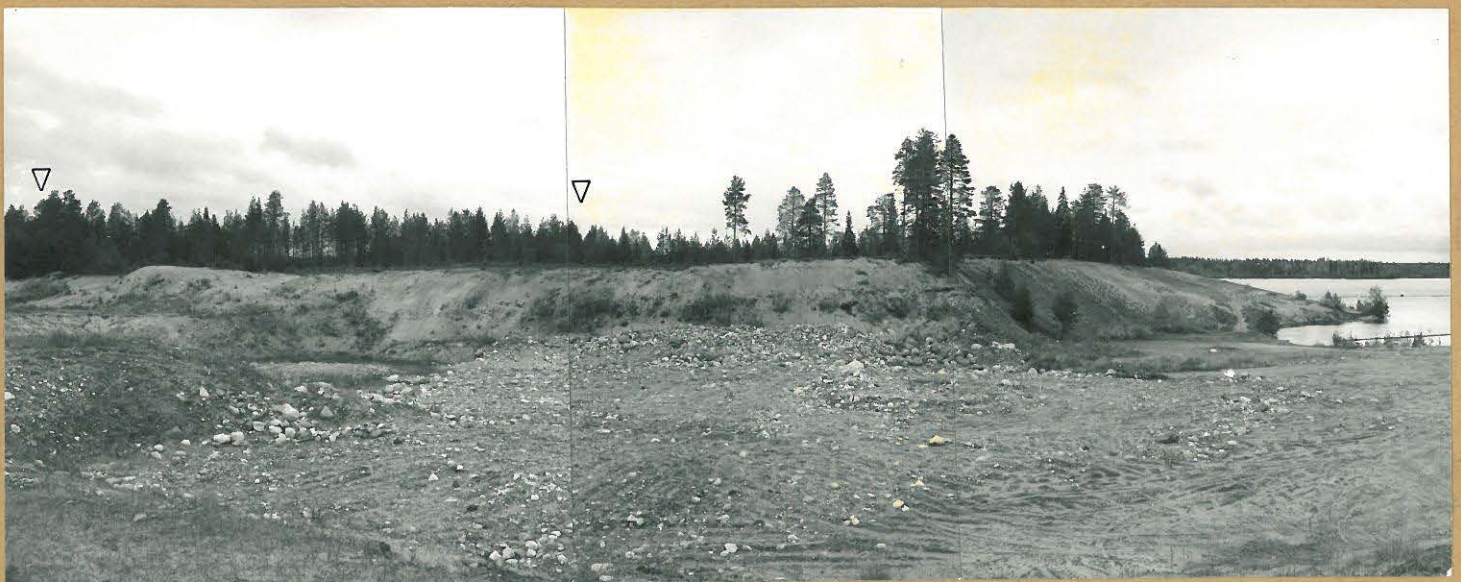
Hannu Kotivuori 1985

166

f.64287-64289

70.b Runkaus, Asutus Leinonen: Aurasalueella oleva kivikautinen asuinpaikka, löydöt keskittyvät mäen alareunaan (nuolet), luoteesta.

f.64319-64321

71. Koivukylä, Honka: Kemijokivarressa olevan laajan hiekka- ja sorakuopan säilyneessä osassa oleva kivikautinen asuinpaikka (nuolet), etelästä.

f.64318

71. Koivukylä, Honka: Kivikautinen asuinpaikka Kemijokivarressa, nuolet osoittavat löytökohtia, idästä.

f.64308

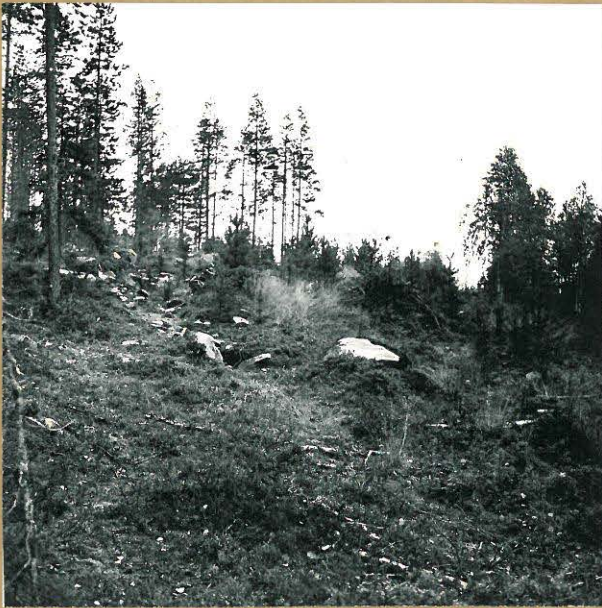
72. Koivukylä, Laajamaa 1: Kivikautinen asuinpaikkatörmä aurausalueella, pohjoisesta.

f.64306-64307

72. Koivukylä, Laajamaa 1: Kivikautinen asuinpaikka auratulla hiekkatörmällä (nuolet), luoteesta.

Hannu Kotivuori 1985

f.64344

73. Koivukylä, Laajamaa 2:
Kivikautisen asuinpaikan
kulmaus aurausalueella,
pohjoisesta.

f.64345

73. Koivukylä, Laajamaa 2: Eräs
metsärinteen asuinuopista
puuston takana (nuoli), län-
nestä.

f.64315-64317

74. Koivukylä, Rantala: Kivikautinen asuinpaikka, hakkuujätteen
alla asuinuoppia, taustalla olevan metsikön takana vaaleana
hämöttävä tie johtaa Vähäjoelle, luoteesta.

TERVOLA

Hannu Kotivuori 1985

129

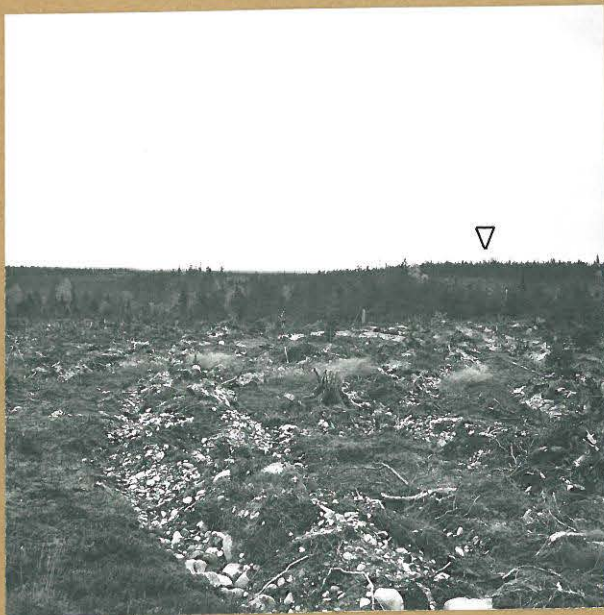
f.64310-64311

76. Koivukylä, Minilä 1: Laajan aurausalueen ja suon reunalla oleva kivikautinen asuinpaikka (nuoli), luoteesta.

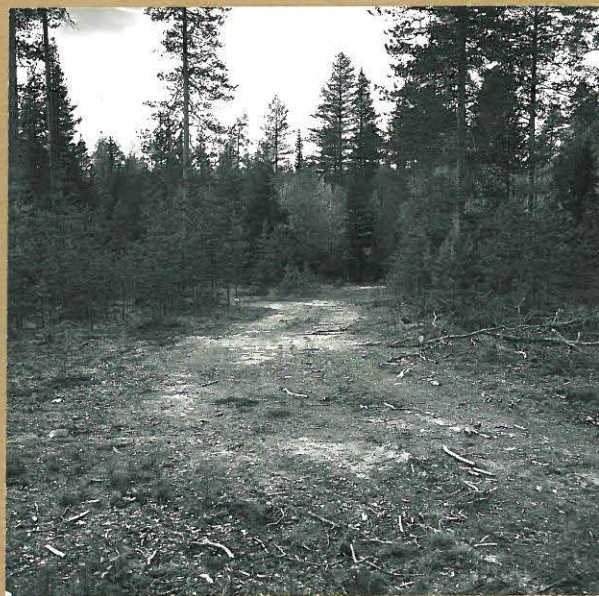
f.64313-64314

78. Koivukylä, Sirkko: Hakuualueella oleva kivikautinen asuinpaikka?, oikealla suo, keskellä vaaleana metsätie, jonka takana aurausalue, pohjoisesta.

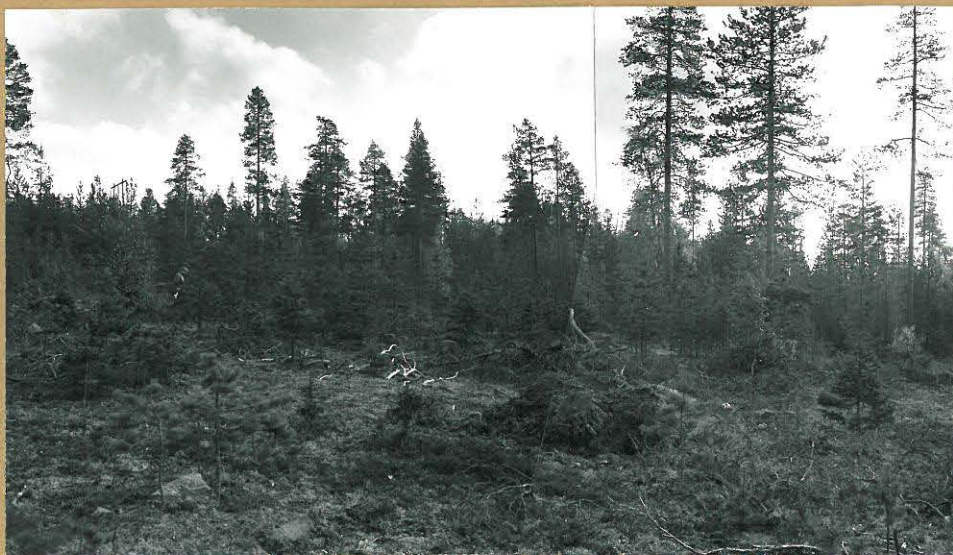
f.64312

77. Koivukylä, Minilä 2: Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä au-
rausalueen kulmauksessa, ta-
ustalla suo, kaakosta.

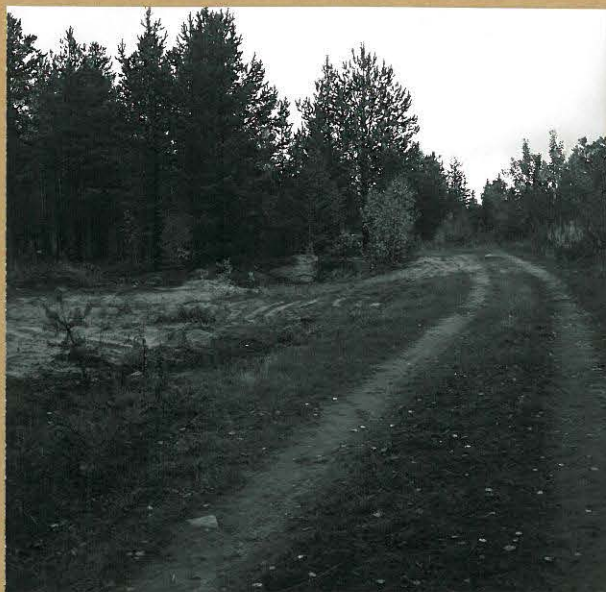
f.64300

79. Koivukylä, Anttilankangas 1:
Kivikautisia asuinpaikkalöy-
töjä suon suuntaan viettäväl-
lä rinteellä, koillisesta.

f. 64298-64299

79. Koivukylä, Anttilankangas 1: Asuinpaikkateras-
sia luoteesta, suo jää oikealle.

f.64301

f.64304

80. Koivukylä, Anttilankangas 2: Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä tien vasemmalla puolella, kaatopaikkakuoppa jää oikealle, etelästä.

81.a Koivukylä, Anttilankangas 3: Kivikautinen asuinpaikka oikealla olevan suopoukaman reunassa olevien aurasojien vaiheilla (nuoli), etelästä.

f.64302-64303

81.b Koivukylä, Anttilankangas 3: Kivikautinen asuinpaikkaterassi hakkuualueella, maasto viettää jyrkästi kohti jokea, kuvassa oikealle noin 100 m on kohde 81.a, kaakosta.

Hannu Kotivuori 1985

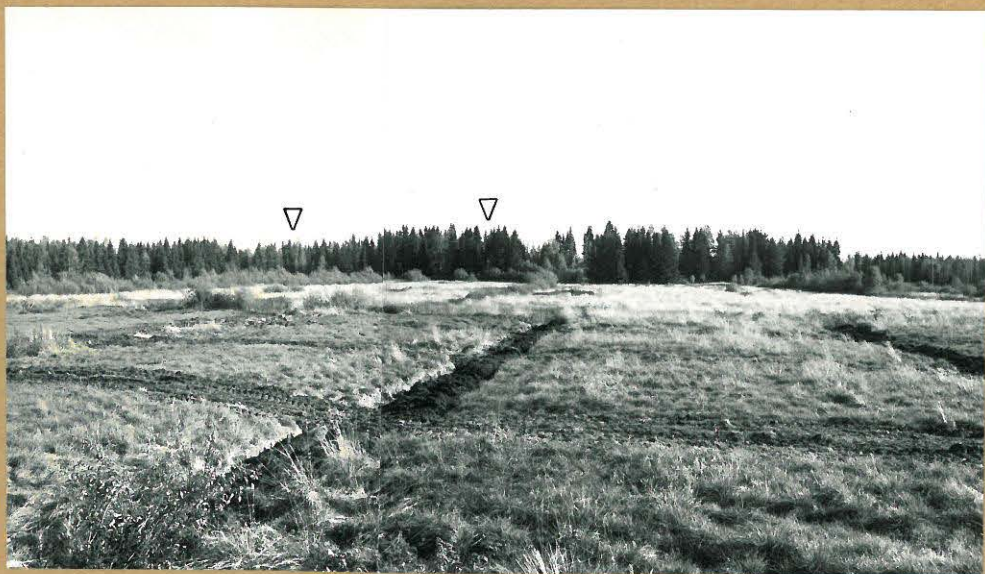
f.64305

82. Koivukylä, Jokimaa: Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä aurasalueella, kuvassa etualalla, lounaasta.

f.64329

83. Runkaus, Jarmo: Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä koivikon varjostamalla niitynosalla, luoteesta.

f.64333-64334

84. Runkaus, Rihko: Kivikautinen asuinpaikka pellon takana olevalla metsärinteellä (nuolet), oikealla tie Ossauskosken suuntaan, lännestä.

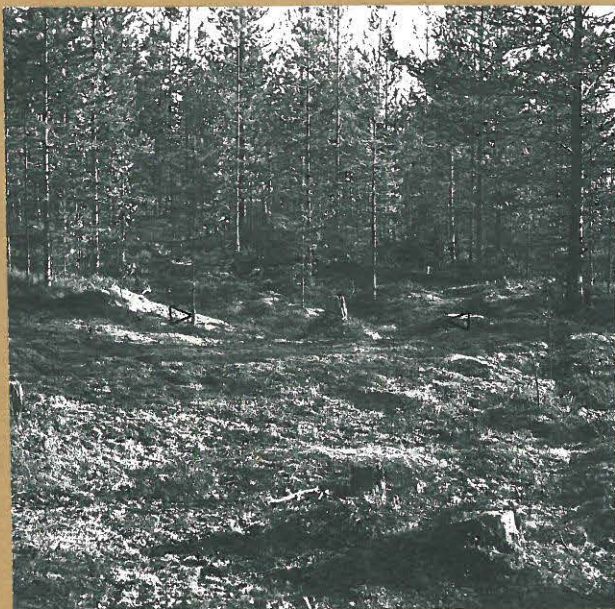
f.64335

84. Runkaus, Rihko: Kivikautinen asuinpaikka metsätien vaiheilla, lounaasta.

f.64330

85. Runkaus, Mikonaho 1: Laaja kivikautinen asuinuooppa-alue vastatehdyn tien tuntumassa (ruolet), idästä.

f.64331

85. Runkaus, Mikonaho 1: Eräs asuinuooppa, keskellä kanto, tien koillispuoli, luoteesta

f.64332

85. Runkaus, Mikonaho 1: Petri Halinen seisoo eräässä metsäkoneen yliajamassa asuinuoopassa, tien lounaispuoli, kaakosta.

f.64336-64337

86.b Runkaus, Mikonaho 2: Laaja kivikautinen asuinpaikka, aurausalueella n. 80 kohtaa, joissa on kasautunut liesikiviä, vasemmalla olevassa metsässä on matalia asuinkuopanteita, etelästä.

f.64338

86.b Runkaus, Mikonaho 2: Kivikautinen asuinpaikka aurausalueella, puron itäpuolinen osa, etelästä.

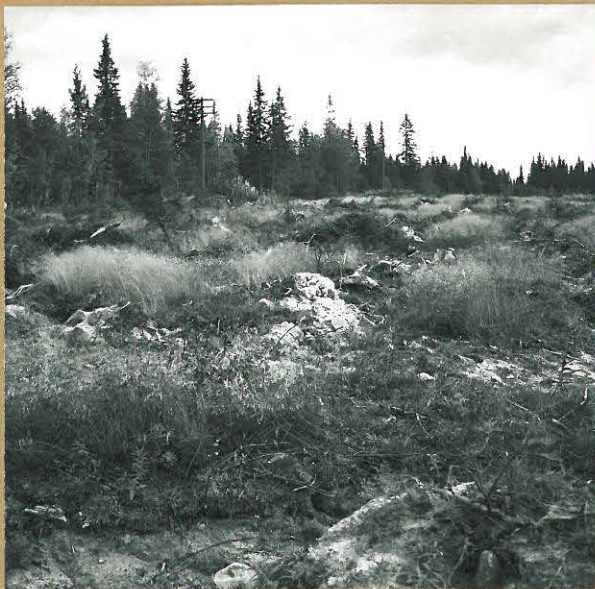
f.64328

89. Runkaus, Perämaa: Kivikautinen asuinpaikka hakkuuaukean laidassa (nuoli), lännestä.

f.64326-64327

88. Runkaus, Hyväri: Kivikautinen asuinpaikka, ilmeisesti pääosin aurasalueen takaisella kannaksella, oikealla Hyvärin talo, jonka takana löytöalue jatkuu, etelästä.

f.64283

90. Lapinniemi, Anttilankumpu 1: Kivikautinen asuinpaikka aurasalueen länsipäässä, vasemmalla tie Lehmikumpuun, lännestä.

f.64282

91. Lapinniemi, Anttilankumpu 2: Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä hakkuualueella (nuoli) etelästä.

TERVOLA

Hannu Kotivuori 1985

178

f.64342-64343

95. Koivukylä, Tuomukka: Kivikautinen löytöpaikka (KM 22972) ladon oikealla puolella olevalla pellolla, Kemijoen rantatörmällä, taustalla Rynäsenniemi, löytökohdassa hämmöttää lapio peltoon pistettynä, kaakosta.